

**ULKOMAILLA LAPSENA TAI NUORENA ASUNEIDEN
KÄSITYKSET YSTÄVYYSSUHTEISTAAN**

Tanja Kaijankoski

Puheviestinnän pro gradu -tutkielma

Kevät 2008

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Tanja Kaijankoski	
Työn nimi ULKOMAILLA LAPSENA TAI NUORENA ASUNEIDEN KÄSITYKSET YSTÄVYYSSUHTEISTAAN	
Oppiaine Puheviestintä	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kevät 2008	Sivumäärä 96
<p>Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, millaisia käsityksiä lapsena tai nuorena ulkomailla asuneilla on ystävyys-suhteistaan. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, kuinka ulkomailla asuttu aika on tutkittavien omien käsitysten mukaan vaikuttanut heihin itseensä ystävyys-suhteen osapuolena. Lisäksi oltiin kiinnostuneita, millaisia muita käsityksiä tutkittavat liittävät ystävyys-suhteisiinsa. Tutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään ilmiötä ja kartoittamaan tutkittavien omia käsityksiä.</p> <p>Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta ulkomailla lapsena tai nuorena asunutta, nyt aikuista, henkilöä. Haastateltavista viisi oli suomalaisia ja yksi ulkomaalainen. Kaikki haastattelut toteutettiin suomeksi ja nauhoitettiin.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan ulkomailla asuminen on vaikuttanut siihen, miten haastateltavat määrittelevät ystävyys-suhteet, millaisia ystäviä heillä on ja miten heidän ystävyys-suhteensa kehittyvät. Lisäksi ulkomailla asuminen on vaikuttanut haastateltavien itsestäkertomiseen, läheisyyteen ja luottamukseen ystävyys-suhteissa. Myös erilaiset kulttuurit ovat vaikuttaneet haastateltaviin. Ulkomailla asumisella on ollut rooli esimerkiksi identiteetin etsimisen kautta. Myös eri maista lähteminen on vaikuttanut haastateltaviin eri tavoin.</p> <p>Joissain asioissa ulkomailla asuminen on vaikuttanut päinvastaisilla tavoilla. Se on esimerkiksi toisaalta helpottanut ystävyys-suhteiden syntymistä, toisaalta hidastanut ja jopa estänyt niiden syntymistä. Ulkomailla asumisen vaikutuksia voidaan jakaa myös neljään erilaiseen kokemustyyppiin. Kokemustyyppiä ovat hyötyminen, menettäminen, käsitteleminen ja varominen. Hyötymisen kokemuksessa koetaan, että ulkomailla asumisesta hyödytään. Menettämisessä puolestaan koetaan, että jotain menetetään. Käsittelemisen kokemuksessa vastaan tulevat haasteet ja tilanteet käsitellään ja niistä päästään yli. Varomisessa pyritään suojaamaan itseä erilaisilta negatiivisiksi koetuilta asioilta ystävyys-suhteissa.</p> <p>Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää yhteyksissä, joissa ollaan tekemisissä ulkomailla lapsena tai nuorena asuneiden kanssa ja käsitellään heidän ystävyys-suhteitaan. Tiedoista voivat hyötyä niin yksilöt kuin erilaiset yhteisötkin. Tietoja voidaan liittää esimerkiksi ulkomailla asuneiden tai tulevaisuudessa asuvien viestintäkoulutusten yhteyteen.</p>	
Asiasanat puheviestintä, itsestäkertominen, luottamus, läheisyys, lähteminen, ystävyys-suhteet	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 YSTÄVYYSSUHDE VUOROVAIKUTUSSUHTEENA	3
2.1 Ystävyysuhteet.....	3
2.1.1 Ystävyysuhteiden määritelmien kolme ulottuvuutta	4
2.1.2 Ystävyysuhteiden määritelmien sisältö	6
2.1.3 Ikä ja sukupuoli ystävyysuhteissa.....	8
2.2 Ystävyysuhteiden ominaispiirteitä.....	10
2.3 Kulttuurienväliset ystävyysuhteet.....	15
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
3.1 Tutkimuskysymys	20
3.2 Tutkimusmenetelmä	22
3.2.1 Tutkimusmenetelmän valinta	22
3.2.2 Teemahaastattelu	23
3.3 Haastateltavat ja tutkimusaineisto	24
3.4 Aineiston käsittely.....	25
4 YSTÄVYYSSUHTEET JA NIIDEN KEHITTÄMINEN	29
4.1 Ystävyysuhteet.....	29
4.1.1 Ystävän määritelmä.....	29
4.1.2 Erityyppiset ystävät	32
4.1.3 Ystävyysuhteiden määrä	36
4.1.4 Ystävien tarve.....	37
4.1.5 Ystävyysuhteet terapiana ja ystävyysuhteiden arvostus	38
4.2 Ystävyysuhteiden aloitus ja kehittyminen	39
4.2.1 Helppous lähestyä ihmisiä.....	41

4.2.2 Esteet ja hidasteet ystävyssuhteiden alkamiselle ja kehittymiselle.....	43
4.2.3 Yhteisyys.....	44
4.2.4 Ystävyssuhteen osapuolien muuttuminen.....	46
4.3 Ystävyssuhteiden ylläpitäminen.....	46
4.4. Ystävyssuhteiden loppuminen.....	49
4.5 Ystävyssuhteiden kesto.....	51
5 KUVAILUA YSTÄVYYSSUHTEIDEN OMINAISPIIRTEISTÄ.....	52
5.1 Itsestäkertominen.....	52
5.2 Läheisyys.....	57
5.2.1 Ristiriita läheisydessä.....	58
5.2.2 Läheisyyteen vaikuttavat tekijät.....	60
5.3 Luottamus.....	62
5.3.1 Luotettavuus.....	64
5.3.2 Luottavaisuus.....	64
5.3.3 Vaikeus luottaa ja hylkäämisen kokemus.....	66
5.4 Lähteminen.....	67
5.4.1 Vaikeus luoda ja ylläpitää ystävyssuhteita.....	69
5.4.2 Lähtemisen vaikutus muihin ilmiöihin.....	70
5.5. Haastateltavat ystävyssuhteen osapuolena.....	71
5.5.1 Iän vaikutus ystävyssuhteisiin.....	71
5.5.2 Haastateltaviin ystävyssuhteen osapuolena vaikuttavat tekijät.....	72
5.6 Kulttuurit ja maat.....	73
5.6.1 Erot kotimaan ja ulkomaiden välillä.....	73
5.6.2 Eri kulttuurien suhde ystävyssuhteisiin ja sen ilmiöihin.....	75
6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI.....	78
7 POHDINTAA.....	82
KIRJALLISUUS.....	90

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tutkitaan ystävyyssuhteita. Ystävyyssuhteet ovat merkittävässä asemassa ihmisen elämässä, sillä niiden kautta ihminen tyydyttää omia ja toisten sosiaalisia tarpeita. Ystävyyssuhteita on kuitenkin tutkittu vähemmän kuin muita interpersonaalisia suhteita, esimerkiksi romanttisia suhteita. Suuressa osassa nykyisestä ystävyyssuhteiden tutkimuksesta on keskitytty ystävyyssuhteiden kehittymiseen, rakenteeseen ja vuorovaikutuksellisiin piirteisiin (Holladay & Kernsin 1999, 101). Ystävyyssuhteiden määrittäminen ei ole yksioikoista.

Tässä tutkimuksessa interpersonaalista viestinnän teoriaa sovelletaan sen tutkimiseen, millaisia käsityksiä ulkomailla lapsena tai nuorena asuneilla on ystävyyssuhteistaan. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, miten lapsena tai nuorena ulkomailla asuneet kokevat ulkomailla vietetyn ajan vaikuttaneen heihin itseensä ystävyyssuhteen osapuolena. Lisäksi ollaan kiinnostuneita muista tutkittavien käsityksistä ystävyyssuhteisiinsa liittyen.

Kiinnostukseni tutkimusaihetta kohtaan heräsi niiden tuntemieni ihmisten kautta, jotka ovat asuneet lapsuudessaan ja nuoruudessaan ulkomailla. Aiheesta on myös kirjoitettu kirjoja, joissa kuvaillaan ulkomailla lapsena asuneiden kokemuksia (esimerkiksi Marttinen (1992)). Tutkimusaihe on relevantti, sillä nykyisessä globalisoituvassa maailmassa yhä useammat ihmiset ovat asuneet useissa eri maissa ja heillä on monikulttuurinen tausta. Kasvavan lukumääränsä puolesta tutkittavat henkilöt ovat mielenkiintoinen ja tärkeä kohderyhmä niin tieteellisessä kuin yhteiskunnallisessakin mielessä.

Tutkimuksessa keskitytään ulkomailla lapsena tai nuorena asuneisiin, mutta nyt aikuisiin ihmisiin. On mielenkiintoista ja merkittävää tutkia, koetaanko lapsena tai nuorena ulkomailla asutun ajan vaikuttavan jollain tavalla pidemmällä aikavälillä ja aikuisiällä. Tutkimuksessa kutsutaan tutkittavia matkalaukkulapsiksi. Käsite ei ole varsinaisesti tieteellinen, mutta se on

hyvin kuvaava ja siksi sitä käytetään. Matkalaukkulapsella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa henkilöä, joka on asunut lapsuudessaan tai nuoruudessaan ulkomailla. Tutkimuksessa keskitytään tutkimaan haastateltavien ystävyys-suhteita, koska ystävyys-suhteet ovat vuorovaikutussuhteita, joista haastateltavilla on varmasti kokemuksia lapsuus- ja nuoruusvuosiltaan. Esimerkiksi kokemuksia romanttisista suhteista ei todennäköisesti ole yhtä paljon. Myös perhesuhteet suljetaan tutkimuksen ulkopuolelle, sillä ne ovat itsesään hyvin laaja tutkimusalue.

Kulttuurienväliset ystävyys-suhteet ovat tutkimuksen kannalta merkittäviä, koska ulkomailla asuneilla on hyvin todennäköisesti ollut tai on edelleen niitä. Muun muassa Gareis (1999) on tutkinut kulttuurienvälisiä ystävyys-suhteita. Kulttuurista on olemassa hyvin paljon erilaisia määritelmiä. On selvää, että kulttuuri vaikuttaa kulttuurienvälisiin ystävyys-suhteisiin, mutta kulttuurille ei nähdä tarpeelliseksi valita yhtä tiettyä määritelmää ja rajoit-tautua sen tarjoamaan näkökulmaan.

Tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen. Aineistonkeruumenetelmänä käytetään haastattelua. Haastattelun käyttäminen on perusteltua, sillä tutki-muksen kohteena ovat haastateltavien omat käsitykset ja niitä halutaan kysyä heiltä suoraan. Haastateltavia on yhteensä kuusi. Haastateltavista viisi on suomalaisia ja yksi ulkomaalainen.

2 YSTÄVYYSSUHDE VUOROVAIKUTUSSUHTEENA

2.1 Ystävyysuhteet

Tässä tutkimuksessa tutkitaan ystävyysuhteita vuorovaikutussuhteina. Ystävyysuhteiden määrittelemisen on oleellista tutkimuksen kannalta. Ystävyysuhteita ei ole tutkittu yhtä paljon kuin muita suhteita kuten avioliittoa, seurustelua (engl. dating) ja sukulaisuussuhteita (Dainton, Zelle & Langan 2003, 81). Ystävyysuhteiden tutkimus on alkanut 1970-luvulla. Eri lähteissä tutkimuksen alkamisen ajankohta ilmoitetaan hieman eri tavoin. (Blietner & Adams 1992, 3; Lee 2006, 5.) Suuri osa ystävyysuhteita käsittelevästä kirjallisuudesta rajoittuu edelleen kuvaamaan keskiluokkaisten amerikkalaisten ystävyysuhteita (Cargile 1998, 347).

Suhteiden kehittymisen ja loppumisen käsitteellistäminen on ollut keskeisessä asemassa interpersonaalisen viestinnän tutkimuksessa. Monet kehittymisen ja loppumisen malleista ovat perustuneet ainoastaan yhteen interpersonaalisten suhteiden tyyppiin, heteroseksuaaliseen romanttiseen suhteeseen. (Johnson, Wittenberg, Haigh, Wigley, Becker, Brown & Craig 2004, 54, 55.) Tämä heijastaa sitä, että myös interpersonaalisen viestinnän tutkimuksessa on keskitytty enemmän muiden kuin ystävyysuhteiden tutkimukseen. Kaiken kaikkiaan interpersonaalisen viestinnän alueella on kuitenkin suhteellisen runsaasti tutkimusta ystävyysuhteista. Ystävyysuhteiden tutkimuksen juuret ulottuvat interpersonaaliseen viestintään 1960-luvulle, jolloin interpersonaalinen viestintä alkoi kukoistamaan Yhdysvalloissa (Albada & Miller 2002, 4, 6). Suomalaista tieteellistä ystävyysuhteiden tutkimusta näyttää olevan hyvin vähän.

Ystävyysuhteita on tutkittu eri näkökulmista. Holladayn ja Kernsin (1999, 101) mukaan suurella osalla nykyisestä ystävyysuhteiden tutkimuksesta on keskitytty tutkimaan ystävyysuhteiden muodostumista edeltäviä tapahtumia, ystävyysuhteiden rakenteellisia ja vuorovaikutuksellisia piir-

teitä sekä ystävyys-suhteiden kehittymisen vaiheita. Holladay ja Kerns viittaavat useisiin yhdysvaltalaisiin tutkijoihin. Ystävyys-suhteita on tutkittu myös kahdesta eri näkökulmasta sen mukaan, ajatellaanko ystävyys-suhteiden kehittyvän lineaarisesti vai ei-lineaarisesti. Kyseisiä näkökulmia käsitellään kohdassa 2.2. Myös ystävyys-suhteita, joissa osapuolet ovat eri sukupolvista tai eri sukupuolta, on tutkittu. Näihin perehdytään kohdassa 2.1.4.

2.1.1 Ystävyys-suhteiden määritelmien kolme ulottuvuutta

Ystävyys-suhteita ei ole helppoa määritellä yksiselitteisesti. Ystävyys-suhteiden tutkimusta vaivaakin usein määritelmien epävarmuus (Dainton, Zelle & Langan 2003, 80).

Gareis (1999) käsittelee ystävyys-suhteiden määrittelemistä. Hän kirjoittaa myös kulttuurienvälisistä ystävyys-suhteista, joita käsitellään kohdassa 2.3. Kohdassa 2.1.1 esitetyt ystävyys-suhteen määritelmän ulottuvuudet perustuvat Gareisin artikkeliin ja hänen käyttämiinsä lähteisiin.

Ystävyys-suhteita tutkittaessa pyritään yleensä määrittelemään ystävä-termi. Määritelmä sisältää usein kolme ulottuvuutta. Määritelmässä viitataan siihen, kuinka muodollisia ystävyys-suhteet ovat. Lisäksi määritellään suhteen kuvailijat sekä listataan ystävyys-suhteen arvot ja ystävyys-suhteille tärkeät asiat. Ystävyys-suhteiden muodollisuutta kuvaa se, että monissa yhteiskunnissa ystävyys-suhteisiin voi liittyä esimerkiksi sosiaalisia rituaaleja ja julkisia seremonioita sekä oikeuksia ja velvoitteita. Vaikka ystävyys-suhte ei olisi institutionaalistunut tietyssä kulttuurissa, voi siinä silti olla muodollisuuteen liittyviä elementtejä. (Gareis 1999, 432.)

Ystävyys-suhteen määritelmien toinen ulottuvuus, suhteen kuvailijat, liittyy siihen, että englannin kielessä ei ole eri termejä kuvaamaan selvästi erilaisia ystävyys-suhteita. Tämä kaksiselitteisyys puolestaan liittyy muodollisuuden puuttumiseen ystävyys-suhteista. (Gareis 1999, 432.) Englannin kielessä sana

friend kuvaa hyvin monenlaisia suhteita, alkaen lyhytaikaisista ja pinnallisista suhteista jatkuen pitkäkestoisiin ja vahvasti sitoutuneisiin suhteisiin. Tämän vuoksi erilaisia määritelmiä on paljon. (Matthews 1986, 11.) Sanat *acquittance*, *casual friend*, *close friend* ja *best friend* ovat vaihtoehtoja ystävätermille, mutta Gareisin (1999, 432, 433) mukaan niille ei ole selkeitä määritelmiä.

Koska ystävyys-suhteelle ei ole määritteleviä eikä institutionalisoituneita kriteerejä ainakaan länsimaisissa yhteiskunnissa, on hyvin vaikeaa määritellä ystävyys-suhteiden olemassaolo. Siksi ystävyys-suhteiden olemassaolo riippuu ainakin yhden suhteen osapuolen subjektiivisesta arvioinnista. Myös ystävyys-suhteiden määrittelemisessä käytetyt kriteerit vaihtelevat yksilöiden välillä ja ovat ainakin jossain määrin riippuvaisia yksilön elämässä olevista vaihtelevista olosuhteista ja hänen tulkinnoistaan niistä. (Matthews 1986, 25, 28.) Tutkimuksen mukaan ystävyys-suhte-käsitteen ymmärtäminen vaihtelee esimerkiksi sukupuolen, iän ja sijainnin myötä (Adams, Blieszner & de Vries 2000). Rubin (1985, 8, Gareisin 1999, 433 mukaan) kuvaa tilannetta sanomalla

Without institutional form, without clearly defined set of norms for behavior or an agreed-upon set of reciprocal rights and obligation, without even a language that makes distinctions between the different kinds of relationships to which we apply word, there can be no widely shared agreement about what is friend. Thus it is that one person will claim as a friend someone who doesn't reciprocate; that another who was called a good friend says, when I ask him about the relationship, " Oh, yeah, John, we worked together a year or so ago. Haven't seen him since.

Rubin siis sanoo, että ilman vakiintunutta muotoa, ilman selvästi määriteltyjä käytösnormeja tai sovittuja vastavuoroisia oikeuksia ja velvoitteita, ilman eroja suhteissa, joihin sanaa sovelletaan, ei voi olla laajaa jaettua yksimielisyyttä siitä, mikä on ystävä. Siksi Rubinin mukaan ystäväksi voidaan kutsua ihmistä, joka ei pidä kutsujaa ystävänsä.

Kolmas ulottuvuus, kun määritellään ystävä-sanaa, on ystävyys-suhteen arvot ja ystävyys-suhteille tärkeät asiat. Ystävyys-suhteiden määrittelemine on ollut ongelmallista, mutta tutkimuksista saadut tulokset ovat olleet kuitenkin pitkälti yksimielisiä ystävyys-suhteille tärkeistä asioista ja arvoista. Tutkimuskirjallisuudessa pidetään yksimielisesti ystävien välistä saman-

kaltaisuutta tärkeimpänä asiana ystävyysuhteille. Muita tärkeitä arvoja ja asioita suhteille ovat läheisyys, vastavuoroinen pitäminen ja itsestäkertominen. Gareis perustaa listansa yhdysvaltalaisen tutkijoiden lähteisiin. Vaikka ei ole olemassa vakiintuneita ystävyysuhteiden määritelmiä, useimmissa tutkimuksissa käytetään määritelmää, joka sopii parhaiten läheisiin ja parhaisiin ystävyysuhteisiin. (Gareis 1999, 433, 434, 451.)

Ystävyysuhteiden määritelmien tarkasteleminen edellä esitettyjen kolmen ulottuvuuden kautta tuo esille sen, että ystävyysuhteiden määritteleminen sisältää useita eri osa-alueita ja näkökulmia. Se kuvastaa myös sitä, että kukin määritelmä on sidoksissa yhteiskuntaan ja yhteisöön, jossa määritelmä tehdään sekä yksilöön, joka tekee määritelmää.

2.1.2 Ystävyysuhteiden määritelmien sisältö

Ystävyysuhteille on useita erilaisia määritelmiä. Esimerkiksi Hays (1988, 395) ehdottaa seuraavaa määritelmää ystävyysuhteille

Voluntary interdependence between two persons over time, that is intended to facilitate social-emotional goals of the participants, and may involve varying types and degrees of companionship, intimacy, affection, and mutual assistance.

Haysin määritelmän mukaan ystävyysuhteet ovat vapaaehtoisia, vastavuoroisia riippuvuusuhteita, joiden kautta suhteen osapuolet pyrkivät täyttämään sosiaalis-emotinaalisia tavoitteitaan. Haysin mukaan ystävyysuhteet voivat sisältää eri asteisesti toveruutta, läheisyyttä, kiintymystä ja vastavuoroista avunantoa.

On mielenkiintoista, että tässä määritelmässä mainitaan läheisyyttä lukuun ottamatta eri tekijöitä ystävyysuhteille tärkeiksi kuin Gareisin mainitsemat tutkijat esittävät. Esimerkiksi muissa tutkimuksissa ystävyydelle tärkeimmäksi asiaksi määriteltyä ystävien samankaltaisuutta ei ole tässä määritelmässä lainkaan mukana. Erään näkemyksen mukaan tässä määritelmässä tiivistyvät hyvin ystävyysuhteiden olennaiset piirteet, ja lisäksi määri-

telmään sisältyvät täydellisesti mukaan myös monet eri elämänvaiheissa olevat suhteiden osapuolet. Määritelmän on sanottu olevan myös ytimekäs, vaikkakin strategisesti liberaali, ystävyyssuhteiden käsitteellistäminen. (Dainton, Zellej & Langan 2003, 80.) Tässä määritelmässä on useita avainoletuksia ystävyyssuhteista. Määritelmän mukaan ystävyyssuhteet ovat vapaaehtoisia suhteita, mikä erottaa ystävyyssuhteet muista interpersonaalisista suhteista, kuten esimerkiksi sisarusuhteista. Se, että ystävyyssuhteet ovat vapaaehtoisia, liittyy vastavuoroisuuteen. Perhesuhteissa vastavuoroisuus on ennemminkin pakollista kuin vapaaehtoista. (Bettini ja Norton 1991, 64.)

Tässä tutkimuksessa ystävyyssuhde ymmärretään laajasti Haysin määritelmän mukaan. Määritelmässä on hyvää se, että se sisällyttää edellä esitetyn näkemyksen mukaisesti erilaisissa tilanteissa olevat ystävät. Lisäksi määritelmässä mainitaan se, että ystävyyssuhteet ovat vapaaehtoisia ja ystävät ovat toisistaan riippuvaisia. Tutkimuksessa ei haluta kuitenkaan sitoutua siihen, että Haysin määritelmässä mainitut toveruus, läheisyys, kiintymys ja vastavuoroinen apu ovat keskeisimpiä ystävyyssuhteissa. Yhtenä tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää, miten matkalaukkulapset näkevät ystävyden.

Myös eri ystävyyssuhdetyyppejä on käsitelty kirjallisuudessa. Vaikka kirjallisuudessa puhutaan ystävyyssuhteiden tyypeistä, käytännössä niissä käsitellään hyvin usein sitä, kuinka läheisiä tai kaukaisia ystävyyssuhteet ovat. Dainton, Zellej ja Langan (2003) kuvaavat ystävyyssuhdetyyppien keskeisyyttä esimerkiksi Wrightin sekä Rosen ja Serafican lähteiden kautta. Wright (1984, 115, 116) ehdottaa ystävyyssuhteiden jakamista kahteen kategoriaan. Ensimmäinen sisältää ystävyyssuhteet, joissa osapuolet kokevat suhteen palkitsevina, eli he kokevat saavansa niistä jotain. Toiseen kategoriaan kuuluvat suhteet, joissa osapuolet arvostavat toista itsessään ja eivät laske suhteeseen antamansa tuen ja avun kuluja tai odota saavansa vastavuoroisesti yhtä paljon takaisin. Useat tutkijat ovat jakaneet ystävyyssuhteita tyyppeihin. Esimerkiksi Rose ja Serafica (1986, 275) sekä Monsour (1997, 378) ovat jakaneet ystävyyssuhteet hyvin samantapaisiin ryhmiin: pinnallisiin (casual), läheisiin (close) ja parhaisiin (best) ystäviin. Jos

ystävyyssuhteiden jakamista tyyppeihin lähestytään nimenomaan suhteiden läheisyyden kannalta, Suomessa ystäväksi kutsutaan nimenomaan läheistä ihmistä. Tästä johtuu, että niin Monsourin (1997) tai Rosen ja Serafican (1986) kutsumia pinnallisia ystäviä ei ole olemassa suomalaisessa kulttuurissa.

2.1.3 Ikä ja sukupuoli ystävyysuhteissa

Ihmiset voivat periaatteessa määritellä ystävyysuhteet, miten haluavat ja olla ystäviä kenen kanssa haluavat (Blieszner & Adams 1992, 2), mikä tarkoittaa vapaaehtoisuutta, johon myös Haysin määritelmässä viitattiin. Ystävyysuhteilla ei ole myöskään sosiaalisia tai laillisia pakotteita, mikä vaikuttaa kahdella tavalla. Toisaalta suhteen osapuolet saavat enemmän vapautta yhdessä ainutlaatuisen suhteen luomiseen. Toisaalta sosiaalisten rajojen puuttuminen ja ystävyysuhteiden haavoittuvuus hajoamisen suhteen pakottaa ystävykset määrittelemään ystävyysuhteensa ja jaloittamaan sekä ylläpitämään sitä. (Dainton, Zelle & Langan 2003, 81.) On olemassa normeja, joiden perusteella ihmiset valitsevat ystävänsä. Normit määrittelevät myös, mitä ystävilta voi odottaa ja kuinka heitä pitäisi kohdella. (Blieszner & Adams 1992, 2.) Ystävyysuhteisiin ja niiden valintaan näyttää vaikuttavan esimerkiksi sukupuoli ja ikä.

Suuri osa tutkimuksesta on keskittynyt ystävyysuhteisiin, joissa osapuolet ovat emotionaalisesti läheisiä, samanikäisiä ja samaa sukupuolta. Holladay ja Kerns (1999, 101, 102) mainitsevat, kuinka tutkijat ovat jakaneet ystävyysuhteita erilaisiin tyyppeihin tutkimuksissaan ja usein näissä kategorioissa ei huomioida eri-ikäisiä ystävyksiä. Esimerkkinä Holladay ja Kerns mainitsevat muun muassa McAdamsin, Healyn ja Krausen tutkimuksen. McAdams, Healy ja Krause (1984, 831) määrittelevät tutkimuksessaan ystävä-termin niin, että he eivät laske ystäviksi ihmisiä, jotka ovat merkittävästi nuorempia tai vanhempia kuin tutkittavat, koska he olettavat, että nämä suhteet eivät ole tasavertaisia. He perustelevat valintaansa tutkimuksensa tarkoituksella.

Yhteiskunnassa tapahtuu muutoksia. Esimerkiksi vanhemmat aikuiset opiskelevat ja menevät työhön myöhäisemmässä elämänvaiheessa. Muutosten seurauksena ihmiset voivat olla halukkaampia rikkomaan ikään liittyviä normeja, minkä seurauksena ajatus, että ystävien pitäisi olla samaa ikäluokkaa, voi jäädä pois. (Holladay & Kerns 1999, 102, 103.) Sukupolvien välisiä ystävyys-suhteita on tutkittu. Esimerkiksi Bettini ja Norton (1991, 69) saivat tutkimustulokseksi muun muassa, että suurin osa vanhemmista ihmisistä, joilla oli ystävyys-suhde nuoremman kanssa, uskoivat ystävyys-suhteiden olevan erilaisia kuin ystävyys-suhteet samanikäisten kanssa. Erot selitettiin roolierojen kautta. Nuoremmat, joilla oli ystävyys-suhde vanhemman kanssa, eivät kokeneet suhteita erilaisiksi kuin ystävyys-suhteita ikätovereidensa kanssa.

Monsour (1997) käsittelee eri sukupuolta olevien ystävyys-suhteita (cross-sex friendship). Seuraavista lähteistä, joita käytetään eri sukupuolta olevien ystävyys-suhteiden tutkimisessa, lähes kaikki ovat Monsourin käyttämiä. Eri sukupuolten väliset ystävyys-suhteet ovat 1900-luvulla syntynyt ilmiö. Nykyisin aikuisten eri sukupuolten väliset ystävyys-suhteet ovat suhteellisen yleisiä. Kuitenkaan niitä ei ole yhtä paljon kuin samaa sukupuolta olevien ystävyys-suhteita. Sukupuolten välisiä ystävyys-suhteita ei ole silti tunnustettu samalla tavalla tieteellisissä yhteisöissä kuin samaa sukupuolta olevien ystävyys-suhteet tai romanttiset suhteet. (Monsour 1997, 375, 376.)

Eri sukupuolten väliset ystävyys-suhteet pohjimmiltaan jakavat monia kaikille ystävyys-suhteille tyypillisiä piirteitä (Duck, Miell & Gaebler 1980, O'Meara 1989, Monsourin 1997, 380 mukaan). Eri sukupuolten välisiä ystävyys-suhteita on määritelty esimerkiksi spontaaniuden ja tuen (Davis & Todd 1988, 29) sekä hyväksymisen ja ymmärtämisen (Monsour, Betty & Kurzweil 1993, 544) kautta. Eri sukupuolten välisten ystävyys-suhteiden määritteleviin piirteisiin kuuluvat myös vastakkaisen sukupuolen kumppanuus ja hänen antamansa näkökulma "sisäpiiriläisenä" toiseen sukupuoleen (Sapadin 1988, 400, 401). Eri sukupuolten välisiä ystävyys-suhteita luonnehtii lisäksi sosiaalisen hyväksynnän puute ja ymmärtäminen (Swain 1992, 153, 154).

Eri sukupuolten välisistä ystävyysuhteista on erilaisia näkemyksiä seksuaalisuuteen liittyen. Rawlinsin (1982, 344) mukaan romanttisen rakkauden ja ystävyyden erottaa se, että romanttisessa rakkaudessa on yleensä vahva seksuaalinen komponentti, kun taas ystävyysuhteessa on vahvaa henkistä vetovoimaa. Tutkimustuloksen mukaan hyvät ystävykset, jotka ovat eri sukupuolta, ovat samaa mieltä seksuaalisten ja romanttisten piirteiden määrästä suhteessaan. Lisäksi on tärkeää, että molemmat tajuavat, että kumpikin on samaa mieltä ja molemmat kokevat toisen ymmärtävän heitä. Tuloksen mukaan eri sukupuolta olevien ihmisten ystävyysuhteissa seksuaaliset ja romanttiset piirteet ovat hyvin vähäisiä. (Monsour, Betty & Kurzweil 1993, 543, 544.) Toisaalta on tutkittu myös eri sukupuolta olevia ystävyksiä, jotka ovat seksuaalisesti aktiivisia, mutta eivät silti määrittele suhdettaan romanttiseksi (Hughes, Morrison & Asada 2005, 49). Tämän tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista, miten matkalaukkulapset kokevat iän tai sukupuolen vaikuttavan heidän ystävyysuhteisiinsa.

2.2 Ystävyysuhteiden ominaispiirteitä

Ystävyysuhteet vuorovaikutussuhteina sisältävät hyvin monenlaisia ilmiöitä. Näitä ovat muun muassa itsestäkertominen, suhteiden kehittyminen ja loppuminen, läheisyys ja luottamus. Näiden ilmiöiden kautta ystävyysuhteita tarkastellaan tässä tutkimuksessa.

Itsestäkertominen

Itsestäkertominen on väistämättä yksi osatekijä ystävyysuhteiden synnyssä. Jos suhteen osapuolet eivät kerro itsestään mitään, suhteen syntyminen tai kehittyminen on mahdotonta. Itsestäkertomisen käsite on peräisin Altmanin ja Taylorin sosiaalisen läpäisyn teoriasta (Social Penetration Theory). Sosiaalisen läpäisyn teoria on ollut yksi suosituimmista suhteiden kehitystä kuvaavista teorioista. Teoriassa ihmisen persoonallisuutta kuvataan useiden sisäkkäisten kerrosten kautta. Vertauskuvana on käytetty sipulia. Päälimmäiset kerrokset ovat julkisia, kaikille avoimia, syvemmällä olevat kerrokset ovat yksityisempiä ja ydin on yksityinen taso. Kun suhde kehittyy, vasta-

vuoroisen itsestäkertomisen syvyys ja laajuus lisääntyvät. Tuloksena on toisen ihmisen persoonaan pääseminen eli läpäisy. (Vanlear 1987, 300.) Yksinkertaisimmillaan teoriassa ajatellaan suhteiden kehittyvän itsestäkertomisen kautta niin, että itsestäkertominen lisääntyy laajuudeltaan (määrällisesti) ja syvyydeltään yhä enemmän ja enemmän ja kuitenkin niin, että se on nopeampaa julkisten ja hieman yksityisempien kerrosten alueilla kuin yksityisimmillä. Myös läpäisyn syvyyden ja laajuuden on ajateltu vaihtelevan. (Altman & Taylor 1973 Vanlearin 1987, 300 mukaan.)

Seuraavat viittaukset itsestäkertomisesta ovat Wheellesin ja Grotzkin artikkelista (1976). Itsestäkertominen ilmiönä on käsitteellistetty seuraavalla tavalla (Cozby 1973, 73): "Any information about himself which Person A communicates verbally to a Person B." Cozbyn mukaan itsestäkertominen tarkoittaa siis mitä tahansa tietoa itsestä, jonka henkilö viestii verbaalisti toiselle. Wheelles ja Grotz (1976, 339) ovat muuttaneet edellä esitettyä käsitteellistämistä niin, että itsestäkertominen voi olla mikä tahansa viesti itsestä, jonka ihminen viestii toiselle. Seurauksena on se, että viestit voivat mahdollisesti vaihdella sen suhteen, kuinka paljon ne ovat itsestäkertovia. Itsestäkertomisen määrä riippuu mukana olevien henkilöiden havainnoinnista.

Itsestäkertomista on tutkittu esimerkiksi kolmen itsestäkertomisen tason (julkinen, puoliksi yksityinen ja yksityinen) kautta (Vanlear 1987) ja avoimuuden syklisen mallin (Vanlear 1991) näkökulmasta. Itsestäkertomista on myös käsitelty jatkuvan prosessin näkökulmasta yksittäisten tapahtumien sijaan. Tällöin ajatellaan, että jotkin aiheet ovat aina tärkeitä, esimerkiksi henkilön näkemys itsestään, kumppanistaan tai suhteestaan, ja näistä aiheista keskustellaan jatkuvasti suhteissa. Varhaisessa tutkimuksessa itsestäkertomista on käsitelty persoonallisuuden piirteenä. Itsestäkertomista on myös käsitelty dialektisesta näkökulmasta, jota käsitellään tässä luvussa myöhemmin. (Dindia 1997, 411, 413, 418.) Vanlearin (1987, 300) mukaan useat tutkimukset ovat saaneet tulokseksi, että itsestäkertominen lisääntyy lineaarisesti ajan kuluessa.

Ystävyyssuhteiden kehittyminen

Ystävyyssuhteet alkavat aina jotenkin. Ne voivat myös loppua ennemmin tai myöhemmin tavalla tai toisella, sillä käytännössä kaikki ystävyyssuhteet eivät kestä läpi elämän. Perinteisen näkökulman mukaan suhteet kehittyvät lineaarisesti hyvin läheiselle tasolle, jossa ne joko pysyvät tai vaihtoehtoisesti muuttuvat vähemmän läheisiksi ja lopulta päättyvät. Johnson, Wittenberg, Haigh, Wigley, Becker, Brown ja Craig (2004, 54) viittaavat muun muassa Altmanin ja Taylorin (1973) sekä Knappin (1984) malleihin. Lineaarisen kehityksen lisäksi toinen useimpia perinteisiä malleja kuvaava seikka on se, että niissä ajatellaan viestinnällisen avoimuuden ja tiedonannon olevan keskeisiä asioita suhteiden muodostumiselle ja kehittymiselle (Vanlear 1991, 337).

Toinen näkemys suhteiden kehittymisestä on dialektinen. Siinä suhteiden kehittymisen ajatellaan tapahtuvan epälineaarisesti tai sykleissä sen sijaan, että se tapahtuisi lineaarisesti (Baxter & Montgomery 1996, Johnsonin Wittenbergin, Haighin, Wigleyn, Beckerin, Brownin & Craigin 2004, 55 mukaan). Tässä ei haluta ottaa kantaa siihen, kehittyvätkö suhteet lineaarisesti vai epälineaarisesti, vaan halutaan huomioida se, että suhteet alkavat, kehittyvät ja muuttuvat sekä mahdollisesti päättyvät jollain tavalla.

Kuten aiemmin mainittiin, on olemassa erilaisia lineaarisia malleja, joilla kuvataan suhteen kehittymistä ja loppumista. Knapp ja Vangelisti (2000) ovat esitelleet vuorovaikutusvaiheiden mallin (a Model of Interaction Stages). Malli koostuu kahdesta osasta: lähentymisestä (coming together) ja etääntymisestä (coming apart). Lähentymisen vaiheita ovat aloitteen teko (initiating), kokeilu (experimenting), voimistuminen (intensifying), integroituminen (integrating) ja sitoutuminen (bonding). Etääntymisen vaiheita ovat eriytyminen (differentiating), rajoittaminen (circumscribing), vakiintuminen (stagnating), vältteleminen (avoiding) ja päättäminen (terminating). Knappin ja Vangelistin mukaan mallia tutkiessa täytyy huomioida, että lähentymisen vaiheet eivät ole ”hyviä” ja etääntymisen ”huonoja”. Malli myös yksinkertaistaa monimutkaista prosessia, jotta se olisi selvä. (Knapp & Vangelisti 2000, 36-38.) Kuten aiemmin todettiin, monet suhteiden kehittymisen ja rappeutumisen malleista ovat perustuneet ainoas-

taan heteroseksuaaliseen romanttiseen suhteeseen (Johnson, Wittenberg, Haigh, Wigley, Becker, Brown & Craig 2004, 55) ja siksi niitä ei voi suoraan soveltaa ystävyysuhteiden tutkimuksessa.

Läheisyys dialektisen näkökulman mukaan

Dialektisen näkökulman mukaan kaikkien suhteiden, myös ystävyysuhteiden sisällä, on erilaisia ristiriitaisuuksia. Ristiriitaisuus-termi ei kuitenkaan tarkoita dialektiikassa negatiivista asiaa. (Baxter & Montgomery 1996, 7, 88.) Termin määritelmä on seuraavanlainen (Baxter & Montgomery 1996, 8) : "The dynamic interplay between unified oppositions." Ristiriitaisuus tarkoittaa siis dynaamista vuorovaikutusta toisiinsa yhteydessä olevien vastakohtaisuuksien välillä.

Dialektiset jännitteet vaikuttavat myös läheisyyteen suhteissa. Yhtenäisyyden (connectedness) ja erillisyyden (separateness) välinen ristiriita tekee läheisyydestä suhteissa monimutkaista. Suhteen läheisyys on dynaaminen, liikkuva raja yhtenäisyyden ja erillisyyden välillä. Suhteen osapuolet muodostavat rajan ollessaan vuorovaikutuksessa. (Baxter & Montgomery 1996, 88.) Tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset haluavat olla yhteydessä ja kokea yhteyttä muiden kanssa, mutta yhtä aikaa he haluavat säilyttää omaa erillisyyttään. Ihmisten kokema läheisyys suhteessa syntyy jokaisessa vuorovaikutustilanteessa riippuen siitä, miten vuorovaikutussuhteen osapuolet viestivät yhdistymisen ja erillisyyden jännitteiden suhteen. Baxterin & Montgomeryn (1996, 79, 91) mukaan suhteiden osapuolet joutuvat kohtaamaan haasteen toisaalta ylläpitää keskinäistä riippuvuussuhdetta ja toisaalta ylläpitää erillisyyttään ja itsenäisyyttään. Suhteen osapuolet joutuvat neuvottelemaan yhtenäisyyden ja erillisyyden sekä-että-luonnetta jatkuvasti. Tätä prosessia voidaan kutsua dialogiseksi rajaksi yhtenäisyyden ja erillisyyden välillä. Tutkimusten mukaan yhtenäisyys-erillisyyys dialektiikka on huomattavassa asemassa ystävyysuhteissa. Yhtenä tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kokevatko tutkittavat ristiriitaa läheisyyden suhteen.

Luottamus

Tutkimustulosten mukaan luottamus on tärkeä tekijä ystävyysuhteissa (Collier & Bornman 1999, 144; Argyle & Henderson 1984, 234). Wheelessin (1978, 143) mukaan interpersonaalista luottamusta on käsitteellistetty ja tutkittu useilla tavoilla. Luottamusta on tutkittu riskialttiiden tilanteiden kautta ja sellaisten tilanteiden kautta, joissa vaaditaan luottamusta tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi on tutkittu toisesta riippuvaista ja riskialtista käyttäytymistä, jotka osoittavat luottamusta toiseen. Kolmantena tutkimuskohteena ovat olleet toisista tehdyt myönteiset havainnot luottamukseen ja luonteeseen liittyen. Wheeless perustaa näkökulmansa useisiin englanninkielisiin tieteellisiin artikkeleihin, kirjaan ja tieteelliseen esitelmään. Edellä mainitut luottamuksen kolme käsitettä voi myös yhdistää täydellisemmäksi määritelmäksi (Wheeless & Grotz 1977, 251). Interpersonaalinen luottamus voidaan määritellä Wheelessin ja Grotzin (1977, 251) mukaan seuraavalla tavalla:

As a process of holding certain relevant, favorable perceptions of another person which engender certain types of dependent behaviors in a risky situation where the expected outcomes that are dependent upon that other person(s) are not known with certainty.

Wheelessin ja Grotzin mukaan interpersonaalinen luottamus tarkoittaa siis prosessia, jossa toisesta ihmisestä on olennaisia, myönteisiä havaintoja. Havainnot synnyttävät riskialttiissa tilanteessa käyttäytymistä, joka on toisesta riippuvaista. Kyseisessä tilanteessa toisesta riippuvat tilanteen seuraukset ovat epävarmoja.

Luottamusta on myös käsitteellistetty ja mitattu sen mukaan, miten paljon ihminen luottaa toisiin yleisesti ja sen kautta, kuinka paljon ihminen luottaa johonkin tiettyyn yksilöön (Wheeless 1978, 144). Lisäksi myös luottamuksen ja itsestäkertomisen välistä suhdetta on tutkittu (Wheeles & Grotz 1977).

2.3 Kulttuurienväliset ystävyysuhteet

Kulttuurienvälisten ystävyysuhteiden määrittelemisen on tämän tutkimuksen kannalta oleellista, sillä tutkittavat ovat asuneet eri kulttuureissa. Heillä on todennäköisesti ollut kulttuurienvälisiä ystävyysuhteita lapsuudessaan tai nuoruudessaan ja mahdollisesti heillä on edelleen kulttuurirajoja ylittäviä ystävyysuhteita.

Kulttuurienväliset ystävyysuhteet on määritelty esimerkiksi seuraavalla tavalla (Morgan & Arasaratnam 2003, 175)

Frequent and intentional social interactions (as opposed to interactions for the purpose of accomplishing a task) between individuals of different cultures who would consider each other a "friend".

Kulttuurienväliset ystävyysuhteet tarkoittavat siis Morganin ja Arasaratnamin mukaan toistuvia ja intentionaalisia sosiaalisia vuorovaikutustilanteita sellaisten eri kulttuurista olevien ihmisten välillä, jotka pitävät toisiaan "ystävinä".

Määritelmästä heijastuu ystävyysuhteiden määrittelemisen vaikeus ja se, että eri ihmiset voivat määritellä ystävän ja ystävyysuhteet eri tavoin. Myös eri kulttuureissa ystävä ja ystävyysuhteet määritellään eri tavoin. Edellä esiteltiin ystävyysuhteiden määrittelyn kolme ulottuvuutta. Ensimmäisessä ulottuvuudessa, ystävyysuhteiden muodollisuudessa, on eroja eri kulttuurien välillä. Myös toisessa ulottuvuudessa, suhteen kuvailijoiden tasolla, on eroja eri kulttuureissa. Englannin kielessä ystävä-sana kuvaa hyvin monenlaisia ystävyysuhteita. Esimerkiksi saksan sana Freund viittaa yksinomaan läheisiin ystäviin. Ruotsin kielessä sana van viittaa läheisiin ystäviin ja bekant pinnallisiin (casual) ystäviin ja tuttaviin. (Gareis 1999, 433, 434.)

Ystävä-sanana määrittelyn kolmannessa ulottuvuudessa ovat arvot ja ystävyysuhteille tärkeät asiat. Kulttuurienvälisiä tutkimuksia ystävyys-

suhteiden syntymiselle tärkeistä asioista ja arvoista ei ole paljon, mutta olemassa olevat tutkimukset osoittavat, että kulttuurien välillä on yhtäläisyyksiä. Koska ystävyysuhteiden syntymiselle tärkeistä asioista ja arvoista ollaan yleisesti samaa mieltä, tuloksena voi olla erojen minimoiminen. Elementtien lähempi tarkastelu kuitenkin paljastaa, että vaikka eri kulttuureissa voidaan olla samaa mieltä läheisten ystävyysuhteiden pääpiirteistä, jokaisen piirteen tärkeys ja ilmentyminen voivat erota suuresti eri kulttuureissa. (Gareis 1999, 434, 435.)

Myös ystävyysuhtetyyppien välillä on eroja eri kulttuureissa. Esimerkiksi taiwanilaiset luokittelevat ystävät ”vain ystäviin” ja läheisiin ystäviin (Chen, Drzewiecka & Sias 2001, 62). Japanin kielessä on puolestaan viisi termiä, jotka kuvaavat ystävyysuhteita: mikata, nakama, tomodachi, shinyuu ja stukiai. Mikata tarkoittaa ihmistä, joka auttaa konfliktin aikana ja nakama ryhmää ihmisiä, joihin joku yhdistyy. Tomodachi viittaa suhteeseen, joka on läheinen, rakas ja kestävä. Stukiai voidaan ymmärtää tilanteen vaatimana pakkona olla toisten kanssa. (Cargile 1998, 353–362.)

Kulttuurienvälisiä ystävyysuhteita ei ole tutkittu vielä paljon. Tähän asti tutkimus on keskittynyt ystävyysuhteiden monikulttuurisiin määritelmiin, ystävyysuhteiden muodostamiseen vaikuttaviin tekijöihin ja monikulttuurisiin variaatioihin ystävyysuhteille tärkeissä asioissa. (Morgan & Arasaratnam 2003, 176.) Esimerkiksi Collier ja Bornman (1999, 133, 134, 144) ovat tutkineet kulttuurienvälisiä ystävyysuhteita. He olivat kiinnostuneita eri kulttuurisista ryhmistä olevien ystäviensä kokemuksista ja siitä, mikä on kompetenttia ja tyydyttävää heidän kulttuurienvälisissä suhteissaan. Tuloksiksi saatiin muun muassa, että luottamus, rehellisyys ja kunnioitus olivat tärkeitä ystävyysuhteiden piirteitä kaikkien tutkittavien kulttuuristen ryhmien mielestä.

Kulttuurienvälisen ystävyysuhteiden syntyminen

Kulttuurienvälisen ystävyysuhteiden syntyyn vaikuttaa hyvin moni tekijä. Gareis esittelee yhteensä 11 tekijää liittyen Yhdysvaltoihin tulleisiin ulkomaisiin opiskelijoihin. Tähän poimitaan ne tekijät, jotka voivat olla merkittäviä tämän tutkimuksen kannalta. Myös useimmat seuraavista läheis-

tä ovat Gareisin esittelemiä. Viisi ensimmäistä tekijää, kulttuuri, persoonallisuus, itsetunto, ystävyysden elementit ja odotukset, liittyvät yksilön taipumuksiin. Sopeutumisen aste ja viestintäkompetenssi ovat tärkeitä tekijöitä, kun ulkomaalainen testaa taitojaan. Demografia ja läheisyys vaikuttavat huomattavasti vähemmän. (Gareis 1999, 443.)

Ensimmäinen tekijä, joka vaikuttaa kulttuurienvälisen ystävyyssuhteen syntyyn, on kulttuuri. Kulttuureissa voi olla eroja monien asioiden suhteen, mikä vaikuttaa kulttuurienvälisen ystävyyssuhteen syntyyn. Eroja voi olla esimerkiksi perusolettamuksissa ja arvojärjestelmissä. (Gareis 1999, 444.)

Toinen seikka kulttuurienvälisen ystävyyssuhteen muodostamisessa on persoonallisuus (Gareis 1999, 449). Globaalilla tasolla yksilö voi määrittellä identiteettinsä persoonallisten- ja kulttuuristen dimensioiden kautta, joiden kautta Ting –Toomey (1986, 122, 124) tunnistaa viisi persoonallisuustyyppiä: tasapainoiset identifioijat (balanced identifier), joilla on selvät henkilökohtaiset ja kulttuuriset identiteetit; persoonalliset identifioijat (personal identifier), joilla on selkeä kuva itsestä, mutta ei vahvaa kulttuurista identiteettiä; kulttuuriset identifioijat (cultural identifier), jotka ovat epävarmempia omasta persoonastaan, mutta joilla on vahva käsitys itsestä kulttuurisena olijana; marginaaliset identifioijat (marginal identifier), joilla on heikko henkilökohtainen- ja kulttuurinen identiteetti sekä ristiriitainen identifioija (ambivalent identifier), joka kokee jatkuvaa jännitettä henkilökohtaisen- ja kulttuuri-identiteetin välillä. On kuitenkin huomioitava, että nykyaikana yleistyy se, että samaistutaan useampiin kulttuureihin (De Korne, Byram & Fleming 2007, 305). Tämä tekee mahdolliseksi suora- viivaisen identiteetin rakentumisen Ting-Toomeyn esittelemällä tavalla. On mielenkiintoista tutkia, miten tähän tutkimukseen osallistuvat rakentavat identiteettinsä.

Erilaisten identiteettien lisäksi myös muut persoonallisuuden tekijät vaikuttavat sopeutumiseen ja kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen (Gareis 1999, 449). Näihin kuuluu esimerkiksi empatia (Gugykunst 1991, 121).

Kolmas kulttuurienvälisiin ystävyysuhteisiin vaikuttava tekijä on itsetunto. Gareis (1999, 450) kirjoittaa useista tutkijoista, jotka vahvistavat, että hyvä itsetunto vaikuttaa kulttuurienvälisen suhteiden syntyyn positiivisella tavalla, jopa ennen varsinaista kulttuurienvälisestä kontaktia. Esimerkiksi Ting-Toomey (1989, 356) kirjoittaa, kuinka ihmisillä, joilla on kestävä etnolingvistinen identiteetti, on kaiken kaikkiaan positiivinen minäkuva, ja he ovat valmiita ottamaan riskejä vuorovaikutuksessa vieraiden kanssa. He ovat valmiita myös luomaan syvemmän tason suhteita muiden ryhmien jäsenten kanssa sekä ovat avoimempia siirtämään suhdetta uudelle tasolle, esimerkiksi läheiseen ystävyysuhteeseen tai romanttiseen suhteeseen.

Myös ystävyysuhteiden elementeillä on vaikutusta kulttuurienvälisen suhteiden syntyyn. Kuten aiemmin mainittiin, tutkimuskirjallisuudessa ollaan yksimielisiä siitä, että samankaltaisuus ystävien välillä on tärkein asia ystävyysuhteissa. On mielenkiintoista nähdä, täyttyykö samankaltaisuuden vaatimus haastateltavien kulttuurienvälisissä kontakteissa. Kulttuurienvälisen erojen vuoksi voisi olettaa, että samankaltaisuuden vaatimus on vaikea täyttää kulttuurienvälisessä kontaktissa. Tämä tekisi puolestaan epävarmuuden vähentämisen arveluttavaksi tehtäväksi. (Gareis 1999, 451.) Tutkimukset kuitenkin ehdottavat, että asenteellinen samankaltaisuus on ystävyysuhteita muodostettaessa vahvempi tekijä kuin kulttuurinen samankaltaisuus tai kielellinen kompetenssi (H. J. Kim 1991, Gareisin 1999, 451 mukaan).

Ihmisen ulkomailla oleskeluun liittyvät odotukset vaikuttavat kulttuurienvälisen ystävyysuhteen syntyyn. Yksilön odotuksiin sisältyvät toiveet liittyen yksilön kehityksen tasoon, motivaatioon ja odotettuihin lopputuloksiin. Yksilön kehitystaso vaikuttaa merkittävästi niin kulttuurienvälisen kuin kulttuurin sisäisten ystävyysuhteiden muodostamiseen. Motivaatio ja odotetut lopputulokset ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa. (Gareis 1999, 452.)

Gareisin (1999, 453, 454) mainitsema kulttuurienvälisen ystävyysuhteiden syntyyn vaikuttava tekijä on toiseen kulttuuriin sopeutumisen aste, johon liittyvät kulttuurienvälisen sensitiiviyden aste ja kulttuurishokki. Koska

edellä mainitut tekijät liittyvät kiinteämmin tutkimushenkilöiden elämässä siihen vaiheeseen, jolloin he muuttivat ulkomaille ja takaisin kotimaahansa, käsitellään näitä myöhemmin lisää, jos siihen nousee aineiston pohjalta tarvetta. Seuraavana tekijänä Gareis (1999, 455) mainitsee viestintäkompetenssin. Se liittyy kiinteästi integraatioprosessiin ja mainitaan siksi usein tekijänä, joka vaikuttaa sosiokulttuuriseen sopeutumiseen ja ystävyyssuhteiden muodostamiseen. Koska myöskään tämän tekijän merkitystä tutkimushenkilöiden elämässä ei vielä tiedetä, sitä ei käsitellä enempää. Muita Gareisin (1999, 457, 458, 460) mainitsemia kaikkia kulttuureja koskettavia tekijöitä ovat demografiset variaabelit, läheisyys ja ”kemia”.

Leen mukaan (2006, 5, 6) kulttuurienväliset ystävyyssuhteet voivat näyttää vaikeilta ja ahdistusta herättäviltä alkuvaiheissa, mutta vain harva tutkimus tukee ajatusta, että kulttuurienväliset ystävyyssuhteet epäonnistuvat helpommin kuin kulttuurien sisäiset suhteet. Lee mainitsee useita englanninkielisiä tutkimuksia, joiden mukaan kulttuurienvälisissä ystävyyssuhteissa joudutaan käsittelemään samoja haasteita kuin kulttuuriensisäisissä ystävyyssuhteissa. Tutkimusten mukaan sen lisäksi niissä on kuitenkin myös muita ongelmia, kuten kulttuurieroista johtuvia ongelmia ja mahdollisesta kielimuurista aiheutuvia ongelmia.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuksessa keskityttiin alusta asti haastateltavien omiin subjektiivisiin käsityksiin, kuinka ulkomailla asuttu aika on vaikuttanut heihin itseensä ystävyysuhteen osapuolena, ystävänä. On mahdotonta vetää suoraviivaista syy seuraus -suhdetta ulkomailla asutun ajan ja tutkittavien välille. Voidaan kuitenkin selvittää, miten haastateltavat itse käsittävät ulkomailla asutun ajan vaikuttaneen heihin itseensä ystävyysuhteiden osapuolena. Haastateltavat itse ovat asiantuntijoita kuvailtaessa, miten he kokevat minkäkin vaikuttaneen heihin itseensä. Koska tutkitaan haastateltavien omia käsityksiä, voidaan myös käyttää vaikuttaa-sanaa. Muutoin sana viittaisi syy seuraus -suhteeseen, jonka olemassaoloa on mahdoton todistaa.

Alun perin tutkimuskysymyksenä oli, millaisia käsityksiä ulkomailla lapsena tai nuorena asuneilla on ulkomailla vietetyn ajan vaikutuksesta heihin itseensä ystävyysuhteen osapuolena. Kysymys johdatti tutkimuksen tekemisen aikana hyvin. Tähän tutkimuskysymykseen liittyvän tutkimusaineiston ympärillä oli kuitenkin paljon muuta haastateltavien ystävyysuhteita keskeisesti käsittelevää aineistoa. Koska tutkimuksen edetessä huomattiin, että tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita myös muista käsityksistä, joita haastateltavilla on ystävyysuhteistaan, laajennettiin tutkimuskysymystä.

Tutkimuksen tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen ja tutkittavien omien käsitysten kartoittaminen. Tutkimuskysymys on seuraavanlainen.

Millaisia käsityksiä lapsena tai nuorena ulkomailla asuneilla on ystävyysuhteistaan?

Tutkimuksessa tutkitaan, miten ulkomailla lapsena tai nuorena asuneet mieltävät nyt aikuisena alkumailla asumisen vaikuttaneen heihin itseensä

ystävyyssuhteen osapuolena. Sen lisäksi ollaan kiinnostuneita myös muista käsityksistä, joita haastateltavat liittävät ystävyyssuhteisiinsa.

Ystävyyssuhdetta ei määritelty ennen aineiston keräämistä, vaan tutkimushenkilöiltä kysyttiin heidän määritelmiään ystävyyssuhteille. Tutkijat ovat käyttäneet useita eri metodeja ystävyyssuhteiden määrittelemisessä, ja yksi yleinen menettelytapa on pyytää haastateltavia kuvailemaan ystävyyssuhdetta (Monsour 1997, 378). Tässä tutkimuksessa se on perusteltua. Koska tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa tutkittavien omia käsityksiä ystävyyssuhteistaan, olisi keinotekoisista antaa valmis määritelmä ystävyyssuhteista ja pyytää tutkittavia tarkastelemaan omia suhteitaan sen kautta.

Tutkimus on laadultaan kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen tutkimuksen tekotapa on perusteltu valinta tähän tutkimukseen, sillä kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita ennemminkin kuin todentamaan olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157). Tässä tutkimuksessa ei haluta todistaa mitään väittämää, vaan tutkia tutkittavien käsityksiä.

Tieteenfilosofisilta lähtökohdiltaan tutkimus on fenomenologis-hermeneuttinen. Fenomelogis-hermeneuttisessa tutkimuksessa tarkoituksena on käsitteellistää tutkittava ilmiö. Yrityksenä on tehdä tietoiseksi se, jonka tottumus on saanut häipymään huomaamattomaksi tai itsestään selväksi tai joka on koettu, mutta ei ole vielä toistaiseksi tietoisesti ajateltu. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 35.)

3.2 Tutkimusmenetelmä

3.2.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tähän tutkimukseen valittiin tutkimusmenetelmäksi haastattelu. Haastattelun eduiksi on sanottu useita asioita. Ensimmäinen etu on, että *ihminen nähdään* tutkimustilanteessa *subjektina* sekä *merkityksiä luovana*, aktiivisena osapuolena. Hänelle on annettava mahdollisuus kertoa itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Toinen etu on haastattelun *sopivuus tuntemattomiin ja vähän kartoitettuihin tutkimusalueisiin*. Kun aihetta on tutkittu vähän, on vaikea tietää etukäteen, mihin suuntaan vastaukset menevät. *Mahdollisuus saada haastateltavan puhe laajempaan kontekstiin* on haastattelun kolmas vahvuus. Haastattelu on *hyvä menetelmä* myös silloin, *kun tiedetään jo etukäteen, että saadaan monitahoisia ja moniin suuntiin viittaavia vastauksia*, mikä on haastattelun neljäs etu. Viides vahvuus on se, että *vastauksia voidaan selventää ja saatuja tietoja syventää*. Joidenkin mielestä haastattelun kuudenneksi eduksi voidaan laskea sen *sopivuus arkojen aiheiden käsittelyyn*. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35; Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 200.)

Haastattelun käyttö tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa oli perusteltua, sillä tutkimuksen tavoitteena oli tutkia haastateltavien omia, subjektiivisia käsityksiä. Haastateltavien aktiivisuus ja luomat merkitykset olivat siis merkittävässä osassa. Lisäksi tutkimusalue oli tuntematon. Koska tutkimusalue oli tuntematon, ei tiedetty, mitä tutkittavat sanovat ja oli paljon mahdollista, että heidän käsityksensä olisivat erilaisia. Tällöin myös mahdollisuus tarkentaa ja syventää sekä edetä joustavasti (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75) olivat tärkeitä tekijöitä. Vaikka aihe ei ollut varsinaisesti arka, oli hyvä, että esimerkiksi ystävyysuhteiden loppumisesta käsiteltäessä voitiin edetä sensitiivisesti.

Haastattelussa on muiden tutkimusmenetelmien tavoin myös ongelmia, kuten haastattelun haastattelijalta vaatima taito ja kokemus, haastattelujen viemä aika ja haastattelun sisältämät virhelähteet. Virhelähteet voivat aiheu-

tua niin haastattelijasta kuin haastateltavasta, esimerkiksi haastateltavan halusta antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 201.) Haastattelun edut tutkimusmenetelmänä olivat kuitenkin haittoja suuremmat.

3.2.2 Teemahaastattelu

Tähän tutkimukseen valittiin tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelu. Teemahaastattelussa on keskeisintä se, että haastattelussa ei ole yksityiskohtaisia kysymyksiä, vaan haastattelu perustuu tiettyihin keskeisiin teemoihin. Se auttaa haastateltavien näkökulman näkymistä ja vapauttaa haastattelun pääosin tutkijan näkökulmista. Teemahaastattelussa huomioidaan myös se, että ihmisten tulkinnat ja asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä ja että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Teemahaastattelu oli perusteltu valinta tähän tutkimukseen, sillä tietyt teemat tiedettiin keskeisiksi ystävyyssuhteiden kannalta. Teemahaastattelu mahdollisti kyseisten teemojen käsittelemisen haastatteluissa. Haastatteluissa haluttiin antaa myös haastateltaville tilaa heidän omille teemoilleen, mikä oli mahdollista teemahaastattelussa. Lisäksi teemat voitiin käsitellä kunkin haastateltavan kanssa siinä järjestyksessä kuin tilanteeseen parhaiten sopi. Teemahaastattelun valintaa tuki se, että strukturoidumman haastattelun kautta saatu tieto olisi helposti heijastanut vastauksille valittujen vaihtoehtojen ja käsitteiden kautta enemmän tutkijan maailmaa kuin haastateltavan, mikä ei ole tutkimuskysymyksen kannalta hyvä (Hirsjärvi & Hurme 1985, 29). Avoimeen haastatteluun ei olisi voinut sisällyttää teemoja, jotka haluttiin mukaan tutkimukseen.

Seuraavaksi käydään läpi haastatteluihin valitut teemat. Haastatteluissa käsiteltiin ensin haastateltavien taustatietoja, heidän "elämäntarinaansa". Sen jälkeen haastateltavilta kysyttiin heidän määritelmänsä ystävyyssuhteille. Myös heidän ystävistään kysyttiin. Seuraavaksi käytiin läpi neljä

teemaa siinä järjestyksessä kuin kussakin haastattelussa tuntui parhaalta. Teemoja olivat suhteiden kehittyminen, läheisyys, luottamus ja itsestäkertominen. Jokaisen teeman alle oli mietitty erilaisia aiheita, joista teemoja käsiteltäessä voitiin puhua. Alla luetellaan aiheiden sisältöjä pääpiirteittäin. Esimerkiksi suhteiden kehittymisestä puhuttaessa kysyttiin suhteiden aloittamisesta, ylläpitämisestä, lopettamisesta, suhteiden kestosta ja kuinka läheisiksi suhteet kehittyvät. Läheisyyttä käsitellessä käsiteltiin myös läheisyyden ja itsenäisyyden välistä ristiriitaa. Luottamuksesta puhuttaessa käsiteltiin muun muassa luottamuksen tärkeyttä ja ilmenemistä sekä kuinka luottavainen ja luotettava haastateltava kokee olevansa. Itsestäkertomisen yhteydessä kysyttiin itsestäkertomisen määrästä, kohteista ja ajankohdasta. Jokaisen teeman kohdalla kysyttiin suoraan, onko teemassa eroja ulkomaiden ja kotimaiden välillä ja miten ulkomailla asuminen on vaikuttanut juuri kyseisen teeman suhteen. Haastateltaville annettiin myös tilaisuuksia kertoa vapaasti, kuinka ulkomailla asuminen on heidän mielestään vaikuttanut heihin itseensä ystävyysuhteissa. Etukäteen oltiin valmistauduttu myös tilanteeseen, että haastateltavalla ei olisi ollut ystäviä. Kyseisiä tilanteita ei tullut.

3.3 Haastateltavat ja tutkimusaineisto

Tutkimuksessa oli kuusi haastateltavaa, jolle jokaiselle tehtiin yksi haastattelu. Haastateltavat löydettiin tutkijan lähipiirin ihmisen kautta, kyselemällä vihjeitä kaukaisemmalta tutulta tai vinkkinä jopa lähes tuntemattomalta. Otantamenetelmässä oli siis piirteitä lumipallo-otannasta (Metsämuuronen 2006, 47).

Haastateltavien suostumusta haastatteluun kysyttiin puhelimitse, jossa sovittiin myös myöhempi haastattelu-aika ja -paikka. Haastattelut tehtiin kahvilassa, haastateltavan kotona tai toimistossa sekä Jyväskylän yliopiston tiloissa riippuen siitä, mikä sopi parhaiten haastateltavalle. Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Haastattelujen pituus vaihteli noin 47 minuutista noin 84 minuuttiin. Haastattelujen yhteiskesto oli noin 6 tuntia ja 10 minuuttia.

Haastattelut toteutettiin 19.2–13.3.2007 välisenä aikana. Haastateltaville luvattiin kirjallisesti haastattelujen luotettavuus.

Haastateltavien ikä vaihteli 23 ja 31 vuoden välillä. Puolet haastateltavista olivat miehiä ja puolet naisia. Haastateltavista kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat suomalaisia. Kaikki haastattelut tehtiin suomeksi. Haastateltavat olivat asuneet lapsena tai nuorena eri maissa Afrikassa, Aasiassa, Amerikassa ja Euroopassa. Aikuisena haastateltavat olivat asuneet Afrikassa, Oseaniassa, Amerikassa ja Euroopassa. Aikuisiällä ulkomailla asuminen huomioitiin tutkimuksessa, koska myöhempi matkustaminen näytti olevan keskeinen osa ilmiötä. Haastateltavien lapsuudessa tai nuoruudessa ulkomailla viettämät ajat vaihtelivat neljästä vuodesta 15 vuotta. Myös se, minkä ikäisenä haastateltavat olivat olleet ulkomailla, vaihteli suuresti. Nuorimmat, ensimmäistä kertaa ulkomaille muuttaneet, olivat olleet alle vuoden ikäisiä ja vanhimmat noin 9-vuotiaita. Haastateltavien ulkomailla lapsena tai nuorena asumista voisi luonnehtia myös niin, että osa oli asunut ulkomailla pitkiä tai melko pitkiä ajanjaksoja, jopa lähes koko lapsuutensa ja nuoruutensa. Toisaalta osa oli asunut noin neljä, viisi vuotta. Osa oli asunut aina samassa maassa, osa useammassa kuin yhdessä. Osa kävi asumassa vuoden tai useamman välillä kotimaassa ja sen jälkeen lähti jälleen ulkomaille. Se, että haastateltavilla oli niin erilaisia taustoja, oli merkittävää, koska se auttoi luomaan kokonaiskuvaa tutkittavasta ilmiöstä ja haastateltavien erilaisista käsityksistä. Haastateltavien erilaisuus oli siis hyvä asia.

3.4 Aineiston käsittely

Aineistoa käsiteltiin niin, että ensin haastattelut litteroitiin eli purettiin nauhoilta kirjoitetuksi tekstiksi. Alun perin litterointi oli tarkoitus tehdä ”raportoimalla” eli kertoa raportoivalla tyylillä, mitä haastateltavat sanoivat mistäkin asiasta. Loppua kohden litterointi muuttui kuitenkin enemmän sanatarkaksi. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita aineistosta nousevista asiakokonaisuuksista. Siksi se, tulivatko asiakokonaisuudet esille sanatarkasti vai eivät, ei ollut relevanttia, ja litteroinnin tarkentuminen loppua

kohti ei ollut tulosten kannalta merkittävä asia. Missään vaiheessa ei merkitty esimerkiksi painotuksia, taukoja tai muuta nonverbaalia viestintää. Litteroitu teksti kirjoitettiin loppuun asti yksikön kolmannessa persoonassa. Jos jokin kohta oli epäselvä, litteroituun tekstiin merkittiin kysymysmerkki sulkuihin. Kohdat eivät kuitenkaan vaikuttaneet myöhemmin tulkintaan.

Litteroinnin jälkeen aineisto tulostettiin ja käytiin läpi asiakokonaisuuksien näkökulmasta. Alussa aineistosta alleviivattiin merkittäviä asioita, jotka kuuluvat ystävyys-suhteisiin. Lisäksi jo alkuvaiheissa aineistoon alettiin merkitä käsin kirjoittamalla, mitä asiakokonaisuutta käsiteltiin missäkin kohden. Aineisto käytiin läpi asiakokonaisuuksia analysoimalla useaan kertaan. Tämän jälkeen tehtiin alustava asiakokonaisuusluettelo. Koko aineisto käytiin läpi vielä uudelleen, ja laitettiin kaikki aineisto jonkin asiakokonaisuuden alle. Tämän jälkeen tehtiin lopullinen asiakokonaisuusluettelo, johon merkittiin kaikki löydetyt asiakokonaisuudet. Asiakokonaisuuksia oli yhteensä 80 kappaletta. Kaikki asiakokonaisuudet järjestettiin seitsemään luokkaan. Luokille annettiin nimet. Luokkia ovat ystävyys-suhteet ja niiden kehittyminen, lähteminen, luottamus, itsestäkertominen, haastateltava ystävyys-suhteen osapuolena, läheisyys sekä kulttuurit ja maat.

Seuraavaksi tehtiin Word-taulukko, johon poimittiin kutakin asiakokonaisuutta koskeva aineisto leikkaa liimaa -toiminnolla. Koko aineisto siis järjestettiin uudelleen taulukkoon luokittain ja luokkien sisälle asiakokonaisuuksittain. Taulukkoon laitettiin alkuperäiseen aineistoon sulkuihin, jos samassa tekstikappaleessa oli käsitelty jotain toista asiakokonaisuutta. Asiakokonaisuudet muuttuivat prosessin aikana niin, että joitakin aineiston osia muutettiin toisen asiakokonaisuuden alle. Seuraavaksi kirjoitettiin aineiston viereiseen, vasemman puoleiseen sarakkeeseen, tiivistelmä kustakin kohdasta. Tiivistelmä tehtiin ranskalaisin viivoin, mutta niin että säilytettiin suurin osa haastateltavan käyttämistä sanoista ja ilmauksista, välillä jopa sanajärjestyksestä. Tiivistelmiä ei pyritty tekemään mahdollisimman tiiviiksi, vaan niihin otettiin mieluummin kaikki haastateltavan mainitsevat seikat. Kun tuloksia kirjoitettiin, otettiin tiivistelmistä tekstiin vain se, mikä koettiin oleelliseksi. Pidemmät haastateltavien kertomukset

merkittiin tiivistelmään vain toteamalla esimerkiksi kokemus. Syntyneet taulukot nimettiin analyysitaulukoiksi. Alla on esimerkki analyysitaulukosta.

TAULUKKO 1 Esimerkki analyysitaulukosta

<i>Kulttuurit ja maat</i>	
<i>Erot kotimaan ja ulkomaiden välillä</i>	
Tiivistelmä alkuperäisestä tekstistä.	Alkuperäisestä aineistosta leikkaa liimaa -toiminnolla kopioitu tekstin osa.
- Jos ... olisi kotimaa, niin siinä on ero, koska tietää, että perhe ja juuret on siellä, niin sinne aina palataan - <i>Sinnee tulee läheisempiä suhteita ja ystäviä, koska tietää, että jos lähtee ulkomaille, niin se ei ole pysyvä, että aina palaa takaisin</i> * OT	(Ks. Tietämättömyys kotimaasta) mutta jos (eräs maa) olisi se kotimaa, niin kyllä siinä on ero, koska tietää, että perhe on siellä ja juuret on siellä myös, niin sinne aina palataan. Sanoo, että sinne tulee läheisempiä suhteita ja ystäviä, koska tietää, että jos kun lähtee ulkomaille, niin eihän se ole pysyvä, että aina sitten palaa takaisin.
- <i>Ero, millainen hän on Suomessa ja ulkomailla. Suomessa on omat rutiinit. Ei täällä tutustu ihmisiin, mutta ulkomailla on pakko puhua ihmisille, että saa sosiaalisia suhteita. ..Se on ulkomailla helpompi tehdä, koska se ei ole omituista, että alkaa puhua tuntemattomille. Suomessa ei niin sosiaalisesti hyväksyttyä.</i> * OT	sitä, että millainen hän on Suomessa ja millainen hän on ulkomailla, niin siinäkin on ero. Sanoo, että Suomessa hänellä on ne omat rutiinit ja sitten hän menee töihin ja sillä tavalla, että ei hän täällä tutustu ihmisiin, mutta sitten ulkomailla on niin kuin pakko, jos menee yksin vaikka jonnekin töihin, niin sitten on vaan pakko tehdä, puhua ihmisille, että saa niitä sosiaalisia suhteita ja sillä tavalla se ehkä tulee helpommin ja siellä se on jotenkin helpompi tehdä, koska se ei ole niin kuin omituista, että alkaa puhumaan tuntemattomille, kun taas Suomessa se voisi olla vähän, ei niin sillä tavalla sosiaalisesti hyväksyttyä.

Tulokset analysoitiin tiivistelmien perusteella niin, että ensin tiivistelmät tarkastettiin kerran läpi asiakokonaisuus tai asiakokonaisuus-ryhmä kerrallaan. Varsinkin tarkastusvaiheessa tiivistelmistä muokattiin aiemmin kuvattun kaltaisia. Aina, kun tiivistelmä oli tarkastettu, sen perään merkittiin *-merkki. Tarkastetuista tiivistelmistä poimittiin käsin ruutupaperille tiivistelmien alkulauseita, ja niitä käytettiin jossain määrin, välillä ei ollenkaan, apuna tulosten analysoimisessa. Ne auttoivat omalta osaltaan hahmottamaan, mitä kustakin asiakokonaisuudesta oli sanottu. Tiivistelmien ja lauseluetteloiden

avulla etsittiin, mitkä ovat kustakin asiakokonaisuudesta keskeiset piirteet, ja ne kirjoitettiin tuloksiin. Välillä tulosten analysoinnissa käytettiin apuna myös alkuperäistä litteroitua tekstiä. Osasta tuloksista tehtiin myös luetteloja. Luettelo kirjoitettiin tuloksiin auki eli kerrottiin, mitä mikäkin kohta merkitsee.

Tuloksiin poimittiin asioita välillä hyvin samalla tavalla kirjoitettuna kuin tiivistelmissä. Koska merkittäviä tulosten kannalta ovat kuitenkin vain keskeiset, aineistosta nousseet asiakokonaisuudet ja niiden sisältö, ei ole merkittävää, ovatko asiat kirjoitettu kuten tiivistelmissä vai ei. Pääasia on, että tulostekstistä haluttiin tehdä mahdollisimman helppolukuista ja silti tarkkaa. Kun tulokset oli kirjoitettu, ne tarkastettiin läpi tiivistelmien avulla. Tulostekstiin asiakokonaisuuksista valitut piirteet merkittiin tiivistelmiin kursivoimalla teksti ja käyttämällä OT- merkkiä. Merkki on lyhenne sanoista "otettu tekstiin". Analyysin alussa tarkastus merkittiin paperille kirjoitetuihin tiivistelmien alkuihin sekä analyysitaulukkoon o-merkillä. Kursivointia ei tehty aivan ensimmäisissä analyysitaulukoissa. Koska seikka ei ole tulosten kannalta merkittävä, ei jälkepäin aleta muuttamaan sitä, mihin tutkijaa itseään varten tekemät erilaiset tarkastusmerkit on laitettu ja miten.

Toisen tulostekstin muokkauskerran aikana tekstiin lisättiin lainauksia haastateltavilta. Haastateltavat nimettiin kirjaimella H ja numerolla yhdestä kuuteen. Linausten jälkeen voi olla siis esimerkintä H1, joka viittaa yhteen kuudesta haastateltavasta. Lainauksia lisättiin ja muokattiin myös myöhemmin.

Tulosten analysoimisessa ei ollut merkittävää se, onko jokin käsitys yhden vai useamman haastateltavan. Tuloksiin on poimittiin kaikki käsitykset, jotka olivat merkittäviä.

4 YSTÄVYYSSUHTEET JA NIIDEN KEHITTYMINEN

4.1 Ystävyysuhteet

4.1.1 Ystävän määritelmä

Haastateltaville ei annettu valmista määritelmää ystävästä, vaan heitä pyydettiin määrittelemään, kuka ystävä on heidän mielestään. Seuraavassa luettelossa ovat tulokset, jotka liittyvät ystävän määritelmään.

- tunteminen
- läheisyys
- keskusteleminen
- asioiden tekeminen yhdessä
- saatavilla oleminen
- luotettavuus
- rehellisyys
- viihtyminen, hauskan pitäminen
- pysyvyys
- arjen jakaminen
- kiintyminen, tykkääminen
- samantyylinen kokemus kuin itsellä

On syytä mainita, että kaikkien mielestä ystävän määrittäminen ei ollut helppoa. Yhdeksi ystävää kuvaavaksi tekijäksi mainittiin *tunteminen*. Tuntemiseen liittyy aika eli ystävä on tunnettu aika kauan. Aika-aspektiin liittyy myös se, että ystävästä täytyy tuntea niin taustaa kuin nykyistäkin elämää. Nykyisen elämän tuntemiseen liitettiin toisen tämän hetkisten ajatusten tunteminen, minkä voisi ajatella kuvaavan tuntemisen syvyyttä.

Ystävän sanottiin olevan myös *todella lähellä*, ja hänelle voi kertoa mitä vain. Sanottiin, että toiselle ei voi kertoa jotain todella tärkeää, jos hän on elänyt haastateltavan kanssa vain viime hetkiä tai jos hän ei tiedä, missä elämänvaiheessa haastateltava on. Toinen ei ymmärrä, mitä haastateltava ajattelee ja

miksi sanoo niin kuin sanoo. Suhteessa ei ole myöskään samaa läheisyyttä kuin ystävän kanssa. Ystävälle voi kertoa myös tärkeimpiä asioita, joita ajatellaan ja jotka vaikuttavat nyt.

Ystävälle asioiden kertominen liittyy luonnollisesti vuorovaikutukseen, keskustelemiseen. Keskustelusta sanottiin, että ystävän kanssa *voi jutella kaikesta tai melkein kaikesta*. Myös *avoimuus* liitettiin keskustelemiseen. Avoimuus sisältää vastausten perusteella sen, että suhde on avoin ja että voi jutella puolin ja toisin. Keskustelemiseen liittyy lisäksi *ymmärtäminen* tai *vastavuoroinen ymmärrys*. Ystävän kuvailtiin ymmärtävän, mutta toisaalta ystävyysuhteeseen liitettiin myös vastavuoroinen ymmärrys. Vastavuoroinen ymmärrys mahdollistaa sen tietämisen niin sanotusti, että missä mennään.

Ystävästä mainittiin myös, että hänen kanssaan voi *jakaa ja tehdä asioita yhdessä*. Lisäksi ystävän odotettiin olevan *saatavilla tarvittaessa*. Siihen liittyen hyvällä ystävällä sanottiin olevan aikaa silloin, kun tarvitsee jonkun, kenen kanssa voi keskustella ja kuka kuuntelee. Lisäksi ystävän odotettiin olevan *rinnalla niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina*. *Luotettavuus* yhdistettiin ystävään. Luotettavuus liittyi myös saatavilla olemiseen eli siihen, että voi luottaa ystävään, että häneltä saa tukea tarvittaessa.

Ystävän kanssa voi myös olla rehellinen. *Rehellisyys* liittyi myös ystävään, ei vain siihen, että haastateltava on rehellinen ystävälle. Lisäksi ystävän kanssa haluttiin *viihtyä ja pitää hauskaa*. Myös samalla aaltopituudella oleminen liitettiin viihtymisen edellytykseksi. Lisäksi ystävään liitettiin *pysyvyys*.

Ystävyysuhteisiin liitettiin ajatus *arjen jakamisesta*. Koettiin, että voi tulla ystäväksi, jos joku on läsnä paljon. Tällöin käytäntö vaikuttaa paljon, toisin sanoen se, miten paljon eri ihmisten kanssa on tekemisissä. Toisaalta ystävyysuhteissa on mukana myös *kiintymistä ja tykkäämistä*, ja senkin kautta voi määritellä ihmisiä ystäviksi.

Yhden ajattelutavan mukaan olisi helpointa määritellä ystäväksi ihminen, jolla on joku *samantyylinen kokemus*. Koettiin, että toisten niin kutsuttujen

matkalaukkulasten kanssa ystävyysuhde syntyy helpommin, eikä ystävyys-suhteen syntymiseen ja ehkä ylläpitämiseenkin tarvitse tehdä niin paljon työtä. Silloin juurettomuus tai kokemusten yhtäläisyys on yhdistävänä tekijänä.

Ystävän määritelmät perustuivat haastateltavilla hyvin pitkälle omiin kokemuksiin. Mainittiin erilaisia kokemuksia, joita haastateltavilla oli ollut. Toisaalta kaikki eivät osanneet sanoa, mihin määritelmä perustui. Yhden näkemyksen mukaan haastateltava koki vaikeaksi määritellä ystävää oman kokemuksensa kautta, koska hänen mielestään ystävä on sellainen, joka olisi ollut kautta aikojen. Haastateltavalla ei ole sellaista ystävää, ja asia on kipeä.

Toisaalta sitte taas toi o aika kipeeki kysymys, koska sitte Suomesta mä en voi sanoo, että mä lapsuudestani tai nuoruudestani, ennen kun nyt sitte täällä (paikkakunnalla, jossa asuu), niin että mulla ois ees semmosia pysyviä, jääneitä ystävyysuhteita. Siinä mielessä hirmu vaikee ois oman kokemuksen pohjalta määritellä et mikä sitte o ystävä, koska mun mielestä ystävä o just semmonen, joka ois ollu kautta aikojen ja sitähan mulla ei oo. Et ei oo ketään sellasta henkilöä, jos se sillä tavalla määritellään (H4)

Haastateltavilta kysyttiin myös *ystävän tärkeitä ominaisuuksia*. Vastaukset sisälsivät osittain samoja asioita kuin ystävän määritelmät, mutta lisäksi mainittiin myös muita asioita. Alla olevassa listassa ovat tulokset, jotka liittyvät ystävän tärkeisiin ominaisuuksiin.

- keskusteleminen
- hauskan pitäminen
- luottamus
- ymmärrys, yhteisymmärrys
- avoimuus
- harrastus
- ystävän tapaaminen
- hyvien puolien esilletuominen toisessa
- kaikkien ystävässä arvostamat ominaisuudet – subjektiiviset kokemukset ystävän tärkeistä ominaisuuksista

Samoja tai hyvin samantyyllisiä asioita, joita mainittiin niin ystäviä määritellesä kuin ystävän tärkeitä ominaisuuksia kuvailtaessa, olivat asioiden jakaminen, hauskan pitäminen, luottamus, ymmärrys ja avoimuus. *Asioiden jakamisesta* ystävän tärkeitä ominaisuuksia kerrottaessa sanottiin, että voi oikeasti jakaa asioita ja luottaa toiseen. Kuvailtiin, että voi puhua isommistakin asioista tietäen, että toinen haluaa auttaa, mutta ei kerro

eteenpäin. *Ymmärrykseen* liitettiin ystävää määriteltäessä vastavuoroinen ymmärrys, kun taas ystävän tärkeistä ominaisuuksista kerrottaessa yhteisymmärrys. *Molemminpuolisella avoimuudella* tarkoitettiin tässä yhteydessä sitä, että ei pelkästään haastateltava puhu ja toinen kuuntelee.

Lisäksi ystävän tärkeänä ominaisuutena pidettiin *urheilua*, koska se vaikuttaa paljon ihmiseen. Haastateltava itse pitää tekemisestä, ja hän kuvailee, että jos harrastaa urheilua, täytyy pitää liikkumisesta, terveenä olemisesta ja tekemisestä. Tärkeiden ominaisuuksien yhteydessä mainittiin myös, että *ystävien näkeminen* ja mahdollisimman paljon ajan viettäminen yhdessä on tärkeää, jos on esimerkiksi samassa kaupungissa. Pidettiin mahdollisena sitä, että voi olla ystäviä, mutta ei näe. Ystävän tärkeisiin ominaisuuksiin annettiin myös kaksi *perusasiaa*, joita ilmeisesti kenen tahansa ajateltiin pitävän hyvänä. Näitä ovat huumorintaju ja mukavuus. Haastateltava tosin sanoi ystävässä arvostettujen asioiden olevan subjektiivisia. Itse hän nauttii lämmöstä, terävyydestä ja keskustelukyvystä.

Ystävän tärkeisiin ominaisuuksiin kuului myös se, että ystävä tuo itsestä esille hyviä asioita. Näkemyksen mukaan on todella tärkeää, että molemmat ystävyysuhteen osapuolet kokevat toisen auttavan toista olemaan parempi, saavan toisissaan aikaan sen, että voi kukoistaa tai kasvaa ja kehittyä.

Luvussa mainittujen asioiden ei ole tarkoitus luoda yhtä ainoaa kattavaa määritelmää ystävästä. Eri asiat paremminkin kuvaavat haastateltavien omia näkökulmia siitä, kenestä haastateltavat puhuvat käyttäessään ystävä-sanaa. Tässä luvussa mainitut asiat toimivat perustana haastateltavien muille ajatuksille ystäväistä ja ystävyysuhteista.

4.1.2 Erityyppiset ystävät

Yhtenä tutkimuskohteena oli, millaisia ystäviä haastateltavilla on. Seuraavaan luetteloon on koottu haastateltavien mainitsemat ystävätyypit.

- ystävät – kaverit
- lapsuuden ystävät – aikuisuuden ystävät
- Suomi – ulkomaat
- naimissa – ei naimissa olevat
- toiminnalliset – keskustelupainotteiset ystävät
- kouluun liittyvät ystävät
- ystävät elämäntilanteen ympärille

Ystävien ja kavereiden välille tehtiin ero. Erään määritelmän mukaan suhde kavereiden tai tuttujen kanssa muodostuu pitkälti elämäntilanteen tai yhteisen asian ympärille esimerkiksi lapsien kautta. Toisen ajattelutavan mukaan ystävä on sydänystävä ja heidän lisäksi on tiettyjä kavereita, joita näkee. Haastateltavat puhuivat erityyppisistä ystäväistä kertoessaan myös parhaasta / parhaista ystäväistä, läheisistä ystäväistä, bestiksestä ja tosi hyvästä kaverista. Käytettiin myös termiä syvemmat ystävät, joilla tarkoitettiin ystäviä, jotka eivät ole niin läheisiä kuin muutamat muut. He ovat kuitenkin ystäviä. Kestoystävyyssuhteilla viitattiin ystävyysuhteeseen, joka säilyy siitä huolimatta, että toista ei näe usein. Säilyminen selitettiin sillä, että ystävyys on sen verran luja ja luottamus ja yhteys ovat jo syntyneet.

Haastateltavilla on monenlaisia *lapsuuden ystäviä*. Osa on ulkomaalaisia ja osa kotimaisia. Osaan on olemassa vielä yhteys, osaan ei. Osa ei pidetä edes tuttuina enää. Jos ystävyys on säilynyt, syynä pidettiin muun muassa samanlaisuutta. Kun yhteyttä ei enää ole, syyksi sanottiin se, että yhteisestä ajasta on pitkä aika ja ihmiset ovat muuttuneet niin paljon. Sanottiin, että elämäntilanteista riippuen voi mennä sen verran eri suuntiin, että ainoastaan menneisyys on yhteistä, ja se ei usein riitä aktiivisen ystävyuden ylläpitoon. Koska kaikki haastateltavien ystävät eivät ole tulleet lapsuudessa, voi osaa heidän ystävästään kutsua aikuisuuden ystäviksi.

Haastateltavilla on ystäviä *sekä Suomessa että ulkomailla*. Erään haastateltavan ulkomaiset suhteet on saatu myöhemmällä iällä. Monia ystäviä kuvattiin sanomalla esimerkiksi ystäviksi / kavereiksi Hollannista, tai muuten liitettiin tietyt ystävät tai tietyn tyyppiset ystävät tiettyihin maihin. Edellä mainittu maa on kuvitteellinen esimerkki. Myös paikallisista kavereista kohdemaassa ja kavereista, joiden juuret eivät olleet suomalaiset eivätkä kohdemaasta, kerrottiin. Myös yksittäinen *ystävän nimi* mainittiin.

Sit mul on myös kavereita (eräästä maasta), jonka kans mä vieläki yhteydessä, mutta ku se yhteinen aika loppu silloin kun mä muutin pois nii ei oo enää niin paljon yhteistä nii se on semmosia vanhoja kavereita, jonka kans meil on vielä, ollaan me vielä kavereita, mut ei se oo mitenkään läheinen suhde. (H1)

Ystäviä jaettiin myös *naimissa ja ei naimisissa oleviin*. Toisen ajattelutavan mukaan ystävät ovat nykyään jakautuneet ihmisiin, joiden kanssa tekee asioita (*toiminnalliset ystävyudet*) ja kenen kanssa jakaa myös intiimimpiä asioita (*keskustelupainotteiset*). Saman jaon sisälle sopii jako harrastuspuolen, tieteellisen puolen ja läheisiin ystäviin. Ajattelutavan mukaan kolme edellistä ryhmää menevät osittain päällekkäin. Joku voi kuulua kaikkiin kolmeen ryhmään, toiset taas eivät.

Kouluun liittyen tehtiin monenlaisia ystävien *jaotteluja*. Tehtiin jako koulukavereiden ja seurakunnan kavereiden välille. Suhteita kuvattiin myös sen perusteella, olivatko ne syntyneet yläasteella, lukiossa tai yliopistossa. Puhuttiin myös entisistä luokkakavereista, joihin oli syntynyt suhde ulkomailla. Lisäksi eräs tapa kuvata ystäviä oli puhua ystävästä koululla eräässä maassa. Kyseiset ystävyysuhteet olivat erityisen läheisiä, sisarusuhteisiin verrattavissa.

Tutkimuksessa puhutaan *ystävistä elämäntilanteen ympärillä*. Heillä viitataan tilanteeseen, jossa läheisimmäksi haastateltavaa ovat tulleet ystävät, joilla on sama elämäntilanne kuin haastateltavalla.

Koska tutkimuksen ydin ei ole se, millaisia ystävyysuhteita haastateltavilla on tai on ollut, ei haastateltavien kuvauksiin ystävistään tai kavereistaan keskitytä enempää.

Passiivinen ystävyys

Haastateltavien ystävyysuhteissa oli mielenkiintoinen ystävyuden muoto, jota kutsutaan tutkimuksessa *passiiviseksi ystävyudeksi*. Passiivisessa ystävyudessa on neljä tyyppiä.

- ei ole tekemisissä

- seuraa toisen elämää (kaukaa)
- ei ole tarvetta lopettaa ystävyyttä
- ei ole aktiivista ystävyyttä

Passiivisen ystävyuden toista osapuolta nimitettiin myös kaveriksi tai tutuksi, mikä johtaa pohtimaan, onko kyseessä passiivinen ystävyys vai kaveruus tai tuttavuus ystävyuden sijaan. Koska kaikki eivät kuitenkaan liittäneet ilmiötä kaveruuteen tai tuttuuteen, kutsutaan sitä tutkimuksessa passiiviseksi ystävyudeksi.

Passiivista ystävyyttä kuvattiin niin, että toiset eivät tiedä, millainen haastateltavan elämä on nyt ja he eivät ole olleet siinä mukana ollenkaan. Erään näkemyksen mukaan ystävyyssuhteet eivät ole loppuneet, vaan osapuolet eivät vaan ole olleet enää tekemisissä. Toisen kuvattiin asuvan suurin piirtein eri puolella maailmaa. Passiivinen ystävyys voi liittyä myös siihen, ettei pidetä yhteyttä, mutta jos näkee, niin voi jutella.

Toisaalta passiivista ystävyyttä kuvattiin niin, että seurataan toisten elämää kaukaa, mutta kumpikaan ei ole toistensa elämässä mukana. Vain tiedetään, missä toiset ovat. Erään haastateltavan mukaan on mukava tietää ja seurata elämää. Haastateltava katselee ulkopuolisena toisten elämää. Hän tuntee toiset, mutta heillä ei ole tällä hetkellä yhteistä.

Passiivista ystävyyttä kuvattiin myös niin, että ei ole tarvetta lopettaa ystävyyssuhdetta, vaikka ei pidäkään yhteyttä aktiivisesti. Eräs haastateltava kuvasi passiivista ystävyyttä niin, että hänen mukaansa ystävyys ei ole loppu. Jos toisen tapaisi, niin heillä olisi keskusteltavaa ja hauskaa. Ystävyys ei kuitenkaan ole aktiivista, jos toisen tekemisistä ei enää tiedä.

Tässä mielessä ystävyudet voi, en mä nyt sanois, et se on loppu. Jos mä tapaisin sen nyt vaikka, ni meil ois varmaan iha hirveesti kaikkee keskusteltavaa ja ois hauskaa ja näin, mutta eihän se oo aktiivista ystävyyttä, jos ei enää tiedä toisen tekemisistä. (H3)

4.1.3 Ystävyysuhteiden määrä

Haastateltavien ystävyysuhteiden määrissä oli eroja. Ystäviä, joita haastateltavat kutsuivat oikein läheiseksi, läheiseksi, ystävä ystäviksi, varsinaiseksi ystäviksi, kaikkein läheisimmiksi ystäviksi tai parhaimmiksi kavereiksi, oli yhdestä viiteen.

Ystäviä, joita kutsuttiin kaveri ystäviksi tai ei niin läheiseksi ystäviksi, oli alle kymmenestä tai kymmenestä kymmeneen. Alaraja oli häilyvä, sillä eräs haastateltava ilmoitti, että hänellä on ei niin läheisiä ystäviä ehkä kahden käden sormilla laskettavissa. Eräessä jaottelussa oli lisäksi kolmas luokka. Heidät nimettiin kavereiksi, ja heihin kuuluvat muun muassa työkaverit. Eräs haastateltava mainitsi nimeltä kaksi maata, joissa hänellä on yhteensä 10–15 kaveria. Osa haastateltavien ystäväille antamista nimistä liittyi haastatelijan kysymyksissä käyttämiin nimiin, esimerkiksi ei niin läheinen ja läheinen ystävä.

Ystävien määrään liittyy myös kokemus, että *lapsuuden ystävät* puuttuvat, mutta toisaalta on *paljon ystäviä nyt*. Eräällä haastateltavalla ei ollut häissään lapsuuden ystäviä niin kuin muilla, aina Suomessa asuneilla kavereillaan. Hänellä oli yksi lapsuuden ystävä paikalla, mutta hän ei pitänyt sitä samana kuin että he olisivat aina asuneet samalla paikkakunnalla ja aina olleet tekemisissä. Haastateltava koki rikkautena ulkomailla olossa, että on nyt niin paljon ystäviä, jotka tietävät hänestä paljon. Kääntöpuoleksi haastateltava sanoi ensin sen, että ei ole niin paljon läheisiä, ketkä olisivat olleet koko elämän ja myöhemmin, että ei ole lainkaan kavereita tai ystäviä, jotka olisivat olleet aina. Hänen mukaansa on eri asia tavata uusia ihmisiä myöhemmällä iällä kuin että lapsesta asti olisi aina ollut ystävä. Vaikka he ovat silti läheisiä, ovat eri tavalla läheisiä. Haastateltava uskoi, että voi olla helpompi, jos on aina olleita kavereita ja ystäviä kuin sellaisia, joihin tutustuu vasta myöhemmin. Hän uskoi myös lapsuudenystävien pysyvän yleensä pitkään. Haastateltava kuitenkin sanoi, että jos pitäisi valita ystävyysuhteiden kannalta, olisiko halunnut asua ulkomailla tietäen, että hänellä ei tule olemaan lapsuudenystäviä, niin hän valitsisi ulkomailla asumisen. Haastateltava ei ollut miettinyt asiaa muuta kuin häidensä yhteydessä.

Ehkä se vaan tuli sillon häissä esiin ku. No oli siinä ollu mun yks toinen kaveri oli menny justiin naimisiin ennen sitä ja silläki oli. Et se vaan sitten kun mietti, et no ketkä siellä ny puhuu ja ketkä pitää ohjelmaa, ni joo tää on tää sun lapsuuden kaveri. Sitten mä et no ei mul oo ketään sellasia. Että sillon vaan sitä mietti, että niin tää on tällasta, että ku on muuttanu, ni ei oo, ei siis ei vaan oo. Mutta en mä sitä sit sen enempää miettiny kyllä. Ei oo mitää hirveetä aukkoa siinä mielessä. Sillon vaan tuntu, että höh. (H2)

4.1.4 Ystävien tarve

Haastateltavilla oli erilaisia tarpeita sen suhteen, kuinka paljon he tarvitsevat ystäviä. Haastateltavien vastauksista erotettiin kolme näkökulmaa. Ensimmäistä näkökulmaa edustavan haastateltavan mielestä on aina ollut todella tärkeää, että on ystäviä. Ensimmäinen asia, mitä hän tekee, on, että hän oikein tarvitsee ystäviä ympärille. Toiseen näkökulmaan kuuluvalla haastateltavalla on tarve muutamaan läheiseen, pysyvään ystävyys-suhteeseen aviomiehen tai perhesuhteiden lisäksi. Kolmas näkökulma kuuluu jatkumon toiseen päähän verrattuna ensimmäiseen näkökulmaan. Tähän ryhmään kuuluva ei ole ollut perusluonteeltaan kauhean sosiaalinen ja on viihtynyt aika hyvin myös omissa oloissaan. Jos on ollut muutama hyvä ystävä, hän on ollut aika tyytyväinen siihen. Haastateltava ei ole edes kaivannut niin paljon kontakteja.

Ystävien tarpeeseen liittyy myös *omistamisen tarve*. Eräällä haastateltavalla oli jossain vaiheessa taipumus haluta pitää ihminen kokonaan itsellä, jopa omistamisen tarve. Haastateltavaa harmitti paljon, jos hän oli tutustunut johonkin suomalaiseen, muilla matkalaukkulapsilla ei ollut väliä, ja sitten hän huomasi, että suomalaisella osapuolella onkin paljon enemmän ystävyys-suhteita täällä, ja hän ei ehkä välitä haastateltavasta. Tajuttuaan tämän haastateltava vetäytyi todella nopeasti. Hän olisi halunnut toisen kokonaan itselleen, mutta hän luovutti, ajatteli, että ei sillä ole väliä ja ei jaksaa pitää yhteyttä. Haastateltavan mukaan ominaisuus voi liittyä hänen taustaansa tai se voi olla luonteenpiirre.

Sit jos mä oikeesti tutustuin syvällisesti johonki ihmiseen, niin mä huomasin senki, että vielä palatakseni siihe edelliseen, mitä mä äsken sanonu, ni semmosenki mä oon huomannu itessäni semmosen piirteen, että mua harmitti hirveesti, jos mä olinki tutustunu johonki henkilöön. Mul oli jossain vaiheessa semmonenki taipumus, et mä oisin sitten halunnu tavallaan pitää sen ihmisen kokonaan itselläni. Semmone vähän ehkä ristiriitanenki, jopa ehkä semmonen omistamisen tarveki. En tiedä. Et harmitti sitte, jos se oli joku suomalainen, ei mua niillä matkalaukkulapsilla, niitten kaa nyt, mut sit jos se oli joku suomalainen, johonka mä olin tutustunu ja sitte mä ajattelinkki, et nyt mä ehkä tutustumassa siihen ja sitte mä huomasiki, et sillä onki paljo enemmän täällä ystävyysuhteita eikä se ehkä silleen niin musta välitäkään ja sit mä jotenki vetäydyin hirmu nopeesti siitä tai mä oisin halunnut sen ihmisen itselleni, mut mä jotenkin luovutin tai ajattelin, että no äh, ei sil oo väliä, enkä mä jaksa soittaa, enkä mä jaksa pitää yhteyttä. (H4)

Koettiin myös, että *kaksoset* ovat vaikuttaneet ystävien tarpeeseen. Kaksonen on vaikuttanut niin, että on aina oltu vain yhden ihmisen kanssa ja jaettu kaikki hänen kanssaan. Kun on löydetty se yksi kaveri, ei koeta tarvitsevansa lisää. Kaksonen on vaikuttanut myös niin, että koska on ollut omasta takaa joka päivä todella läheinen ystävä, ei ole koskaan oltu niin aktiivisia hankkimaan monia ystäviä kuin joku toinen. Kaksonen on ollut paras kaveri pienestä pitäen, ja suurin osa ystäivistä on yhteisiä hänen kanssaan. Kaksonen on vaikuttanut ystävien tarpeen lisäksi myös muuhun. Esimerkiksi kaksoselle ei tarvitse kertoa mitään, koska hän vaan tietää. Siksi on ollut vaikeata alkaa kertomaan asioita, joita on oletettu luotettavan ihmisen vain tietävän.

4.1.5 Ystävyysuhteet terapiana ja ystävyysuhteiden arvostus

Ystävyysuhteista oli kokemusta myös terapiana. Ystävien sanottiin olevan itsevarmoja niin, etteivät he vierasta suhdetta ja tietävän myös, mitä he haluavat elämästä ja ystävyysuhteista, että suhde ei ole terapia. Ystävyysuhteiden haluttiin olevan enemmän sellaisia, joissa molemmat ovat vapaaehtoisesti mukana. Suhde ei saa perustua toisen tarpeelle saada ystävä. Toisaalta oli kokemus myös suhteesta, joka koettiin toisten terapiomisena. Haastateltavan ystävät kävivät läpi kulttuuri- tai paluushokin, ja he lisäsivät toistensa paha oloa ruikuttamalla. Toisaalta haastateltava ei koe sitä kovin hyvänä, toisaalta pahaolo piti purkaa johonkin.

Myös ystävyysuhteiden arvostus mainittiin. Haastateltava kertoi arvostaneensa paljon parasta ystävänsä muutettuaan ulkomaille, koska hän

oli kaukana ystävästään. Kaiken kaikkiaan haastateltava koki, että on oppinut arvostamaan ystävyysuhteita. Arvostuksen syy on epäselvä.

Tietenki niitä arvostaa tosi paljo. Että esimerkiks silloin ku muutettiin silloin toisen kerran (erääseen maahan), silloin ku mä olin 12, ni mä olin 5.luokan käynyt kyläkoulussa. Me asuttiin maalla ja siellä kyläkoulussa oli joku 30, 40 oppilasta vaan ja sitte tää mun bestis, se mun serkku, ni se oli mun kans samalla luokalla. Niin sitten kun muutettiin sinne, ni se tietenki jäi tänne, ni se oli tosi semmone rankka paikka periaatteessa, koska meni sinne iha uuteen ympäristöön ... Ni sitten siinä rupes tai sitä arvosti tosi paljon sitä mun bestistä, koska oli kaukana siitä ... Mutta se ehkä, että on oppinu arvostaa niitä (H6)

4.2 Ystävyysuhteiden aloitus ja kehittyminen

Luvussa käsitellään ystävyysuhteiden aloittamista ja kehittymistä. Luvussa käsitellään myös helppoutta lähestyä ihmisiä, ystävyiden alkamista ja kehittymistä hidastavia tekijöitä, yhteisyyttä ja ystävyysuhteiden osapuolien muuttumista ja heidän arvomaailmansa muuttumista. Mainitut asiat vaikuttavat osaltaan ystävyysuhteiden aloittamiseen ja kehittymiseen. Seuraavaan listaan on koottu haastateltavien mainitsemat asiat, jotka liittyvät suoraan ystävyysuhteiden aloittamiseen ja kehittymiseen.

- nopeus
- tietyt puitteet ja mahdollisuudet ystävyydelle
- aloittamisen vaikeus – helppous

Nopeus liittyy siihen, että on ystäviä, kenen kanssa on ”klikannut” aika nopeasti ja heistä tulee sellaisia, joiden kanssa tehdään asioita. *Puhuminen* ja nopeus liittyvät toisiinsa. Erään kokemuksen mukaan hyviksi kavereiksi tulleet alkoivat heti tavattuaan puhumaan ja heillä oli heti aika paljon samantyyppisiä asioita. Kun on helppo puhua, samoja asioita tulee heti esille, mistä ystävyys alkaa kehittymään ja huomataan yhteisiä asioita olevan yhä enemmän ja enemmän ja tullaan hyviksi kavereiksi. Puhumisen helppous sekä vastapuolen avoimuus ja halu puhua leimaa läheisempiä kaverisuhteita ja on ollut tärkeä.

Ystävyys alkaa myös *tietyissä puitteissa*, ja sille on olemassa *tietyt mahdollisuudet*. Puitteiden sisällä huomaa, kenellä on muun muassa samantaisia harrastuksia. Kouluiässä käytännön järjestelyt, esimerkiksi samalle luokalle sattuminen, vaikutti. Luokalla oli ihmisiä, joiden kanssa oli mukava esimerkiksi pelata. Koettiin, että aikuisena on enemmän puitteita ja mahdollisuuksia ystävyyssuhteiden luomiselle. Puitteisiin liittyi myös näkemys, että jos toista ei tunne ollenkaan, täytyy olla samassa tilanteessa, esimerkiksi luennolla. Kun käy monta kertaa samassa paikassa, alkaa nähdä tuttuja kasvoja ja pikku hiljaa voi tutustua.

Ystävyyssuhteiden aloittamista ei koettu kauhean vaikeaksi. Vaikeampana pidettiin niiden ihmisten löytämistä, jotka säilyisivät ystävinä koko elämän ja sattuman koettiin vaikuttavan siihen. Toisaalta myös ihmisen omalle aktiivisuudelle annettiin rooli ystävien löytämisessä. Aktiivisuuteen liittyy se, että eräs koki olleensa vähän laiska lähtemään rakentamaan uusia suhteita viime aikoina.

Seuraavassa luettelossa ovat tulokset, jotka liittyvät ystävyyssuhteiden kehittymiseen pidemmälle.

- ystävyyssuhteen kehittyminen
  - yhteisyys
  - ymmärtäminen
  - vakiintuneet asiat
  - pitäminen, kiintyminen
  - "sielujen sympatia"
  - molemminpuolinen vuorovaikutus

Ystävyyssuhteiden kehittämisessä pidemmälle vaikuttaa se, että on jotain yhteistä ja tunne siitä, että toinen ymmärtää. Suhteessa on myös suhteellisen vakiintuneita asioita, vaikka molemmat muuttuvat. Kuvitellaan tietävänsä, millainen toinen on perusolemukseltaan. Kun suhteeseen liittyy myös pitämistä ja kiintymistä, niin tulee olo suhteen kestävydestä. Aika näyttää, onko se vastavuoroista.

Kyllä siinä on paljon sitä mun mielestä että siis edelleen sitä, että on jotain semmosta yhteistä ja semmonen tunne siitä, että toinen ymmärtää. Vaikka itse muuttuu, ni jotkut asiat pysyy samana ja vaikka toinen muuttuu, niin jotkut asiat pysyy jossai määräi samana, ihmisen intressit ja arvot. Vaikka nekin muuttuu, ni kyllä sitä, ei oo

enää teini-iässä, ni o joitakin suht vakiintuneita asioita. Sitä ku kuvittelee tietävänsä, minkälainen joku on joltain perusolemukseltaan. Ajattelee, että pitää siitä ja kiintyy siihen, nii silloin tulee semmoinen olo, et se on kestävä ja ajan kanssa paljastuu vaa, jos se o vastavuoroista (H3)

Toisaalta käytettiin ilmaisua "*sielujen sympatia*", mikä tarkoittaa sitä, että jonkun kanssa on helppo ja välitön olla ja tulee helposti ymmärretyksi. Näkemysten mukaan kaikki kiinnostusten kohteet eivät aina ole samoja. "Sielujen sympatia" vaikuttaa niin, että toisen kanssa on mukava olla ja häntä on mukava nähdä uudestaan. Myös *molemminpuolinen vuorovaikutus* eli se, että kokee voivansa antaa jotain toiselle ja saavansa jotain, vaikuttaa haluun rakentaa ystävyyssuhdetta eteenpäin.

Ystävyyssuhteiden kehittymiseen liittyi myös kokemus, kuinka tarve ystävyyssuhteeseen muuttuu. Erään haastateltavan ystävyyssuhteet ovat kehittyneet, ja kyseisissä ystävyyssuhteissa elävät ihmiset ovat huomanneet sopeutuneensa. He voivat tehdä muitakin asioita keskenään kuin mitä tekivät aiemmin. Aiemmin oli tarve mollata suomalaisia, kokea omaa pahaa oloa tai työstää paluushokkia. Haastateltava etsi myös identiteettinsä pelkästään heidän joukostaan. Suhteiden kehittyminen liittyy siis takaisin sopeutumiseen omaan kotimaahan. Eräs haastateltava puolestaan uskoo, että kun asuu ulkomailla, oppii aika paljon, miten ystävystytään ja miten suhteet syntyvät.

4.2.1 Helppous lähestyä ihmisiä

Seuraavissa luvuissa käydään läpi tuloksia, jotka vaikuttavat ystävyyssuhteiden aloittamiseen ja kehittymiseen. Helppous lähestyä ihmisiä viittaa kolmeen asiaan.

- ihmissuhteiden rakentaminen
- tutustuminen, kavereiden saaminen ja ystävyyssuhteiden aloittaminen
- ulospäinsuuntautuneisuus

Ihmissuhteiden rakentaminen viittaa siihen, että ulkomailla asumisen koettiin auttaneen paljon ihmissuhteiden rakentamisessa, vaikka kyseessä eivät olisi-kaan läheiset ystävyys-suhteet. On paljon helpompi lähestyä toista, kun on tehnyt sen monta kertaa ja tietää, miten se toimii ja mitä voi odottaa toiselta.

Toisaalta ulkomailla asumisen koettiin vaikuttaneen myös tutustumiseen, kavereiden saamiseen sekä ystävyys-suhteiden aloittamiseen. Koska ei olla varmoja, käytettiin tässä kaveri-sanaa synonyyminä ystävälle, ne erotettiin tuloksissa. *Tutustumiseen* liittyy se, että uskottiin, että on helpompi tutustua kuin jos ei olisi asunut ulkomailla. Helppouden lisäksi pystytään tutustumaan aika luonnollisesti. *Kavereiden saamisesta* sanottiin, että uuteen paikkaan mennessä on aika helppo saada kavereita. Koettiin, että on totuttu siihen, että mennään uuteen paikkaan eikä tunneta ketään, mutta silti pystytään ystäväystymään nopeasti. Koska on helpompi tutustua, tapaa ehkä myös enemmän ihmisiä. *Ystävyys-suhteiden aloittaminen* koettiin myös aika helpoksi siksi, että kun on ollut paljon ulkomailla, on ollut pakko hakeutua ihmisten seuraan. Myös ystävyys-suhteiden aloittamiseen liitettiin luonnollisuus. Ehkä parhaiten ulkomailla asumisen sanottiin näkyvän ulkomaalaisten ihmisten kohtaamisessa ja heidän kanssaan tutustumisessa. Se koettiin aika luonnollisena ja myös mielekkäänä.

Ehkä parhaiten se näkyy siinä ystävyys-suhteitten syntymisessä, et on, mun mielestä aika tai mä pystyn aika luonnollisesti alottaan ystävyys-suhteen tai ehkä tutustumaan johonki ihmiseen. Et mä en koe sitä kauhean epäluonnollisena jonkun ihmisen, joka on vaikka aika erilainen ku mä tai eri kulttuurista, ni alkaa juttelee. Et ehkä se parhaiten näkyy ulkomaalaisten ihmisten kohtaamisessa ja heidän kanssaan tutustumisesta. Et se on jotenki mun muasta aika luonnollista ja mä koen sen jotenkin mielekkäänä kans. (H5)

Koettiin myös, että ollaan *ulospäinsuuntautuneempia* ulkomailla asumisen seurauksena ja aletaan helposti puhumaan ihmisten kanssa.

Haastatteluista nousi siis selvästi esiin ilmiö helppoudesta lähestyä ihmisiä tarkoituksena joko rakentaa yleisiä ihmissuhteita tai ystävyys-suhteita niin kotimaisten kuin ulkomaalaistenkin kanssa. Haastateltavien ulkomailla asuminen näyttää vaikuttaneen ilmiöön.

4.2.2 Esteet ja hidasteet ystävyssuhteiden alkamiselle ja kehittymiselle

Vaikka haastateltavien vastauksista kävi ilmi helppous lähestyä ihmisiä, löytyi sieltä myös ystävyssuhteiden syntymiseen ja kehittymiseen hidastavasti tai estävästi vaikuttavia tekijöitä. Näitä olivat etäisyys suhteiden alussa, ajan puute ja muut ystävyssuhteiden rakentamista rajoittavat tekijät.

Etäisyys suhteiden alussa tarkoittaa kahta eri asiaa. Ensimmäinen on se, että kun tullaan uuteen paikkaan, ollaan todella hiljaisia ja seurataan, miten muut käyttäytyvät ja miten kyseisessä kulttuurissa suhtaudutaan toisiin. Seuramisella halutaan selvittää, kenestä tulisi hyvä ystävä, ja miten ystävyssuhde syntyy. Sen jälkeen on rohkeutta lähteä ystävyssuhteeseen. Käyttäytymistä perustellaan sillä, että ainakin nuorempana joutuu helposti huonoon ystäväpiiriin, jos ei valitse kunnolla alussa. Toinen etäisyyttä koskeva näkökulma on se, että kestää kauan ennen kuin ystävä voittaa luottamuksen niin, että voi olla oma itsensä toisen seurassa. Aluksi ei päästetä lähelle. Sanottiin kestävän yhdestä kahteen vuotta ennen kuin uskalletaan näyttää oman sisin.

Mut sit ei se tarkota sitä, et siitä heti tulee ystävä. Et mulla se sitte kestää kauan ennen ku siitä tulee silleen, et periaatteessa voittaa sen luottamuksen, että voi olla oma ittesä eikä. Et alussa se on vähä sellasta amerikkalaista small talkia, että on semmonen kuori että ei päästä lähelle. Mut sitte vasta ku on, vaikka vuodenki tai pari vuotta ku kestää, ni sit vasta uskaltaa sen oman sisimpänsä näyttää periaatteessa. (H6)

Ajan puute on toinen hidastava tekijä. Ajan puute tarkoittaa sitä, että ajan vähyyden vuoksi ei ole alettu kehittämään niin paljon sosiaalista elämää. Ajan puutteen seurauksena täytyy myös miettiä, kuinka monen kanssa edes pystyy alkaa rakentaa ystävyssuhdetta. Seurauksena on ollut, että on pidetty yhteyttä silloin tällöin tiettyihin ihmisiin, joihin on pidetty yhteyttä aiemminkin.

Muita rajoittavia tekijöitä ystävyssuhteiden rakentamisessa ovat ulkopuolisuus, epävarmuus, kuulumattomuus, torjutuksi tulemisen pelko, huono itsetunto, juurettomuus ja koulukammo. Tekijät liittyvät yhteen niin, että koetaan, että on ulkona suomalaisesta kulttuurista, mikä vaikuttaa kotimaahan palattua. On vaikea alkaa rakentaa luonnollisesti ystävyys-

suhteita suomalaisten kanssa, koska koetaan itsensä ulkopuoliseksi. Koetaan myös epävarmuutta ihmissuhteissa, kuulumattomuutta, huonoa itsetuntoa, torjutuksi tulemisen pelkoa sekä muita vastaavia tunteita. Ei uskalleta lähteä hakemaan ystävyyssuhteita. On olemassa kokemus, että monen vuoden päästä on uskallettu taas olla avoimempi ja rakentaa uudella tavalla ystävyyssuhteita. Myös juurettomuus ja koulukammo liittyvät samaan kokemustenkirjoon. Juurettomuutta pidettiin luonnollisena, koska ollaan oltu kauan pois eikä tiedetä, miten uudessa kulttuurissa tulisi käyttäytyä. Eräissä kokemuksissa tähän liittyi koulukammo, koska ei viihdytty koulussa, ja oli huono itsetunto ja epävarmuutta. Myös ulkopuolisuus liittyi koulunkäymiseen, sillä koettiin valtavaa ulkopuolisuutta koulussa Suomessa verrattuna siihen, mitä oli koettu ulkomailla.

4.2.3 Yhteisyys

Yhteisyys on merkittävässä asemassa ystävyyssuhteissa. Seuraavaan listaan on koottu tulokset, jotka kuvaavat yhteisyyden luonnetta tai joihin yhteisyys vaikuttaa.

- Yhteistä ystävien kanssa
  - o samanlainen kokemus
  - o harrastus
- Ystävyyssuhteen kehittyminen
  - o alkaminen
  - o hiipuminen
- Ystävyyssuhteen laatu

Yhteisyys tarkoittaa sitä, että ystävien kanssa sanottiin olevan jotain yhteistä. Yhteisyyttä ja sen merkitystä ilmaistiin eri tavoin. Erään näkemyksen mukaan kyseisellä henkilöllä on aina ystäviensä kanssa paljon jotain yhteistä. Ystävyyssuhteiden pidemmälle kehittymisen kannalta koettiin merkittävänä, että on kiinnostunut samoista asioista ja on samalla aaltopituudella, että tuntee voivansa olla oma itsensä toisen seurassa. Yhteiset asiat sekä samanlaiset toiveet ja päämäärät mainittiin ystävien tärkeiden ominaisuuksien yhteydessä. Erään haastateltavan mukaan suurimmalla osalla

hänen ystävästään on *samanlainen kokemus* kuin hänellä, eli heillä on matkalaukkulapsitausta, tai he ovat matkalaukkulasten puolisoita tai siirtolaisia Suomessa. Haastateltava koki, että heillä on jotain syvempää yhdistävää, mahdollisesti tunne irtolaisuudesta. Tunne irtolaisuudesta tarkoittaa sitä, että ei kuulu tai on ollut aiemmin kokemus, että ei kuulu johonkin. Korostaakseen yhteisen taustan merkityksellisyyttä haastateltava kertoi menneensä tietoisesti naimisiin ihmisen kanssa, jolla on samanlainen tausta kuin hänellä. Myös *urheilun merkitys* tuli esille yhteisyydessä. Haastateltavan parhaat ystävät ovat urheilijoita, koska hän kokee, että on vaikea löytää ihmisiä, joilla on sama tausta kuin hänellä. Urheilu toimii taustan sijaan yhteisenä tekijänä.

Yhteisyys on vaikuttanut myös ystävyysuhteiden alkamiseen, kehittymiseen ja hiipumiseen. *Ystävyysuhteiden alkamisesta* sanottiin, että se lähtee jonkin yhteisen pohjalta, joku yhteinen asia korostuu tai on ollut aika paljon samoja asioita elämässä, kenen kanssa on viimeksi ystävästytytty todella läheiseksi. Samoista asioista kiinnostuneiden ihmisten sanottiin myös ajautuvan yhteen. Lisäksi arvopohjan arveltiin voivan olla samanlainen niiden kanssa, joiden kanssa ystävästytyään. Ystävyysuhteiden koettiin myös alkaneen nopeastikin, jos on yhteistä kuten urheilussa. Yhteisyys on vaikuttanut myös *ystävyysuhteiden kehittymiseen* elämässä olevien samojen asioiden kautta. Esimerkiksi haaveet ovat olleet usein samantyyppisiä kavereiden kanssa. Lisäksi yhteisyys on vaikuttanut *ystävyysuhteiden hiipumiseen*. Koska yhteistä ei ole ollut enää, on ystävyysuhdetta vaikeampi ylläpitää. Ystävyys loppuu pikku hiljaa, jos ei ole yhteisiä kokemuksia enää.

Se oli vaan vaikeampaa pitää sitä yllä, koska ei ollu sitä yhteistä enää, koska elää omaa elämää siinä, ni mistä sitä sitte juttelee. Voi kertoa itestään, että mitä sä oot ite tehny, mut toinen ei oikeen ymmärrä. Se vaan kuuntelee, sitte jaa, kuulostaa hauskalta, mukavaa ja ei oo niitä yhteisiä kokemuksia enää, niin se pikku hiljaa vaan sitte loppuu. (H1)

Yhteisyys on vaikuttanut ystävyysuhteiden kehittymisen lisäksi *ystävyysuhteiden laatuun*. Sanottiin, että jotta suhde on hyvä, täytyy kaverilla olla jotain yhteistä.

4.2.4 Ystävyysuhteen osapuolien muuttuminen

Ystävyysuhteiden kehittymiseen vaikuttaa myös, jos ystävyysuhteen osapuolet ja / tai heidän arvonsa muuttuvat. *Ystävien muuttumiseen* liittyy pelkoa. Jos on oltu kauan erossa hyvästä ystävästä, on pelätty toisen muuttuneen niin paljon, että suhteen osapuolet ovat menettäneet jotain aiemmasta yhteisestä. Kuitenkin koettiin, että toiselle täytyy antaa tilaa muuttua ja kahlitseminen ei hyödytä. Kahlitsemisen on itsekkyyttä, että haluaisi ystävänsä sopivan omiin tarkoituksiin. Toisen säilyminen kauan samana itselle tuo turvallisuuden tunnetta.

Ihmisten muuttuessa, kasvaessa ja kehittyessä myös heidän *arvojensa* sanottiin voivan *muuttua* niin paljon, että ystävien välillä ei ole enää yhteistä eikä ymmärrystä. Arvomaailman muuttuminen sanottiin syyksi siihen, että haastateltavalla harva alle 25-vuotiaana syntynyt ystävyysuhte on säilynyt pitkäaikaisena. Sanottiin, että aikuisiällä yhteinen menneisyys ei välttämättä riitä ystävyysuhteen ylläpitämiseen, jos on todella vahvoja näkemyseroja kaikesta.

Et vois sanoa, kun muuttuu ja kasvaa ja kehittyä itse kukin ni, myös arvot voi muuttua sillä tavalla, että ei oo sillä tavalla yhteistä eikä enää o semmosta ymmärrystä että. Viimeisin henkilö, kenenkä kans mä olin yhteydessä täältä (erään maan) ystäväporukasta oli tämmöne amerikkalainen nuori mies ja sellanen hyvin tämmönen konservatiivinen republikaani, dogmaattinen, patrioottinen henkilö. Oli jo pienenä hyvin semmonen tietyllä tavalla jäykkä joissaki näkökannoissaan, mutta silloin meil oli paljon kaikkee muuta hauskaa, mitä tehtiin mut sitten huomaa, että ei se aikuisiällä enää se yhteinen menneisyys välttämättä riitä ylläpitämään, jos on todella vahvoja näkemyseroja politiikasta ja moraalista ja ylipäättään kaikesta. (H3)

4.3 Ystävyysuhteiden ylläpitäminen

Ystävyysuhteiden ylläpitämiseen liittyi monenlaisia asioita. Seuraavaan luetteloon on koottu ystävyysuhteiden ylläpitämiseen liittyvät tulokset.

- ylläpitämisen helppous / vaikeus
- vanhenemisen vaikutukset ylläpitämiseen

- ylläpitämiseen käytetyn ajan määrä
- erot ylläpitämisessä eri ystävien välillä
- ylläpitäminen ulkomailla syntyneisiin ystävyysuhteisiin
- ylläpitäminen kaukaa
- internetin vaikutus ylläpitämiseen
- säännöllinen – epäsäännöllinen yhteydenpito

Ystävyysuhteen *ylläpitämisen helppous/vaikeus* viittaa siihen kokemukseen, että parhaan ystävän kanssa ystävyysuhteiden ylläpitäminen koettiin helpommaksi kuin joidenkin muiden kanssa. Helppoutteen liittyy lisäksi se, että nykyisin ystävyysuhteiden ylläpitäminen on tietyssä mielessä helppoa myös muualla asuvien kanssa sähköpostin, tekstiviestien ja muiden vastaavien keinojen avulla.

Vanhenemisen sanottiin vaikuttavan ystävyysuhteiden ylläpitämiseen. Vanhenemisen seurauksena ei ole oltu kauhean aktiivisia enää tai on muututtu enemmän erakoksi. Toisaalta myös masennuskausien uskottiin vaikuttavan yksin viihtymiseen. Kausien aikana ei jaksanut nähdä ihmisiä, ja siksi näkeminen tuntuu työläältä. Jos olo on hyvä, näkeminen ei tunnu työltä.

Myös ystävyysuhteiden ylläpitämiseen *käytetyn ajan määrä* mainittiin. Sanottiin, että täytyy valita, mihin ajan laittaa ja että jos on todella hyvä ystävä, on tärkeämpi käyttää aika häneen.

Eri *ystävien välillä* on eroja sen suhteen, miten paljon heidän kanssaan pidetään yhteyttä. Myös erityyppisten ystävien välillä on eroja, kuinka ja miten paljon ystävyyttä ylläpidetään. Niin kutsuttujen toiminnallisten ystävien kanssa ylläpitäminen tapahtuu tekemällä, ja heidän kanssaan on enemmän tekemisissä. Läheisempien ystävien kanssa ystävyyttä ylläpidetään keskustelemalla ja läsnäolon kautta. Myös yhteydenpidon syvyydessä on eroja. Läheisempien ystävien kanssa pidetään yhteyttä tai nähdään harvemmin, jos he asuvat muualla kuin haastateltava, mutta kun yhteyttä pidetään, se on heti syvemmälle porautuvaa ja intensiivisempää.

Haastateltavat kuvailivat myös *eri maissa* asuessaan *syntyneiden ystävyys-suhteiden ylläpitämistä* nyt. Yksi pääpiirre niissä näyttää olevan, että yhteydenpito on harventunut tällä hetkellä.

No se on ku ollaan tultu, ku ollaan vaikka lähetty (eräästä maasta), nin mailattii aika paljo alussa, mut sitte vuosi vuodelta aina vähemmä ja vähemmä. Että se on se oikeestaan nyt miten pietään yhteyttä on mailit ja sitte soittamalla. Muutama kaveri on soittanu mulle tai mä oon soittanu sinne, mutta joidenki kaa vaa mailattu. (H2)

Lisäksi mainittiin ero niiden ystävien suhteen, jotka asuvat Suomessa tai ulkomailla.

Ystävyysuhteiden ylläpitämisestä kaukaa oltiin kahta, jossain määrin eriävää, mieltä. Toisen näkemyksen mukaan on vaikea ylläpitää ystävyysuuhdetta, kun asuu kaukana ja panostaa todella moneen ihmiseen. Lisäksi on vaikea jatkaa ystävyysuuhdetta niin, että oltaisiin oikein läheisiä ystäviä. Toisen mielipiteen mukaan välimatka tai muu vastaava ei ole välttämättä kuolinisku ystävyydelle ja ystävyyttä voi ylläpitää, jos haluaa.

Myös internetin koettiin vaikuttaneen ystävyysuhteiden ylläpitämiseen. Vaikutukset ovat kaksitahoiset. Sanottiin, että jos kotimaahan palattua olisi ollut esimerkiksi sähköposti yleisesti käytössä, ystävyysuhteet olisivat ehkä säilyneet helpommin. Toisaalta sanottiin, että internet on vaikuttanut, että ulkomaalailla eläviin ystäviin pidetään yhteyttä ja päinvastoin. Internetillä on siis ollut merkittävä osuus joidenkin ystävyysuhteiden kohdalla.

Puhuttiin myös *siteestä ihmisten välillä*. Jos joidenkin ystävyysten välillä on tietynlainen side, niin se kestää, vaikka ystävykset näkisivät todella harvoin ja vaikka he eivät pitäisi säännöllisesti yhteyttä. Oli olemassa esimerkkejä kyseisen tyyppisistä suhteista. Toisaalta *säännöllinen yhteydenpito* mainittiin yhtenä suhteita ylläpitävänä asiana. Tässäkin yhteydessä tosin sanottiin, että yhteydenpidossa on joskus laiska, mutta kun ystävykset palaavat asiaan, niin he huomaavat hyvien asioiden säilyvän.

Haastateltavat mainitsivat myös erilaisia yhteydenpidon keinoja, jotka on mainittu alla olevassa luettelossa.

- yhteydenpidon keinot
  - o näkeminen
  - o keskustelu, läsnäolo
  - o sähköposti
  - o puhelin: soittaminen, tekstiviestit
  - o tekeminen
  - o seurakunnan puitteissa
  - o joulukortit

4.4. Ystävyysuhteiden loppuminen

Ystävyysuhteiden loppumiseen liittyy neljä eri näkökulmaa.

- ystävyysuhteet siirtyvät vanhoista uusiin
- ei ole lopetettuja ystävyysuhteita
- tietoisesti loppuneet ystävyysuhteet
- ystävyysuhteiden hiipuminen

Jos ystävyysuhteet loppuvat hitaasti, niin tulee uusia tilalle, jolloin loppuminen ei tunnu niin vaikealta. Näkökulma liittyy muuttamiseen. Vanha ystävä on vielä olemassa, mutta täytyy elää omaa elämää ja uusia ystäviä tulee tilalle. *Ystävyysuhteet siirtyvät vanhoista uusiin.* Kaikkein vaikeinta on alussa, kun uusia ystäviä ei ole vielä ja tietää vanha olevan kaukana niin, että hänen kanssaan ei voi jakaa samalla tavalla elämää. Loppuminen riippuu ystävistä. Kaukaisemmat ystävyysuhteet loppuivat heti erästä maasta muuton jälkeen. Hyvien ystävien kanssa ystävyysuhteet lopetettiin melkein kokonaan vuoden sisällä muutosta.

Toisaalta sanottiin myös, että *ei ole (tietoisesti) lopetettuja ystävyysuhteita.* Esimerkiksi eräs haastateltava kertoi henkilöstä, johon ei ole pitänyt yhteyttä pitkään aikaan, mutta uskoi, että jos näkisi hänet, niin voisi jutella normaalisti. Tämä ilmeisesti kuvaa haastateltavan mielestä sitä, että suhdetta ei ole lopetettu. Toisaalta eräs haastateltava selitti sitä, että ei ole lopettanut mitään ihmissuhdetta, sanomalla, että hän ei ole koskaan ollut jyrkkä. Lisäksi hän uskoi, että kukaan ei ole ilkeä ja paha tarkoituksella. Jos ystävyysuhteissa tapahtuu sellaista, niin se johtuu jostain. Hänen mukaansa riidat käydään aina läpi ja hän ei polta siltoja takanaan.

Kolmannen näkökulman mukaan kaikki loppuneet *ystävyyssuhteet ovat loppuneet tietoisesti* tietyssä mielessä. Näkemys liittyy ystävyyssuhteiden ylläpitämiseen kaukaa ja siihen, että välimatka ei ole välttämättä este ystävyyssuhteiden ylläpitämiselle.

Kyllä kaikki ystävyyssuhteet, mitkä on loppunu, ni ne on kyllä loppunu ihan tietoisesti tietyssä mielessä että eihän mikään välimatka tai semmonen välttämättä oo kuolinisku ystävyydelle et kyllähä sitä voi ylläpitää, jos haluaa. (H3)

Ystävyyssuhteiden loppumiseen liittyen puhuttiin myös *ystävyyssuhteiden hiipumisesta*. Tässä tutkimuksessa ystävyyssuhteiden hiipumiseen liitetään esimerkiksi se haastateltavan kuvaus, että ystävyyssuhteet loppuvat hitaasti. Alussa lähtemisen jälkeen, varsinkin lähdettyään eräästä tietyistä maasta, haastateltava piti aika paljon yhteyttä ystäviinsä, mutta pikku hiljaa yhteydenpito väheni. Hiipumisen muita piirteitä on esimerkiksi se, että ystävykset eivät näe pitkään aikaan. Eräs haastateltava kuvasi, että esimerkiksi sähköposteissa tulee vastaan vanha nimi ja hän miettii, mitä henkilölle kuuluu, mutta ei kuitenkaan kirjoita postia. Kyseinen käyttäytyminen liitettiin hiipumiseen. Hiipumiseen liittyy myös se, että kirjeissäkin, joita eräs haastateltava ja hänen ystävänsä kirjoittivat, alkoi olla maailmojen yhteensopimattomuus. Molemmilla oli oma elämä, johon toisella ei ollut kosketusta. Myös olosuhteiden pakko, esimerkiksi muuttaminen, yhdistetään hiipumiseen. Hiipuneiden suhteiden uskottiin olleen enemmän kaverisuhteita, jotka ovat jääneet.

Ystävyyssuhteen hiipumisen ja loppumisen välinen yhteys ei ole yksiselitteinen, koska erään haastateltavan mukaan jotkin hänen suhteensa ovat hiipuneet, mutta eivät toisaalta loppuneet. Hiipuminen voi siis tarkoittaa ystävyyssuhteen loppumista kokonaan tai etääntymistä kauemmaksi.

4.5 Ystävyysuhteiden kesto

Haastateltavilla oli erilaisia käsityksiä ystävyysuhteidensa kestosta. Kestoksi mainittiin erilaisia ajanjaksoja 29 vuodesta alaspäin. Erään kokemuksen mukaan lapsuusajan ystävyysuhteet olivat eri pituisia riippuen asioista, joihin haastateltava ei voinut vaikuttaa, kuten ihmisten muuttamisesta.

Lähteminen tai tuleminen koettiin muutenkin asioiksi, joihin ystävyysuhteet ovat päättyneet, paitsi nykyään. Eräs haastateltava piti edelleen ystäväenä ihmistä, jonka kanssa hänellä on ollut fyysistä eroa 10 vuotta lähtemisen takia. He kirjoittelevat välillä, mutta eivät kauhean tiiviisti. Samassa maassa kyseisen ystävänsä kanssa on myös muita haastateltavan ystäviä, joihin on ollut yhtä kauan eroa ja joihin hän on pitänyt yhteyttä. Haastateltava pohti jatkuisiko ystävyysuhteet, jos hän menisi asumaan kyseisten ystäviensä kanssa samaan maahan.

Toisaalta ystävyysuhteiden kestoa arvioidessa huomioitiin myös tulevaisuus. Eräs haastateltava haluaisi säilyttää ystävyysuhteensa mahdollisimman kauan. Hän arveli osan säilyvän koko elämän. Myös muuten mainittiin, että ei tiedetä, kuinka kauan suhteet tulevat kestämaan.

Ja sitten et sellasii aktiivisesti nää mun kolme hyvää ystävää, nin ne on nyt ollu suurin piirtein semmosen kymmenise vuotta, mutta alussahan ne tietenki, ku tutustu, ni ei ollu silleen vielä, mut sitte se on koko ajan kehittyny ja on. Mut en osaa sitte sanoa, että kuinka kauan se tulee kestää (H6)

5 KUVAILUA YSTÄVYYSSUHTEIDEN OMINAISPIIRTEISTÄ

5.1 Itsestäkertominen

Itsestäkertomiseen liittyvät tulokset käydään läpi ilmiön eri ulottuvuuksien kautta. Ulottuvuuksia ovat itsestäkertomisen määrä, kohde, ajankohta sekä mitä kerrotaan ja mitä ei.

Itsestäkertomisen määrä ja kohde

Itsestäkertomisen määrä vaihtelee todella vähästä hyvinkin paljon. Erään näkemyksen mukaan määrä riippuu siitä, kuinka paljon kysytään. Itsestäkertomisen määrä liittyy olennaisesti siihen, kenelle itsestä kerrotaan. Itsestäkertomisen kohteiksi nimettiin erilaisia henkilöitä läheisistä tuntemattomiin. Kohteita olivat muun muassa tyttöystävä ja paras kaveri, joista jälkimmäinen ei tiedä kuitenkaan ihan kaikkea. Toisen näkemyksen mukaan läheiselle ystävälle kerrotaan hyvinkin paljon, mutta läheisiin ystäviin lukeutuu kuitenkin todella harva. Itsestäkertomiseen määrään liittyy myös se, että usein lähimpien ystävien kanssa keskusteltavia asioita enempää ei haluaisikaan jakaa.

Vaikka toiset rajasivat itsestäkertomisen kohteet läheisiin, oli myös niitä, jotka ovat saattaneet kertoa myös tuntemattomille. Eräs haastateltava saattoi aiemmin kertoa tuntemattomalle vierustoverille junassa kaiken mahdollisen. Toinen saattaa joskus puhua vähän tuntemattomallekin, eli hän on mielestään aika avoin. Tuntemattomalle puhuminen liittyy ilmeisesti siihen, että haastateltavan mielestä on helpompi, kun ei rakenna kulisseeja. Hän sanoi olevansa sellainen kuin on ja voi kertoa siitä. On helpompi elää, kun ei peittele mitään. Vaikka haastateltava sanoi puhuvansa avoimesti, hän liitti itsestäkertomiseen hienovaraisuuden. Kun itsestäkertomisesta kysyttiin sen kannalta, miten paljon on sopivaa kertoa, sanottiin, että se vähän riippuu,

kenestä on kyse. Kyseisen näkökulman mukaan vieraille on sopivaa kertoa aika vähän.

Itsestäkertomisen määrään vaikuttaa myös se, kuinka paljon toisen kanssa on vietetty aikaa ja minkälaisista asioista on yleensä puhuttu. Haastateltava kertoo suhteessa yhtä paljon kuin toinenkin. Jos he kokevat, että ovat valmiita puhumaan joistain asioista, niin myös haastateltava on valmis puhumaan niistä. Riippuu, kuinka hyvin tuntee toisen. Mitä syvempi suhde on, sitä enemmän kerrotaan.

Milloin itsestä kerrotaan

Myös se vaihtelee, milloin itsestä kerrotaan. Joku ei kerro suhteiden alussa. Hänellä on kulunut aika kauan ennen kuin hän on kertonut mitään tärkeämpää. Haastateltavan mukaan hänestä on todella vaikea saada tietoa. Toinen alkaa kertomaan pikku hiljaa. Hän arveli, että puolen vuoden päästä on aika läheinen riippuen, kuinka paljon on vietetty aikaa yhdessä. Toisaalta joku on ainakin aiemmin kertonut itsestään paljonkin vieraille eli ensimmäisellä tapaamisella.

Mitä itsestä kerrotaan

Ensin käsitellään asioita, joita haastateltavat kertovat itsestään ja myöhemmin asioita, joita he eivät kerro kaikille. Se, mitä itsestä kerrotaan, liittyy olennaisesti siihen, kenelle ollaan kertomassa. Erään kuvauksen mukaan julkiset asiat eivät liity niin paljon tunne-elämään, mutta tunne-elämään liittyvistä asioista pystyy kuitenkin kertomaan lähimmille ystäville. Kaikista loppuluvussa mainituista asioista ei selvinnyt, millaisille ystäville tai ihmisille haastateltavat kertovat kuvatulla tavalla.

Yhden ajattelutavan mukaan itsestä kerrotaan aika paljon asioita, jotka toiset jo tietävät tai voisivat tietää. Kyseiset asiat voivat koskea esimerkiksi taustaa tai mielipiteitä. Toinen ääripää on, että eräs saattoi kertoa aiemmin kaiken mahdollisen vierustoverille junassa, esimerkiksi mitä opiskelee, mihin uskoo ja hän saattoi kysyä asioita, joita ei Suomessa kysytä. Hän saattoi mainita kiusallisia asioita, jotka koetaan Suomessa henkilökohtaisina, varsinkin uskonasiat. Haastateltava saattoi myös kertoa, miten hyvä tai huono hän on

jossain ja mitä ihanaa hän on tehnyt vieraassa maassa. Tarkoituksena ei ollut tuoda itseä esille, vaan hän olisi halunnut myös toisen kertovan itsestään. Haastateltava sai palautetta käytöksestään, että hän tuo itseään liikaa esille. Nyt haastateltava sanoi oppineensa, mistä sopii puhua. Eräs haastateltava kertoi saattavansa puhua hyvien kavereiden kanssa esimerkiksi perhe-ongelmista, eli hän on aika avoin, kun suhteet ovat kehittyneet pidemmälle.

Kun on jokin kriisi tai ongelma tai joku asia on akuutti, niin silloin erään kokemuksen mukaan voi kertoa aika yksityisiäkin asioita. Usein käsiteltävät asiat ovat ihmissuhdeasioita, mutta myös kaikkeen muuhun liittyviä, kuten ammattiin tai erilaisiin elämänvalintoihin. Kyseissä tilanteissa kerrotaan paljon myös tunteista, muun muassa peloista, epäilyksistä, suruista sekä iloista ja kaikesta, mikä liittyy elämän tapahtumiin.

Kun tavataan uusia ihmisiä, kerrotaan yleisiä asioita taustasta. Erään näkemyksen mukaan oikein vaikeista tai syvällisistä asioista puhutaan vain parhaiden kavereiden kanssa muutaman vuoden päästä suhteen kehittyttyä pidemmälle.

Myös sen kertominen, mitä on ajatellut viime aikoina esimerkiksi jostain abstraktista asiasta, teoreettisesta kysymyksestä tai jostain älyllisessä mielessä kiinnostavasta, on erään näkemyksen mukaan paljastavaa. Lisäksi sanottiin, että se, että kertoo itsestään paljon, sisältää paljon. Parhaimmassa tapauksessa paljon kertomisen koettiin olevan niin tekemisistä, ajatuksista kuin tunteistakin kertomista.

Seuraavaksi käsitellään asioita, joista haastateltavat eivät kerro yhtä avoimesti. Jonkun mielestä yksityiseen alueeseen kuuluvat, mitä hän ajattelee jostain tärkeästä asiasta sekä omat heikkoudet ja epäonnistumiset. Epäonnistumiset ovat tapahtuneet eri vaiheissa elämää, ja siksi uusille kavereille täytyy kertoa niistä. Haastateltava kokee kyseiset asiat vaikeina, eikä oikein halua puhua niistä. Toisen haastateltavan mukaan omista peloista ja asioista, joissa kokee epävarmuutta tai huonoa itsetuntoa, ei halua puhua ennen kuin kokee toisen olevan luottamuksen arvoinen.

Et esimerkiksi jos justiin omat pelot, asiat, josta kokee ehkä epävarmuutta tai huonoo itsetuntoa jostai jutusta, ni ei niistä halua tiätsä lähtee puhumaan jonkun ihmisen kanssa ennen ku sä koet, et toi ihminen on oikeesti luottamuksen arvonen ja myös, et mikä on se pointti, et miks mä haluan puhua näistä ihmisille. (H5)

Myös perheen asiat koettiin yksityisiksi. Sanottiin, että jos puhuu itsestään, on vastuussa vain itselleen. Toisaalta myöskään tämän kokemuksen mukaan ei haluta puhua ongelmista julkisesti, mutta ongelmista voi puhua ystäville. Joku sanoi, että kaukaisempien ihmisten kanssa ei edes tule puhuttua samoja asioita kuin läheisempien kanssa, koska he ovat kaukaisempia.

Muiden tekijöiden yhteys itsestäkertomiseen

On olemassa myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat itsestäkertomiseen. Niihin liittyvät tulokset ovat alla olevassa luettelossa.

- aviopuoliso
- toisen osapuolen huomioiminen
- ikä
- luottamus
- läheisyys
- kulttuuri
- avoimuus
- koulutausta
- ulkomaat ja kotimaa

Aviopuolison vaikutus viittaa siihen, että tietyt asiat kuuluvat vain aviopuolison tietoon. Joistain henkilökohtaisista, aviopuolisolle kerrottavista asioista voi ehkä kertoa myös ystäville, mutta on olemassa ero, mitä kerrotaan aviopuolisolle ja mitä ihan lähimmille kavereille. Tähän vaikuttaa se, että haastateltavan tilanteessa lähimmät kaverit ovat usein samaa sukupuolta haastateltavan kanssa, joten heidän kanssaan tulee puhuttua eri asioita. Lähimmille ystäville voi kertoa aika paljon yleisiä tuntemuksia, ajatuksia, unelmia ja muita vastaavia asioita. Myös jos on vaikeaa, siitä saa ja täytyy pystyä puhua ystäville.

Myös *toisen osapuolen huomioiminen* tuli esille. Toisen osapuolen huomioiminen tarkoittaa sitä, että riippuu kustakin ystävyys-suhteesta, mistä puhuminen on sopivaa, mistä asioista puhutaan ja mikä koetaan yksityiseksi ja mikä julkiseksi. Sanottiin, että pitää tulla viisaaksi ja oppia lukemaan toista ihmistä, eikä vain mennä oman mukaan. Eräs haastateltava on oppinut

selviämään erilaisissa tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa ulkomailla asumisen kautta.

Ehkä siin on enemmän sitä, et oppis semmose ihmise lukutaitoa, et sä opit. Jossaki toisessa tilanteessa, nin jos se huone ois täynnä afrikkalaisia tai irlantilaisia, nii sitte mä en, huomaan sen, et mä en jää sinne. Että oppinu sillä tavalla viisaaks, että mikä on taas sitte yks iso kiitosaihe tai hyvä asia, mikä on tullu siitä, et on ollu jossaki, et on oppinu selviämään erilaisissa tilanteissa erilaiste ihmisten kans nyt ku on päässy ite sinuiks itsensä kanssa, ni on oppinu huomaamaan ja jouvimaa semmosessa tilanteissa, että mitenkä jossaki tilanteessa tullaan toimee että. (H4)

Myös avoimuus liittyy toisen huomioimiseen. Oli kokemuksia tilanteista, joissa suhteen toinen osapuoli oli todella avoimesti kertonut itsestään vasta vähän aikaa tunnettuaan. Se johti toisinaan siihen, että myös haastateltava puhui asiasta, vaikka ei muuten tekisi niin. Toisaalta oli myös niin päin, että haastateltava ei kokenut avoimemmassa itsestäkertomisessa mitään pahaa, mutta joutui tarkkailemaan muita, voiko hän kertoa heille.

Ikä vaikuttaa itsestäkertomiseen niin, että nuorempana, noin 20–vuotiaana, oli tarve kertoa itsestä ja jäsentää omaa maailmaa. Itsestäkertominen oli hapuilevampaa ja vähän itsekeskeistä, koska etsittiin omia arvoja ja omaa paikkaa. Myöhemmin itsestäkertomisen koettiin ehkä muuttuneen vuoro-vaikutuksellisemmaksi niin, että siinä on mukana molemminsuuntaista kommunikointia ja näkökulmien etsimistä.

Luottamus on keskeinen osa itsestäkertomista. Sanottiin, että pitää luottaa toiseen niin paljon, että uskaltaa tai haluaa kertoa itsestä. Itsestäkertominen ja luottamus liittyvät toisiinsa myös niin, että luottamus kasvaa pikku hiljaa ja vastaavasti kasvaa itsestäkertomisen määrä. Luottamuksen kehittymiseen vaikuttaa se, miten usein toista näkee. Jos jonkun kanssa on päivittäin tekemisissä, niin lyhyemmässäkin ajassa voi kehittyä syvä luottamus toiseen. Lisäksi sanottiin, että itsestä kerrotaan paljon niille, jotka ovat osoittautuneet luottamuksen arvoisiksi.

Myös itsestäkertominen ja *läheisyys* liitettiin yhteen. Kun itsestä kertoo toiselle, niin silloin päästää toista lähemmäs. Ennen kuin itsestä kertoo, joutuu siis pohtimaan, kuinka lähelle haluaa toisen. *Kulttuurin* todettiin vaikuttavan itsestäkertomiseen niin, että on hyvä tietää, mikä missäkin

kulttuurissa on sopivaa. Ulkomaalaisten ystävien kanssa ollaan vähän varovaisempia, koska aina ei tiedä, mitä on sopivaa kertoa.

Myös *avoimuus* liittyy itsestäkertomiseen. Koettiin, että ulkomailla asuminen on tehnyt avoimemmaksi. Avoimuus ja luottamus kytkettiin yhteen sanomalla, että ne ovat molemminpuolisia. Jos itse on avoin, mutta ei saa toiselta vastakaikua, ei avoimuutta huvita jatkaa.

Kerrottiin myös, kuinka *kansainvälisessä koulussa* oli tietty avoimuus. Itsestäkertominen ja itsensä esilletuominen olivat näkyvämmiä esillä kuin suomalaisessa koulussa. Itsetunnon vahvuuden korostaminen ja yksilöllisyys, erikoisuus olivat hyviä ja esille tuotavia asioita. Itsekehuskelun raja oli korkeampi, ja se vaikutti, kuinka itsestä kerrottiin. Koulu vaikutti haastateltavan itsestäkertomiseen, mutta koska haastateltava on opiskellut kyseisen koulun jälkeen myös Suomessa, on suomalainen koulu voinut "vasta-vaikuttaa" hänen itsestäkertomiseensa.

Ei koettu paljoa eroa sen välillä, miten itsestä kerrotaan *kotimaassa ja ulkomailla*. Paljon on kiinni ihmisestä, jonka kanssa ollaan tekemisissä ja siitä, millaista yhteyttä hänen kanssaan koetaan. Se, mistä kulttuurista toinen on, ei vaikuta niin paljon siihen, koetaanko yhteyttä. Joku koki ulkomaalaisen kanssa suurempaa yhteyttä ulkomailla ollessaan kuin suomalaisen kanssa ja pystyi kertomaan ulkomaalaiselle henkilökohtaisista asioista paremmin.

5.2 Läheisyys

Läheisyyttä tarkastellaan tuloksissa sen kautta, miten lähelle ystävät päästetään ja miten nopeasti. Ulkomailla asumisen ei uskottu vaikuttaneen ystävien läheisyyteen.

Ystävien lähelle päästämistä sanottiin vastakkaisia asioita. Esimerkiksi sanottiin, että ystävät päästetään läheiseksi tai mahdollisimman läheiseksi, mutta toisaalta sanottiin myös, että ei anneta kehittyä kauhean läheiseksi

ennen kuin opitaan luottamaan tai ei kauhean läheiseksi kauhean nopeasti. Sanottiin myös, että ei haluttaisi olla kenenkään kaverin kanssa kuin paita ja peppu.

Myös siitä, kuinka nopeasti ystävä päästetään lähelle, annettiin erilaisia määritelmiä. Jonkun mukaan noin puolen vuoden päästä tapaamisesta on todella hyvä ystävä, jos on paljon tekemissä tapaamisen jälkeen. Toisen kokemuksen mukaan nykyisen parhaan ystävänsä kanssa vuoden samassa asunnossa asumisen aikana ei oltu vielä hyviä ystäviä, vaan ystävyys syntyi vasta sen jälkeen, sitten kun tunnettiin riittävän hyvin.

No jos mietitään nyt mun parasta ystävää. Kyllä se otti aika paljon aikaa, että se suhde syntyi. Varmaa enemmän ku vuosi. Me asuttii yhdessä, vaikka me asuttii yhdessä, niin sen ensimmäisen vuoden aikana me ei oltu mitenkään hyviä, tosi hyviä ystäviä, vaan sit sen jälkeen se syntyi. Ku tuntee toisen riittävän hyvin. (H1)

Muita näkemyksiä oli, että suhteiden läheiseksi kehittyminen vie aikansa tai kestää. Joku tekee parhaansa, että ystävyysuhde voisi kehittyä mahdollisimman nopeasti, mutta että tunnetasolla kokee voivansa heittäytyä mukaan, niin täytyy oppia tuntemaan toinen.

5.2.1 Ristiriita läheisyydessä

Ystävien lähelle päästämiseen liittyy toisinaan ristiriitaa. Ristiriita liitettiin ystävyyssuhteisiin, joissa on ihastumista tai rakastumista, peilataan itseä toisen kautta tai ollaan avoimia toisilla alueilla ja toisilla ei. Joku koki itsensä myös jossain määrin erakoksi, mihin oli aiemmin liittynyt ristiriitaa läheisyyden suhteen.

Sanottiin, että myös ystävyyssuhteissa voi olla *ihastumista tai rakastumista*. Kyseisissä suhteissa on ristiriitaisempaa, kuinka lähelle toinen tulee. Suhteisiin liitettiin myös valta-kysymys, jolla tarkoitetaan sitä, että mitä enemmän toiseen kiintyy, sitä heikompi hänen suhteensa on. Toisen tekemiset ja sanomiset vaikuttavat omaan mielialaan ja elämään paljon enemmän. Silloin koetaan luonnollisena pyrkiä välillä kauemmas toisesta,

säilyttää oma itsenäisyys ja kokemus, että itse kontrolloi elämäänsä ja tunteitansa. Sanottiin, että jos romanttiset ja seksuaaliset tunteet saa asetettua sivuun tai ne voivat laimentua, jopa häipyä, niin silloin ei ole samanlaista ongelmaa läheisyyden kanssa.

Itsensä peilaamisen ystävän kautta uskottiin myös vaikuttavan ristiriitaan läheisyydessä. Siihen liittyy kysymys, kuinka paljon pyrkii hallitsemaan toista peilaamisen kautta. Jos toiselle myöntää vapauden ja myös itselle suhteessa toiseen, niin ristiriita helpottuu. Aika oleellinen asia, jotta ristiriita ei ole vaivaava asia, on, että ystävä on arvokas sellaisena kuin hän on ja suhteeseen ei liity omistushalua tai välineellisiä intressejä.

Myönnettiin myös, että ystävyysuhteisiin voi liittyä vähän ristiriitaa joskus siksi, että koetaan olevansa *avoin joillakin alueilla ja toisilla taas varauksellisempi*. Ei haluta puhua joistain osa-alueista kaikkien kanssa, vaikka olisi muuten aika hyvin tutustuttu toiseen.

Myös tietynlaiseen *erakkouteen* oli aiemmin liittynyt ristiriitaa läheisyyden suhteen. Parhaimpiinkin kavereihin pidetään tietty etäisyys, sillä tarvitaan yksinäisyyttä. Aiemmin yksinäisyyden tarpeesta koettiin syyllisyyttä, mutta iän karttuessa uskalletaan olla oma itsensä ja myös läheisyyteen liittyvä ristiriita on ratkennut.

Pitää semmosen tietyn etäisyyden niihin parhaimpiinki kavereihin, koska mä oon vaan semmonen ihminen, että mä tarviin sitä yksinäisyyttä. Ja sitte o ehkä aiemmi siitä koki jotenki silleen syyllisyyttä, että miks mä en yhtä paljo joka päivä nää mun kavereita niin kun muut, mut sit on tullu vanhemmiten semmoseks, että uskaltaa olla oma ittesä, et mä oon tämmöne, et mä tarviin sitä omaa tilaa, ni sitte ei tunne siitä mitään syyllisyyttä ja on sitte ja kyllä ne kaveritki ymmärtää. Et aikasemmi oli ehkä ristiriitaa, mutta enää ei sillee. Et ei tuu enää silleen paha olo vaikka ei viikkoo ota mitää yhteyttä keneenkää. (H6)

Kaikki eivät ole kokeneet läheisyydessä minkäänlaista ristiriitaa. Ristiriidattomuutta kuvattiin monin eri tavoin. Sanottiin muun muassa, että sen mukaan, minkä verran tutustuu, päästää lähemmäs ja toisesta huomaa, onko hän sellainen, että hänet haluaa päästää lähelle. Toinen ääripää oli, että on *kaipuu siihen*, että olisi *ihmisiä*, jotka ovat *todella lähellä* mieluummin kuin että olisi itsenäinen. Aiemmin kyseisellä henkilöllä on ollut ristiriitaa, varsinkin silloin, kun hän oli kesän kotimaassa ja syksyllä lähti tai tuli kolmen vuoden

päästä viettämään kesän kotimaassa ja taas lähti. Ristiriita liittyi lähtemiseen ja tulemiseen. Oli helpompi lähteä, jos ihmiset eivät olleet kovin läheisiä. Nyt ristiriitaa ei enää ole, koska on kasvanut, käynyt läpi paluuseen liittyvän shokin ja sen seurauksena päässyt sinuiksi itsensä kanssa. On löytänyt itselleen muitakin identiteettejä kuin lähtijän, joka toimii tietyllä tavalla selvittääkseen tilanteesta. Tilanne koettiin toisaalta rikkautena, mutta toisaalta se aiheutti juurettomuutta ja ihmissuhteiden pintapuolisuutta niiden kanssa, jotka joutui jättämään.

5.2.2 Läheisyyteen vaikuttavat tekijät

Läheisyyteen ystävyysuhteissa yhdistettiin myös muita asioita. Läheisyyteen liittyviä muita asioita on alla olevassa luettelossa.

- lähteminen
- avoimuus
- ystävyysuhteiden kesto
- fyysinen läsnäolo
- itsestäkertominen

Lähtemisen vaikutusta pohdittiin jo kohdassa 5.2.1 ja sitä käsitellään lisää kohdassa 5.4. Lähteminen on vaikuttanut läheisyyteen. Erään kokemuksen mukaan pysyvä tilanne oli, että koti oli muualla kuin kotimaassa. Kyseisessä vieraassa maassa ihmiset tulivat paljon lähemmäksi ja heitä päästettiin luonnostaan lähelle. Suomalaiset olivat tuolloin enemmän hyvän päivän tuttuja, koska Suomesta lähdettiin aina. Lähteminen vaikutti siis ystävyys-suhteiden läheisyyteen sekä kotimaassa että ulkomailla.

Jotenki se pysyvä tilanne silloin, niinku tossa ku alussa käytiin läpi, et missä mä oon pisimpiä aikoja ollu paikallaan, niin se pysyvä tilanne oli silloin (eräessä maanosassa) ja siellä toisaalta se kulttuuri tulee paljo lähemmäks, ihmiset tulee paljo lähemmäks. Se tuli luonnostaankin päästää niitä ihmisiä lähelle ja se oli siellä se pysyvyys. Siellä oli se koti ja silloin piti ne suomalaiset, ketä täällä oli, ni ne oli hyvän päivän tuttuja... Varmaan jos olisin edelleen siinä tilanteessa, että nyt taas kun tulis elokuu, ni lähtisin, niin varmaan mun ystävyysuhteetkin ois hyvin erilaisia täällä, jos mä asuisin jossain muualla (H4)

Avoimuudelle annettiin myös muita merkityksiä kuin itsestäkertomiseen liittyen. Pohdittiin, että onko lähelle päästäminen avoimuutta ja sanottiin, että jos se on, niin ulkomailla asuminen on vaikuttanut niin, että pystyy päästämään ihmisiä avoimesti lähelle. Ei oltu kuitenkaan varmoja, mistä lähelle päästäminen johtuu. Avoimuuteen liitettiin myös se, että on pitänyt mennä uusiin tilanteisiin ja tavata uusia ihmisiä. Sen koettiin vaikuttaneen, että on jatkossa helpompi olla ja ehkä avoimempi kyseisissä tilanteissa.

Myös *ystävyyssuhteiden keston* koettiin vaikuttavan läheisyyteen. Erään näkemyksen mukaan voi ajatella, että parissa vuodessa olisi syntynyt todella läheinen ystävyysuhde, mutta parin vuoden ystävässä on kuitenkin ero verrattuna 10 vuotta olleisiin ystäviin. Välillä pidemmissä ystävyysuhteissa on saattanut olla hetkiä, jolloin ystävät ovat olleet etäisempiä, mutta jos niistä selviää, niin pääsee aika lähelle ja pysyy siinä. Lyhyemmistä suhteista ei voi sanoa etukäteen. Pidempiä suhteita kuvattiin niin, että toisen voi antaa olla sellainen kuin hän on. On olemassa vapaus suhteessa toiseen, mutta samaan aikaan tietää ja luottaa, että molemmat välittävät. Määritelmä on yksi läheisten ystävyysuhteiden kuvaus.

Fyysiseen läheisyyteen liittyen sanottiin, että vie aikaa ennen kuin voi tunnetasolla heittäytyä siihen. Halutaan pitää vähän etäisyyttä. Muutaman kaverin kanssa ei ole ongelmaa halata tavatessa, mutta joidenkin muiden kanssa vie aikaa, että on sama läheisyyden tunne ja voi osoittaa samalla tavalla tunteita.

Koettiin myös, että lähelle päästäminen on kaksitahoinen asia. Esimerkiksi toiset matkalaukkulapset voi päästää nopeasti hyvinkin lähelle. Vaikka toinen olisi asunut koko lapsuutensa eri maassa kuin haastateltava, mutta toisen koetaan olevan aivan kuin samasta kulttuurista. Kokemukseen liittyy myös se, että suomalaiset ovat tuntuneet paljon vaikeammilta. Heidän kanssaan on saanut tehdä paljon töitä, että on päästy omasta mielestä lähelle. *Itsestäkertomiseen* liittyy se, että on koettu, että suomalaisiin ei tutustu, koska he eivät kerro mitään itsestään ja suomalaiset kyllästyvät kuuntelemaan haastateltavan kertomuksia. Koetaan, että ei ymmärretä toisten elämiin liittyviä asioita. Eräs haastateltava, joka on käynyt läpi kyseisen tilanteen,

kokee olevansa itse aika avoin ja ehkä puhuvansa liikaakin. Nyt tilanne on hänellä helpompi, sillä haastateltava kokee, että on asioita, joita hän ymmärtää. Lisäksi hän on enemmän sisäistänyt taas, miten täytyy käyttäytyä ja toisaalta hän ymmärtää enemmän itseään.

5.3 Luottamus

Myös luottamusta ystävyysuhteissa tutkittiin. Tulokset luottamuksesta on tiivistettynä seuraavassa luettelossa.

- luottamuksen tärkeys
- luottamus ilmenee/ sisältää
  - o keskusteleminen
  - o arkinen käsitys – laajempi käsitys
  - o koko elämään osallistuminen
  - o omana itsenä oleminen
  - o käytettävissä oleminen
  - o lupausten pitäminen
  - o vilpittömyys
- ulkomailla asumisen vaikutus

Luottamusta pidettiin tärkeänä ystävyysuhteissa. Luottamuksen *tärkeyttä* kuvattiin ja perusteltiin eri tavoin, muun muassa kutsumalla sitä ystävyysuhteen perustaksi, elinehdoksi tai tärkeimmäksi tai yhdeksi tärkeimmistä elementeistä ystävyysuhteissa.

Luottamuksen sisältöä ja ilmenemistä ystävyysuhteissa kuvattiin monilla eri tavoin. Joku *uskoi näkevänsä, jos toiseen ihmiseen ei voisi luottaa*. Sen ajateltiin tulevan ilmi toisen puhumien asioiden perusteella tai jos he puhuvat muiden asioita. Luottamus esimerkiksi sisältää sen, että ystävä *ei kerro asioita eteenpäin* muille. Asia ilmaistiin myös päinvastoin eli toiselle ei kerrottaisi, jos häneen ei luotettaisi. Joku kokee olevansa luottamuksen arvoinen silloin, jos hänelle voi uskoutua ja jos hän uskoutuu toiselle, se on osoitus, että toinen on luottamuksen arvoinen. Luottamus on myös sitä, että voi puhua sydämellä

olevista asioista ja toinen kuuntelee. Ystävyyssuhteilta toivottiin myös avoimuutta ja jakamista, joiden edellytyksenä pidettiin luottamusta.

Se ilmenee siinä, että miten sen tai sitä ei jaa toisille. Ainaki mä oon aina ajatellu sen niin. En mä tiedä miks se ois just niin se asia, mut mä oletan, että toinen sitte, että se on vaan meidän välinen suhde, ettei se mee kertomaa sitten niitä asioita jollekki muulle. Kosk mä oletan, että jos mä jaan sille, ni sit se on, se tekee saman mulle, ettei siin oo just sit jotai kolmatta ihmistä siinä, jota mä en oo ite sillai päästäny siihen, jota sitte, että se menee sit kertoo jollekki muulle ni sit se on jotenki rikottu se luottamus siinä. (H1)

Uskottiin, että luottamuksella voidaan tarkoittaa eri asioita. *Arkiseksi*, hieman yksiulotteiseksi *käsitykseksi*, nimitettiin sitä, että voi esimerkiksi luottaa toisen pitävän salaisuuden. Laajemmin käsitettynä luottamuksen ajateltiin sisältävän sen, että voi luottaa siihen, että toinen välittää, yrittää ymmärtää ja auttaa tarvittaessa. Käsitys sisälsi ajatuksen luottamisesta ystävyyssuhteen pysyvyyteen. Luottamukseen liitettiin siis *jatkuvuus*. Jos ei voi luottaa toisen olevan ystävä seuraavana päivänä, suhteella ei ole jatkuvuutta.

Luottamuksen ajateltiin näkyvän ystävyyssuhteissa myös osallistumisessa toisen sekä iloihin että suruihin, että saa *osallistua toisen koko elämään*. Iloihin osallistuminen koettiin vaikeampana muun muassa kateuden takia. On vaikea olla iloinen toisen puolesta olematta kateellinen. Luottamukseen liitettiin myös ajatus *omana itsenä olemisesta*, mikä sisältää kaksi puolta. Toinen puoli on, että toisen voi luottaa olevan sellainen kuin hän on. Toinen puoli on taas, että itse pystyy olemaan mahdollisimman paljon oma itsensä ja luottamaan, että toinen hyväksyy hänet sellaisenaan. Siihen sisältyy myös se, että jos kertoo jotain itsestä, niin ei tule torjutuksi.

Luottamukseen yhdistettiin lisäksi ajatus siitä, että voi luottaa toisen olevan *käytettävissä*, kun tarvitaan apua. Myös *lupausten tai sovitun pitäminen* liitettiin luottamukseen. Toiselta ei kuitenkaan odotettu täydellisyyttä, ja jos toisen huono puoli on myöhästyä, niin odotettiin, että se hyväksytään. Myös se mainittiin, että voi luottaa toisen *vilpittömyyteen*.

Ulkomailla asumisen vaikutuksesta luottamukseen ystävyyssuhteissa ei joko osattu sanoa tai sen ei uskottu vaikuttaneen. Todettiin, että se on voinut vaikuttaa epäsuorasti, mistä ei ole itse tietoinen.

5.3.1 Luotettavuus

Haastateltavat kokivat itse olevansa luotettavia. Luotettavuutta perusteltiin seuraavilla asioilla.

- on aina ollut todella varovainen, mitä kertoo kenellekin
- on oppinut, että pitää olla, on tärkeä olla luotettava
- on luotettava niille, joille on päättänyt olla ja ketkä odottavat luottamusta
- kokee, että ystävät pystyvät jakamaan asioita hänen kanssaan
- ei levittele toisten asioita
- myötäelää niin iloissa kuin hädän hetkellä
- pyrkii olemaan käytettävissä toisen tarvitessa apua. Antaa aikaa mahdollisuuksien mukaan

Asia, jossa ei koettu, että oli oltu yhtä luotettava, oli *yhteyden pitäminen*. Eräs koki epäonnistuneensa luottamuksessa, koska hän ei ollut jaksanut ylläpitää suhdetta Suomessa tutustumiinsa mukaviin ihmisiin ulkomailta käsin. Oli ollut helpompi sopeutua ulkomaille, kun jätti ihmiset taakse. Henkilö koki kuitenkin olleensa siitä näkökulmasta joskus epäluotettava, koska ei jaksanut kirjoittaa ja osallistua ihmisten elämään Suomessa. Myös toisessa tapauksessa koettiin, että on oltu saamattomia yhteyden pidossa ja ajateltu toisen ottavan yhteyttä. Tämä koettiin asiaksi, jossa pitää tehdä parannusta.

5.3.2 Luottavaisuus

Luottavaisuudesta erotettiin neljä ulottuvuutta vastausten perusteella. Luottavaisuuteen liittyviä tuloksia käsitellään sen kannalta, kuinka luottavaisia haastateltavat olivat, miten luottavaisuus syntyi / ei syntynyt (prosessi), millaisiin ihmisiin luotettiin ja ulkomailta asumisen vaikutukset.

Luottavaisuuden määrä vaihteli aika luottavaisesta siihen, että joskus joku oli liiankin luottavainen. Toisaalta luottavaisuuden määrää arvioitiin myös sanoilla realistisen luottavainen ja luottaa helpommin kuin ei luota.

Luottavaisuuden syntyprosessiin liittyy esimerkiksi *aika*. Se, luotetaanko, riippuu siitä, kuinka kauan toinen on tunnettu ja toisaalta kuinka hyvin hänet tunnetaan. Luotettavuutta kuvailtiin saavutettuna asiana, kun joku osoittaa olevansa luottamuksen arvoinen pienien ja joskus isompientkin asioiden kautta. Lujan luottamisen syntymistä pidettiin ajan kysymyksenä.

Yksittäisessä suhteessa suhteen ja *tapaamisen luonne* ratkaisee luotetaanko. Kaikkiin ei luoteta eli on *tapaamisia*, joissa ei ole mitään syytä luottaa. Luottavaisuuteen yhdistettiin myös *kokeileminen*. Luottaessaan voi saada niin sanotusti nenilleen, mutta uskottiin, että sitten täytyy yrittää uudelleen.

Ne o osoittautunu luottamukse arvoiseks. Eka no, mun mielestä luottamuski o just se, et kuka on pienessä ni sitte isossakin uskollinen, luotettava. Ihmiset, jotka pitää lupauksensa. En mä tiedä, onko niillä jotai yhteistä piirrettä. Ne on vaan niin kun ajan saatossa osoittautunut. Eihän siinä voi mitään muuta kun laittaa silmät kiinni ja luottaa, että se ihminen, antautua, olla avoin. Sit voi olla, et sä saat nenilles jossain vaiheessa, mut too bad. Sit pitää yrittää kuitenkin uuestaa että. Että ei niillä varmaan niillä ihmisillä mitään yhdistävää jonkunlaista tekijää ole. Ne on vaan osoittautunu luottamukse arvoisis. Se on vaan, sä tökkäät kepillä jäätä, kokeilet että. (H4)

Joku uskoi luottavaisuutensa olevan mahdollisesti peräisin *kodin kasvatuksesta*. Kyseisen kasvatuksen mukaan kukaan ei ole paha tai ilkeä. Nuorena haastateltava olikin sinisilmäinen. *Opiskelut* ovat vahvistaneet kyseistä käsitystä, että negatiivinen käyttäytyminen ei ole peräisin välttämättä siitä, että ihminen on paha, vaan häntä on esimerkiksi kohdeltu huonosti. Luottavaisuuden sanottiin liittyvän myös *avoimuuteen*.

Myös sitä kuvailtiin, *millaisiin ihmisiin luotetaan*. Eräs haastateltava sanoi heidän olevan luotettavia samalla tavalla kuin hän kuvaili itsensä olevan. Heidän myös kuvailtiin pitävän lupauksensa, olevan jossain määrin vakaita ja ei tunteiden edes takaisin heiteltäviä. Lisäksi sanottiin, että he eivät ole lavertelijoita tai juoruilijoita ja he ovat hyviä kuuntelijoita. Sanottiin myös, että heistä aistii, että heihin voi luottaa. Toisaalta luotettavuutta ei pidetty ihmisen piirteenä, vaan hänen käyttäytymisenään luottoa vaativissa tilanteissa. Mielenkiintoista oli myös se, että joku pyrkii luottamaan mahdollisimman paljon ihmisiin, koska haluaisi uskoa hyvää heistä. Hän ei kuitenkaan puhu omista asioistaan läheskään kaikille, sillä kokee, että monet eivät pysty säilyttämään salaisuuksia. Myös muiden näkemysten mukaan halutaan uskoa ihmisen hyvyyteen tai hyvää ihmisistä. Toisista hyvän

uskominen ja heille hyvän haluaminen on aiemmin johtanut siihen, että on antanut ihmisten hyväksikäyttää.

Ulkomailla asumisen yhteys luottavaisuuteen liittyy siihen, että ulkomailla joutuu tekemisiin uusien ihmisten kanssa, joiden uskotaan haluavan hyvää ja luotetaan puhuvan totta. Koska on kohdattu ulkomaalaisia usein ja reagoitu heihin luottavaisesti, se on mahdollisesti vaikuttanut, että heihin suhtaudutaan luottavaisesti myös nyt. Toisaalta ulkomailla asumisen ei koettu vaikuttaneen perusluottamukseen ihmisiin, koska ulkomailla olleet negatiiviset kokemukset ovat olleet kaukaisempien ihmisten aiheuttamia.

5.3.3 Vaikeus luottaa ja hylkäämisen kokemus

Luottaminen on koettu myös *vaikeana*. On vaikea päästää toinen niin lähelle, että hän tietäisi paljon haastateltavasta. Asia ei ole yksioikoinen. Kun on muuttanut usein, niin ei ole olemassa pitkäaikaisia kavereita, joiden kanssa luottamus olisi jo olemassa. Kääntöpuoli asiasta on, että ulkomailla asumisen takia koettiin tärkeämmäksi löytää luotettava ihminen, koska aina ei ole ollut sellaista ihmistä perheen ulkopuolella. Toisaalta on vaikea uskaltaa rakentaa suhteita perheen ulkopuolelle ja luottaa niihin ihmisiin.

Ylipäätään luottaminen koettiin mahdollisesti vaikeammaksi ulkomailla asumisen vuoksi. Aina uuteen maahan mennessä on ollut aika vaikeassa tilanteessa, koska kaikki ovat olleet vieraita. Yhteistä ymmärrystä on täytyntä rakentaa aina uudestaan eri ihmisten kanssa, joten vaikeat vaiheet on täytyntä käydä läpi monta kertaa. Aina on vaikea tutustua toiseen ja tietää, mistä toinen pitää tai ei pidä, mikä loukkaa ja niin edelleen. Haastateltava totesi, että se on eri asia eri kulttuureissa. Toteamus voi viitata siihen, että pitämisenkohteet ja muut vastaavat ovat eri kulttuureissa erilaisia tai että yliapäätään tutustuminen on eri asia eri kulttuureissa. Haastateltava on itse vetäytynyt ja ei ole jakanut mitään ennen kuin on tiennyt toisen olevan täysin luotettava, ettei loukkaannu tai joudu toisen pettämäksi.

Ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös *hylkäämisen kokemuksen* kautta. Ulkomailla oloaika koettiin toisaalta todella hyvänä aikana, mutta toisaalta todella vaikeana. Joku joutui vanhemmistaan eroon kolmeksi viikoksi kerrallaan 9-vuotiaana koulun takia. Silloin syntyi hylkäämisen kokemus vanhempia kohtaan, koska ikävöi niin paljon. Kokemuksen uskottiin vaikuttaneen myös luottamuksen puutetta. Myöhemmin kotimaahan tultua hylkäämisen pelkoa koettiin myös suhteessa ystäviin. Tosin kyseisessä tilanteessa vaikuttivat myös muut tekijät. Uskottiin, että hylkäämisen kokemus on vaikuttanut siihen, että on ollut vähän vaikea luottaa, että voi tulla täysin hyväksytyksi omana itsenään.

Et yks juttu, mikä on ihan varmasti heijastunu kauheesti ihmissuhteisiin on, on se koska, vaikka se oli tosi hyvää aikaa, ku oltiin (eräässä maassa), mut se oli samaan aikaan tosi vaikeata aikaa, koska me oltiin niin nuoria kuitenkin, et 9-vuotiaana, ku jouduttiin eroon jo vanhemmista kolmeks viikoks. Et se oli tosi raskasta siihen aikaan, omal taval traumaattista aikaa. Vaikka sitä silloin ei tajunnu, niin kuitenkin ikävöi niin paljon vanhempie, et siin tuli tavallaan sellanen määrätty hylkäämisen kokemus vanhempia kohtaan ja mä uskon, että se jollain tavalla vaikutti myös sellasta luottamuksen puutetta ja vähän mikä myös heijastu niihin kokemuksi, ku tultiin takas (erästä maasta) silloin vuonna -90. Et ku oli semmonen hylkäämisen pelko, et joutuu ehkä torjutuks, hylätyksi myös ystävien. Siis tä oli yks asia, mikä vaikutti siihen. Oli tietenki muitakin tekijöitä. (H5)

5.4 Lähteminen

Lähteminen on vaikuttanut eri tavoin eri haastateltavien ystävyysuhteisiin. Lähtemiseen liittyvät tulokset on koottu seuraavaan luetteloon.

- vetäytyminen
- ystävyysuhteen muuttuminen
- vaikutus läheisyyteen
- haikeus, menettäminen
  - o itsensä suojeleminen
- ystävyysuhteiden muodostaminen lähtemisen näkökulmasta

Osa lähtemiseen liittyvistä kokemuksista on lähes päinvastaisia. Jonkun kokemus on, että monista muutoista on seurannut, että kun tietää lähtevänsä, ystävyysuhteeseen tulee etäisyys. Haastateltava itse melkein *vetäytyy* ja tekee suhteen vähemmän läheiseksi. *Ystävyysuuhde* myös *muuttuu* samalla.

Muutokseen osataan suhtautua, ja se ei ole enää niin vaikea. Koska prosessi on käyty läpi niin usein, niin on opittu, että ystävyysuhde ei lopu, vaan ystävästä tulee tuttuja tai kaukaisia ystäviä. Kun tavataan uudestaan, suhde jatkuu siitä, mihin se jäi.

Lähtemisen koettiin vaikuttavan myös *läheisyyteen*. Tieto, kuinka kauan on jossain paikassa, vaikuttaa todella paljon, kuinka lähelle ystävä päästetään. Kun haastateltava muutti takaisin kotimaahan, niin syntyi todella läheisiä suhteita, koska ei ollut suunnitelmaa lähteä. Ulkomailla ystävä olivat hyviä ystäviä, mutta eivät yhtä hyviä kuin kotimaassa, koska tiedettiin, että heidät joutuu jättämään.

Lähtemiseen liitettiin myös *haikeutta ja menettämistä*. Esimerkiksi kouluvuoden jälkeen aina joku lähti kotimaahansa, koska suurin osa ystävästä oli koulun kautta ei-paikallisia ihmisiä. Koettiin, että vaikka menettämistä oli suhteellisen paljon, sitä ei pelätty tai koettu sen vaikuttaneen kykyyn kiintyä tai muodostaa ystävyysuhteita. Kun tiedettiin, että ystävyysuhteet tulevat ehkä päätymään, olisi voinut tulla varautuneeksi ja sitä kautta *suojella itseä* eroamisen tuskalta. Niin ei kuitenkaan käynyt kyseisen henkilön kohdalla. Mentiin täysillä mukaan ja eron tullessa koettiin surua, mutta sen kautta päästiin yli. Myös ulkomailla päättyneet ystävyysuhteet on koettu palkitsevina ja hyvinä, joten ei ole syytä, miksi ei päästettäisi läheiseksi.

Tietysti ne ystävyysuhteet siellä ulkomailla oli vähä sen luontosia, että suurelta osin ne ystävästä oli semmosia, joista ei tiennyt, että onko ne siellä pitkää vai lähtekö ne pois ja sama oli itelläkin, että oli vaan kuiteski siellä muukalaisena tavallaa vieraassa maassa. Ettäs ties, että siellä o vaan rajatun aikaa, että ei siellä elä elämänsä loppuun asti. Että siinä oli aina vähä semmosta esimerkiksi (?) kouluvuoden päätyttyä semmosta haikeutta. Aina joku lähti takasi omaan kotimaahansa. Et tosiaan suuri osa ystävästä just oli semmosia ei-paikallisia, koska ne tuli koulun kautta. Kävin kansainvälistä koulua ni. Et semmosta menettämistä siinä oli aika paljon kuitenkin. Mutta en mä sitä sillei tavallaan pelännyt tai jotenki jäänyt ajattelemaan, et se ois nyt vaikuttanut mun kykyyn ainakaan kiintyä tai muodostaa ystävyysuhteita että. Se oli vaan käsiteltävä sitten se menettämisen suru ja semmone. (H3)

Toisaalta oli kokemus, että *ystävyyssuhteet muodostetaan lähtemisen näkökulmasta* siinä maassa, josta ollaan lähtemässä. Lähtemisestä ei oikein pidetä ja itsensä oli kovetettu hyvästien sanomiseen ja sitä ei koettu kovin helppona.

5.4.1 Vaikeus luoda ja ylläpitää ystävyyssuhteita

Lähtemiseen liittyy myös ilmiö, jota kutsutaan tutkimuksessa *vaikeudeksi luoda ja ylläpitää ystävyyssuhteita*. Ilmiöön liittyy pelko, että lähdetään jonnekin. Osittain ilmiön taustalla on, että suojellaan itseä ja tunteita ja ei haluta sitoutua, koska tunnetaan, ettei voida. Ajatellaan, että aina lähdetään jonnekin ja taas revitään irti, mikä satutti erästä haastateltava. Pelko lähtemisestä näkyy niin, että on todella huono näkemään vaivaa luodakseen syviä ihmissuhteita. Ilmiötä pidettiin jopa laiskuutena, koska jos haluaa säilyttää ystävyyssuhteen, molempien osapuolien täytyy nähdä vaivaa. Vaikeuteen luoda ystävyyssuhteita liittyy se, että ihmisiin lähestyminen ja tutustuminen on koettu helpoksi, mutta suhteiden syventämisessä on oltu varovaisempia. Vaikeuden syynä pidettiin osittain sitä, että haastateltava muutti myös kotimaassa paikasta toiseen.

Siinä mielessä on ollu helppoa luoda kontakteja ihmisiin, mut sitte niiden syventäminen. Alottaminen ehkä, mutta mulla tuli sit jossae vaiheessa semmonen tietty stoppi aina. Jotenki semmone, että en mä taia, että no mitä se hyödyttää niitäkää kutsua mihinkää kylään tai silleen. (H4)

Vaikeus tuli voimakkaasti ilmi esimerkiksi haastateltavan muutettua takaisin kotimaahansa. Toisten matkalaukkulasten kanssa yhteinen kosketuspinta löytyi heti, joten heihin takerruttiin ja ajateltiin, että miksi vaivautuisi tutustumaan muihin, koska lähdetään kuitenkin kohta. Sitten vaan sattuu, kun täytyy hyvästellä. Lisäksi suomalaisten kanssa tuntui, että joutui tekemään paljon töitä, jotta löysi jotain yhdistävää. Oli helpompaa tutustua ulkomaalaisiin tai muihin matkalaukkulapsiin. Ilmiö tuli näkyviin myös haastateltavan häiden aikaan, sillä siellä hänestä tuntui, että hänellä ei ole ketään (lapsuuden)ystäviä kotimaassa.

Nyt tilanne on muuttunut vaikeuden suhteen, koska on oltu paikallaan ja alettu juurtua, niin on uskallettu alkaa nähdä vaivaa. Ei ole ollut pelkoa, että oltaisiin heti lähdössä. Vanhempien päätökset eivät myöskään enää velvoita, vaan saa tehdä omia perheen sisäisiä päätöksiä. Myös elämäntilanteen muuttumisen, eli naimisiin menon ja lasten syntymän jälkeen, on tullut

helpommaksi luoda ystävyysuhteita. On enemmän identiteettejä ja sen pohjalta on helpompi löytää yhdistäviä tekijöitä.

5.4.2 Lähtemisen vaikutus muihin ilmiöihin

Lähteminen on yhteydessä myös muihin ilmiöihin ystävyysuhteissa. Niihin liittyvät tulokset ovat alla olevassa luettelossa.

- ystävyysuhteiden loppuminen / lopettaminen
- läheisyyteen liittyvä ristiriita
- kokemus jäämisestä
- ystävien suhtautuminen lähtemiseen

Erään kokemuksen mukaan *ystävyyssuhteiden päättymiset* ovat aina liittyneet jotenkin lähtemiseen. Lähtemisen on koettu myös vaikuttaneen *läheisyyteen liittyvään ristiriitaan*. Koska tiedettiin, että maassa ei olla kauhean kauan, ei koettu tarvetta löytää hyvää ystävää sieltä. Hyvä ystävä olisi mukava, mutta osattiin ennakoida, että kun todella hyvä ystävyys syntyy, niin pitäisi lähteä. Ajateltiin tilanteen kelpaavan eikä jaksettu panostaa siihen. Lähtemiseen liittyy myös *kokemus jäämisestä*, mikä tarkoittaa sitä, että haastateltava on ollut jäävä osapuoli ja läheiset ystävät ovat muuttaneet pois. Lisäksi *ystävien suhtautuminen lähtemiseen* liittyy lähtemiseen. Ihmiset, jotka eivät ole kokeneet lähtemistä niin monta kertaa, ottavat haastateltavan lähtemisen raskaammin kuin haastateltava itse. Haastateltava koki ystävien reaktion hieman vaikeana, sillä hän ei itse koe lähtemistä samalla tavalla.

5.5. Haastateltavat ystävyysuhteen osapuolena

5.5.1 Iän vaikutus ystävyysuhteisiin

Iän vaikutukset ystävyysuhteisiin jaetaan neljään osaan:

- ystävyysuhteiden syntyminen
- ystävyysuhteen merkitys, sisältö
- ystävyysuhteiden ylläpitäminen
  - o valta
- välimatka ystävien välillä

Ystävyysuhteiden syntyminen koettiin liittyvän ikään monella tavalla. Lapsena ja nuorena ystävyysuhteet syntyivät luonnollisesti. Oltiin ihmisten kanssa ja ystävyysuhteet syntyivät siinä. Ystäväystyminen tuntuu vaikeammalta vanhempana, sillä monilla on olemassa jo hyvät ystävyysuhteet ja on vaikeampi mennä mukaan ellei panosta suhteisiin paljon. Toisaalta mainittiin myös tälle kokemukselle vastakkainen näkemys. Koettiin, että vanhempana ystäväystymistä ei stressaa niin paljon. Oli asenne, että ystävyysuhteet syntyvät jos ovat syntyäkseen, ja sen eteen ei tarvitse nähdä niin paljon vaivaa. Vanhempana myös ajatellaan tarkemmin, haluaako jonkun tietyn ihmisen kanssa alkaa rakentaa läheistä ystävyysuhtetta vai mieluummin pitää etäisyyttä ja olla enemmän kaveri.

Ystävyysuhteiden merkitys myös merkitsee ja sisältää eri asioita eri ikäisenä. Koettiin, että kun kasvaa, erilaiset asiat ovat tärkeitä ystävyysuhteissa ja ystävästä haetaan sitä, että on tarpeeksi samanlainen haastateltavan kanssa tietyissä asioissa. Lisäksi aiemmin ystävyysuhteen koettiin olleen pääasiassa toiminnallista eli tehtiin asioita yhdessä. Mitä vanhemmaksi tullaan, sitä enemmän ystävyys sisältää myös asioiden jakamista. Aikuisiän ystävyysuhteita pidettiin lisäksi monimutkaisempina, vakavampina ja reflektioivampina. Eri ikäisten ystävyysuhteissa on samanlaista se, että molemmat sisältävät samalla tavalla iloa ja surua toiseen kiinnyttyessä. Ystävyysuhteiden merki-

tykseen liittyy se, että pohdittiin, liittyykö paremmin omissa oloissa viihtyminen ikään.

Ystävyysuhteiden ylläpitämiseen liittyy se, että nuorempana ei ylläpitämiseen kiinnitetty huomiota. Vanhempana on ymmärretty, että se vaatii työtä.

No kyllähän se sillee vaatii, että ehkä nuorempana se oli, et siihe ei kiinnittäny mitää huomiota, mut sitten oon tullu vanhemmaks, ni sitte on ehkä on sitte, miten mä selittäisi että. Että on huomannu itessään sellasii piirteitä, että en mä voi käyttäytyä tällä tavalla, jos mä haluan olla mun kavereitten kanssa että. Että mä tai siis oon kauheen, aika jyrkkä omissa mielipiteissä, ni sitten mä oon saanu sis kavereilta sellasta palautetta, että voisit välillä kuunnella muitaki ja sillee. Ni sitte on pitäny tutkiskella ittee ja sitte on tajunnu, että jos sitä haluaa säilyttää ihmisiä ympärillä, ni sitte pitäis sillee ehkä sillee just, et kehittää itteesä ja silleen että. Et jotenki nuorempana siihe ei kiinnittäny mitää huomiota. (H6)

Aikuisikään yhdistettiin myös *valta* vaikuttaa, mitä ystävyysuhteita haluaa ylläpitää ja kuinka paljon panostaa niihin. Ulkomailla sattumanvaraisuus vaikutti enemmän. Jos joku lähti pois, niin nuorena tekeminen oli mukavampaa kuin esimerkiksi kirjoittaminen, mikä vaikutti ystävyysuhteiden ylläpitämiseen. Myös *välimatkan* koettiin liittyvän ikään. Pidettiin kriittisenä aikana ystävyysuhteille, jos murrosikäisenä muuttaa pois läheltä ja alkaa pohtia asioita ja kasvaa aikuiseksi.

5.5.2 Haastateltaviin ystävyysuhteen osapuolena vaikuttavat tekijät

Haastateltaviin ystävyysuhteen osapuolena vaikuttaa iän lisäksi myös muita tekijöitä. Tekijät on koottu alla olevaan luetteloon.

- ihmisenä kasvaminen
- luonteen vaikutus
- tässä ja nyt -asenne
- identiteetin etsiminen
- itseen luottaminen

Koettiin, että myöhempi matkustaminen on vaikuttanut niin, että on *kasvettu ihmisenä*, saatu joissain asioissa itsevarmuutta ja monet ennen matkustamista pelottaneet asiat ovat vahvistuneet. *Luonteen* on koettu vaikuttaneen kotimaahan muuton jälkeisiin tuntemuksiin. Ystävyysuhteisiin on vaikut-

tanut myös haastateltavan elämänfilosofia, että nautitaan nyt olevista asioista, eletään *tässä ja nyt*.

Ystävyys-suhteisiin on vaikuttanut myös *identiteetin etsiminen*. Suomeen palattua ei tunnettu olevansa täysin suomalaisia ja ei tiedetty, minkä maalaisena itseä pidettiin. Suomalaisten seuraan ei edes hakeuduttu, koska ajateltiin, että ei ole mitään yhteistä heidän kanssaan. Myöhemmin identiteetti on tullut takaisin. On huomattu, että on pystytty sopeutumaan yhteiskuntaan. Kun on tutustuttu suomalaisiin, jotka eivät ole koskaan asuneet ulkomailla, on osaltaan heidän kauttaan päästy takaisin kulttuuriin ja huomattu, että pystytään luomaan ystävyys-suhteita muihinkin kuin lähetylapsiin. On hyväksytty oma suomalaisuus.

Myös *itsestä luottamista* pohdittiin. Mietittiin, olisiko ulkomailla asumisesta seurannut, että pystyisi luottamaan enemmän itseensä ja siksi voisi olla enemmän oma itsensä.

5.6 Kulttuurit ja maat

5.6.1 Erot kotimaan ja ulkomaisten välillä

Kotimaan ja ulkomaisten välillä on eroja. Koska kaikkien haastateltavien kotimaa ei ole Suomi, puhutaan Suomen sijaan kotimaasta. Kuitenkin jos erot koskevat nimenomaan Suomea kotimaana ja muita maita, siitä mainitaan. Seuraavaan luetteloon on koottu asiat, joissa on eroja.

- läheisyys
  - o fyysinen läheisyys
- kiire
- ystävyys-suhteiden kehittyminen
- itsestäkertominen
- erot haastateltavassa

Läheisyydestä sanottiin, että kotimaahan tulee läheisempiä ystäviä, koska tiedetään, että ulkomailla oleminen ei ole pysyvää, vaan aina palataan kotimaahan. Koska kotimaa on tutumpi, siellä on myös helpompi tietää, mitä toiselta ihmiseltä voi odottaa ja miten suhteita voi rakentaa. Ajateltiin myös, että kotimaassa pitäisi olla parhaat suhteet. Koettiin, että Suomessa kestää pidemmän aikaa kuin ulkomailla, että päästään yhtä läheiseksi, mutta ei koettu, että kummassakaan päästettäisiin lähemmäksi. *Fyysisessä läheisyydessä* on eroja Suomen ja ulkomaiden välillä. Koska tiedetään, että ulkomaalaiselle on luonnollisempaa näyttää tunteita myös fyysisesti, esimerkiksi halaamalla, niin se koetaan luonnollisempana myös itselle. Toisaalta suomalaisen kanssa halutaan pysyä etäisempänä, vaikka itselle ei olisi ongelmaa näyttää läheisempiäkin tunteita. Ei haluta, että toinen kokee oloaan vaikeaksi. Koetaan myös ristiriitaa, koska ei tiedetä aina pitäisikö kätellä vai halata.

Suomessa elämä koettiin *kiireisemmäksi* verrattuna johonkin muuhun maahan. Ei välttämättä läheisten kavereiden, mutta muiden kanssa täytyy ehkä järjestää tekemistä, esimerkiksi tyttöjenilta. Jossain muualla oli yleisempää vain ilmestyä toisen luo. Ystävyyttä ylläpidettiin tekemällä samoja asioita.

Myös *ystävyyssuhteiden kehittymisessä* on eroja. Koettiin, että Suomessa ystävyssuhteiden kehittyminen kestää kauemmin kuin ulkomailla. Syyksi tähän sanottiin esimerkiksi, että ihmiset ovat ulkomailla avoimempia, varauksettomampia ja puhutaan helpommin ja nopeammin ehkä myös tunteista.

Suomessa tuntuu, että ystävyssuhteiden tää kehittyminen kestää kauemman ku ulkomailla. Onkohan se sitte siitä, että ihmiset on jotenki no oisko just avoimempia ja tällai et ne, ulkomailla, jossain (mainitsee kaksi maata), mistä mulla on kokemusta ni tota. Niitten kaa vaan pääsee nopeemmin puhumaa sellasista asioist. En mä nyt tarkota, että pitää heti puhua, mutta että niitten kaa nopeemmin vaan asiat etenee. Se on Suomessa kyllä on ihmiset on mukavia ja sillae. En mä sitä tarkota, mut silti se on erilaista. (H2)

Joku koki tulleen taitavammaksi. Ulkomaalaisen tai samaa taustaa olevan ihmisen kanssa ystävyyssuhde syntyy nopeammin. Huomioidaan kuitenkin se, että suomalaisella on niin sanotusti erilainen mittari. Haastateltavan

mielestä pitäisi olla jo paljon syvemmällä, mutta suomalainen voi ajatella, että ystävyys on jo aika syvä. Ystävyyssuhteiden alkamisessa on huomattu muutenkin eroja Suomen ja ulkomaiden välillä. Esimerkiksi suomalaisten sanottiin pyytävän elokuvaan myöhemmin kuin ulkomaalaisten. Oltiin myös sitä mieltä, että vaikka Suomessa ystävyys syntymään kestää, suhde säilyy. Ulkomailla ystävyys saattaa loppua nopeammin. Tämän uskottiin kuitenkin olevan tapauskohtaista.

Itsestäkertomisesta sanottiin, että ulkomailla on helpompi sanoa asioita nopeammin kuin Suomessa, koska ihmiset ovat avoimempia ulkomailla. Toisaalta suomalaiselle annetaan ehkä enemmän aikaa ja tilaa. Ei ajatella, että suomalainen ei olisi kiinnostunut, jos hän ei kerro heti kaikkea itsestään. Sanottiin, että asiat, jotka haastateltavalle ovat normaaleja, ovat suomalaiselle aika syvällisiä ja jos niistä puhutaan, se on aika syvän luottamuksen merkki. Koettiin myös, että itsestä puhuminen ei ole kovin sopivaa Suomessa. On huomattu, että jos puhuu liikaa itsestään, niin siitä ei pidetä. Tietyissä maissa itsestäkertominen on koettu ihan hyväksyttäväksi. Ajateltiin, että niissä maissa ihmiset ovat ehkä ylpeämpiä itsestään. Myös englannin kielen puhumisen koettiin vaikuttavan. Haastateltava on saanut palautetta, että on englantia puhuessaan erilainen kuin suomea puhuessaan.

Haastateltava on huomannut myös itsessään eroja Suomessa ja ulkomailla. Suomessa on omat rutiinit ja ihmisiin ei tutustuta. Ulkomailla ihmisille on pakko puhua saadakseen sosiaalisia suhteita. Ulkomailla puhuminen koetaan helpommaksi, koska siellä tuntemattomille puhumista ei koettu omituiseksi. Suomessa se koetaan vähemmän sosiaalisesti hyväksytyksi. Merkittävä seikka on myös se, että joku ei tiennyt, onko hänellä kotimaata.

5.6.2 Eri kulttuurien suhde ystävyyssuhteisiin ja sen ilmiöihin

Eri kulttuurit ovat vaikuttaneet monilla eri tavoin ystävyyssuhteisiin ja ystävyyssuhteissa oleviin ilmiöihin. Alla olevaan listaan on koottu tulokset kulttuurien vaikutuksista.

- suomalaisen kulttuurin vaikutus
- toisen kulttuurin vaikutus
- ympäristön vaikutus
- myöhemmän matkustamisen vaikutus
- sopeutuminen eri kulttuurien tapoihin
- ulkomailla asumisen hyvät ja huonot puolet
- erilaisuuden ymmärtäminen
- kiinnostus muita kulttuureja kohtaan

Suomalaisuuden koettiin vaikuttavan. Eräs kokemus oli, että vaikka on asunut ulkomailla, niin suomalaiset vanhemmat ja Suomessa vietetty lapsuus vaikuttavat. Suomalaisuuden vaikutus liitettiin lähelle päästämisen hitauteen. Suomalaisen kulttuurin sanottiin myös vaikuttaneen fyysiseen tunteiden osoittamiseen. Fyysiseen läheisyyteen liitettiin myös *toisen kulttuurin vaikutus*. Toinen kulttuuri ei tarkoita tässä kaikkien kohdalla samaa kulttuuria vaan eri kulttuureja, joissa on asuttu kotimaan lisäksi. Toinen kulttuuri ei ainakaan edesauttanut fyysistä läheisyyttä, sillä kyseisessä kulttuurissa ei päästetä toisia fyysisesti kovin lähelle. Toisaalta toisen kulttuurin uskottiin vaikuttaneen itsestäkertomiseen ja sen avoimuuteen. Myös *ympäristön* koettiin vaikuttaneen ystävyys-suhteisiin. Eräässä maassa rajoitettiin aluksi ulkomaalaisten yhteyksiä paikallisiin, mikä luonnollisesti rajoitti myös ystävyys-suhteita. Tilanne muuttui myöhemmin.

On merkittävää huomioida, että sen lisäksi, että haastateltavat ovat asuneet lapsuudessaan tai nuoruudessaan ulkomailla, he ovat usein matkustaneet ja asuneet ulkomailla myös myöhemmin. Osalla haastateltavista *myöhempi matkustaminen* vaikuttaa olevan merkittävässä asemassa. Myöhemmän matkustamisen sanottiin vaikuttaneen mahdollisesti itsestäkertomiseen niin, että koetaan helpommaksi puhua vapaammin joistain asioista kuin ennen matkustamista.

Eri kulttuurien tapoihin sopeutumisesta mainittiin merkittäviä asioita. Erään kokemuksen mukaan suhteet vieraisissa kulttuureissa ovat olleet hyviä, koska haastateltava on ollut todella joustava niissä. Hän aina seuraa ihmisiä, mistä he pitävät ja miten he käyttäytyvät ja niin edelleen. Haastateltava sopeuttaa

oman käyttäytymisensä toisen kulttuurin vaatimuksiin. Suhteissa ei ole konflikteja tai vastoinkäymisiä.

Niissä suhteissa, mitä mulla on, ni ei ole mitään konfliktia tai ei oo mitää semmosta vastaanikäymistä, että nyt toi teki jotai väärin. Kun jotenki ite on niin valmis muuttumaan ja sit lähtemää siihen uuteen kulttuuriin mukaan, että hyvin nopeesti tai mä tiedän mä en laita itteeni semmossi tilanteisiin, että nyt tulis jotai sanomista ja. Mä enemmän katon toista ihmistä ja siinä näkee, et mistä ne tykkää, mitä ne haluu tehdä, miten ne käyttäytyy ja sit osaa käyttäytyä sen mukasesti, ettei tuu mitään. (H1)

Ulkomailla asumiseen liittyy niin hyviä kuin huonojakin puolia. Negatiivisempia asioita ovat olleet koetut vaikeat hetket, lähteminen, tuleminen ja juurettomuus. Vastaavasti hyviin puoliin kuuluu se, että on paljon erilaisia ihmisiä eri kulttuureista ja heidän kanssaan on voitu luoda ystävyysuhteita. Sanottiin myös, että vaikeista hetkistä huolimatta ei ole huonoa kokemusta ulkomailla asumisesta.

Ulkomailla asuminen näyttää vaikuttaneen erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja *erilaisuuden ymmärtämiseen*. Ulkomailla asumisen sanottiin vaikuttaneen esimerkiksi siihen, että osaa suhtautua eri kulttuurista ja taustasta tuleviin ihmisiin. Koska on kasvanut monista eri maista tulevien joukossa, niin myös tulee luontevammin toimeen monenlaisten ihmisten kanssa ja eri kulttuurista tulevien kanssa eläminen muuttui arkipäiväiseksi. Uskottiin myös, että on vähemmän ennakkoluuloinen kuin olisi voinut olla. Lisäksi myöhemmin ulkomailla vietetyn ajan jälkeen koetaan, että ei ole vaikeuksia lähestyä eri kulttuurista olevia ihmisiä ja heihin tutustumista ei pelätä. Ajatellaan myös, että on ihan sama, minkä maalainen ystävä on. Ihmisiä ajatellaan ihmisinä eli koetaan, että jokainen ihminen on samanlainen tulepa hän mistäpäin maailmaa tahansa, sillä perusajattelun ja perustarpeiden ajatellaan olevan samoja. Lisäksi ajatellaan, että kaikista kulttuureista tulee sekä rasittavia että hyviä ihmisiä.

Kulttuureihin liittyy myös se, että koettiin, että aina on oltu kiinnostuneita uusista kulttuureista.

6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Kohdassa kuusi arvioidaan tutkimusta ja sen luotettavuutta. Arviointiin vaikuttaa se, että laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta ei ole yksiselitteisiä ohjeita. Yleensä luotettavuutta käsitellään metodikirjallisuudessa validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä. Niitä on kuitenkin kritisoitu laadullisen tutkimuksen piirissä, koska käsitteet ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja vastaavat lähinnä määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133, 135.)

Tämän tutkimuksen luotettavuutta pohditaan arvioimalla tutkijan sitoumuksia, aineistonkeruuta, haastateltavien ja haastattelijan välistä suhdetta, aineistonanalyysia ja tutkimuksen raportointia (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 135, 138).

Tutkijan sitoumuksella Tuomi ja Sarajärvi (2002, 135) viittaavat siihen, miksi tutkija kokee tutkimuksen tärkeäksi, mitä on oletettu tutkimusta aloitettaessa ja ovatko ajatukset muuttuneet. Koska tunnen haastateltavien kaltaisia ihmisiä, sai tutkimus alkunsa omista henkilökohtaisista kiinnostuksen kohteista. Pidän kuitenkin erityisen tärkeänä, että tuttavapiirin kautta saadut oletukset eivät ohjaa tutkimusta ja siksi halusin laittaa tutkimusaihetta koskevan arkiajattelun tietoisesti syrjään tutkimuksen alussa. Pysin tällä nimenomaan puolueettomuuteen ja siihen, että tutkijana ymmärtäisin haastateltavia, eivätkä omat oletukseni vaikuttaisi tutkimukseen. Koska laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija, vaikuttaa tutkija väistämättä jossain määrin tutkimukseensa, esimerkiksi siihen kuinka tutkija kuulee tai havainnoi (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 133). Täydellinen objektiivisuuden tavoittelu on mahdotonta laadullisessa tutkimuksessa, mutta puolueettomuuteen tulee pyrkiä. Näin pyrittiin toimimaan tässäkin tutkimuksessa.

Seuraavaksi pohditaan aineistonkeruuta sekä haastateltavien ja haastattelijan välistä suhdetta. Haastatteluaineiston luotettavuuden on sanottu riippuvan sen laadusta. Laatuun puolestaan vaikuttaa muun muassa aineistonkeruun laaduntarkkailu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 184, 185.) Jotta

haastatteluaineiston laatua on mahdollista arvioida, kuvailen haastattelutilanteita tarkemmin. Kuvauksen taustalla vaikuttavat Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 184) kuvailemat seikat, kuinka aineiston laatuun voi vaikuttaa keruuvaiheessa.

Haastattelutilanteet sujuivat kokonaisuutena hyvin. Valitut haastattelupaikat toimivat muuten hyvin, paitsi joissain tilanteissa taustalta kuuluva häly vaikeutti jossain määrin litterointia myöhemmin. Toisinaan myös haastattelutilanteessa taustalta kuuluva musiikki tai ympärillä puhuvat ihmiset häiritsivät jonkin verran haastattelutilanteessa ja litteroitaessa. Hälyn tai musiikin ei kuitenkaan uskota vaikuttaneen tuloksiin. Nauhoituksessa käytetyt välineet toimivat hyvin. Ne veivät osan haastattelijan huomiosta varsinkin ensimmäisen haastattelun aikana. Niiden olemassaolo näytti vaikuttavan johonkin niin, että ensin hän puhui nauhurille haastattelijan sijaan, mutta haastattelun edetessä hän ei kiinnittänyt nauhuriin yhtä paljon huomiota. Kaiken kaikkiaan nauhoitus ei häirinnyt haastatteluja. Haastattelijä antoi haastattelujen aikana haastateltaville palautetta hymyilemällä, katsekontaktilla, nyökkäilyllä ja myöntelyllä. Jossain tilanteissa haastattelijä jatkoi haastateltavan lausetta, mutta haastattelijä pyrki pitämään palautteen nonverbaalin viestinnän tasolla. Välillä haastattelijan olisi pitänyt muotoilla kysymykset yksinkertaisemmiksi. Jossain tapauksessa myös haastateltava vastasi kysymyksen vierestä. Kaiken kaikkiaan tilanteista kuitenkin jäi ainakin haastattelijalle sellainen kuva, että haastateltava ja haastattelijä tulivat ymmärretyiksi. Haastateltavat olivat avoimia ja antoivat vaikutelman, että osallistuivat haastatteluihin mielellään. Haastatteluaineiston rikkaus ja syvällisyys tukee ajatusta, että haastateltavat kokivat tilanteen sellaiseksi, jossa he pystyivät puhumaan henkilökohtaisista asioistaan. Kokonaisuutena yksilöhaastatteluun aineistonkeruumenetelmänä ollaan tyytyväisiä. Haastateltavia oli myös lukumäärällisesti tarpeeksi, koska heiltä saatiin tutkimuksen laajuuden huomioiden tarpeeksi aineistoa.

Seuraavaksi pohditaan aineiston analysointia ja tutkimuksen raportointia. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi kohentaa tarkalla selostuksella tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus koskee kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227.) Tämä tutkimus on pyritty toteuttamaan

mahdollisimman tarkasti. Lisäksi tutkimuksen kulku on pyritty selostamaan tarkasti, jotta lukijalla on mahdollisuus tehdä omat päätelmänsä. Tarkkuutta on pyritty noudattamaan myös aineiston analysoinnissa ja analysoinnin raportoinnissa.

Tuomi ja Sarajärvi (2002, 136, 137) ovat koonneet vertailevan taulukon luotettavuuden kriteereistä laadullisessa tutkimuksessa. Taulukkoon on koottu Niirasen (1990), Tynjälän (1991), Eskolan ja Suorannan (1996) sekä Parkkilan, Välimäen ja Routasalon (2000) näkemykset uskottavuus (credibility), siirrettävyys (transferability), luotettavuus (dependability) ja vahvistettavuus (confirmability) käsitteistä. Seuraavaksi pohditaan tätä tutkimusta edellä mainittujen käsitteiden kautta. Pohdinnassa käytetään tästä eteenpäin, kohdan kuusi loppuun saakka, apuna Tuomen ja Sarajärven laatimaa taulukkoa.

Tässä tutkimuksessa uskottavuuden (credibility) käsite ymmärretään Eskolan & Suorannan (1996) tavoin eli keskeinen kysymys on, ”vastaako tutkijan käsitteellistäminen ja tulkinta tutkittavien käsityksiä”. Tässä tutkimuksessa tutkijan käsitteellistämisen ja tulkinnan oikeellisuus pyrittiin varmistamaan sillä, että analysointivaihe suoritettiin mahdollisimman huolellisesti. Lisäksi haastatteluvaiheessa esitettiin tarkentavia kysymyksiä, jotta haastateltava ymmärrettäisiin oikein. On mahdotonta siirtää merkityksiä suoraan ihmiseltä toiselle ja tarvitaan tulkintaa viestien ymmärtämiseksi. Siksi analysoinnin tarkkuudella pyrittiin mahdollisimman uskottavaan tulkintaan.

Myös siirrettävyydestä (transferability) on Tuomen ja Sarajärven (2002, 136, 137) mukaan erilaisia näkemyksiä. Siirrettävyys tarkoittaa Eskolan ja Suorannan (1996) mukaan, että tulokset voidaan siirtää toiseen kontekstiin tietyillä ehdoilla, mutta yleistykset eivät ole mahdollisia sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuuden vuoksi. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan siirtää ystävyys-suhteiden kontekstista muihin konteksteihin, jos henkilöt ovat ulkomailla lapsena tai nuorena asuneita. Ei voida kuitenkaan sanoa, että tuloksia voisi yleistää kaikkiin ulkomailla lapsena tai nuorena asuneisiin, sillä tämän tutkimuksen tulokset ovat kuuden haastateltavan käsityksiä.

Joidenkin muiden käsitykset olisivat voineet olla täysin erilaisia. Lisäksi on huomioitava, että tutkimuksen kohteena olivat käsitykset ystävyysuhteista. Tästä syystä tuloksia ei voi siirtää sellaisenaan muihin suhteisiin.

Parkkila, Välimäki ja Routasalo (2000) ovat käyttäneet dependability-käsitteestä suomalaista vastinetta riippuvuus. Heidän mukaansa tutkimus on luotettava, jos se on toteutettu niiden periaatteiden mukaan, jotka ohjaavat tieteellisen tutkimuksen toteuttamista. Tämä tutkimus on pyritty toteuttamaan mahdollisimman tarkasti tieteellisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti, jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava.

Viimeinen käsite, jolla arvioidaan laadullista tutkimusta, on vahvistettavuus (confirmability). Parkkila, Välimäki ja Routasalo (2000) määrittelevät tutkimuksen vahvistettavuuden sen mukaan, kuinka tehdyt ratkaisut ja päätelyt oikeutetaan ja esitetäänkö ratkaisut lukijalle niin yksityiskohtaisesti, että hän pystyy seuraamaan tutkijan päättelyä ja arvioimaan sitä. Tässä tutkimuksessa tehdyt ratkaisut on pyritty tekemään tutkimuksen kannalta parhaalla tavalla. Ratkaisut on myös pyritty raportoimaan niin tarkasti, että lukija voi muodostaa mielipiteen tutkimuksesta lukiessaan.

7 POHDINTAA

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, millaisia käsityksiä lapsena tai nuorena ulkomailla asuneilla on ystävyys-suhteistaan. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita ulkomailla lapsena tai nuorena asuneiden käsityksistä ulkomailla asumisen vaikutuksista heihin itseensä ystävyys-suhteiden osapuolena. Lisäksi oltiin kiinnostuneita myös haastateltavien muista käsityksistä heidän ystävyys-suhteisiinsa liittyen.

Aluksi käsitellään tutkimuksen päätuloksia. Tuloksiksi saatiin, että ulkomailla asuminen on vaikuttanut haastateltaviin sitä kautta, miten he ymmärtävät ystävyys-suhteet, millaisia ystäviä heillä on ja miten heidän ystävyys-suhteensa kehittyvät. Lisäksi se on vaikuttanut heidän itsestakertomiseen, läheisyyteen ja luottamukseen ystävyys-suhteissa. Ulkomailla asuminen on myös vaikuttanut eri maista lähtemisen kautta ja suoraan haastateltaviin itseensä. Myös erilaisilla kulttuureilla on vaikutuksia.

Ystävä on tulosten mukaan henkilö, joka tunnetaan suhteellisen pitkältä ajalta. Hän on lähellä, ja hänen kanssaan voidaan puhua avoimesti jopa kaikesta. Ystävä myös ymmärtää. Ystävänsä kanssa voi tehdä asioita, hänen kanssaan on hauskaa, hän on saatavilla tarvittaessa ja rinnalla niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina. Ystävä on luotettava, rehellinen ja pysyvä. Ystäväksi voi tulla käytännöllisistä syistä eli arjen jakamisen kautta, mutta toisaalta myös sen takia, että toisesta pidetään. Myös samantyyllisen kokemuksen kautta on määritelty joitain ystäviä.

Haastateltavien käsitysten mukaan ulkomailla asuminen on selkeästi vaikuttanut ystävyys-suhteiden kehittymiseen kahdella päinvastaisella tavalla. Toisaalta ystävyys-suhteita on helpompi aloittaa, koska on asuttu ulkomailla. Toisaalta taas ulkomailla asuminen on vaikuttanut hidastavasti ja jopa estävästi ystävyys-suhteiden solmimiseen.

Ystävyys-suhteiden ylläpitämisen kannalta internetin vaikutus on merkittävässä osassa. Ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös ystävyys-su-

teiden loppumiseen. Kun ulkomailta lähdetään pois, ystävyysuhteet voivat loppua kokonaan tai yhteydenpito vain vähentyy.

Itsestäkertomisen yhteydessä on merkittävää, että ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös siihen. Ulkomailla asuminen näkyy muun muassa avoimuutena. Luottamuksessa on keskeistä puolestaan se, että haastateltavat kokivat olevansa pääasiallisesti luotettavia. Lisäksi ulkomailla asuminen on vaikuttanut mahdollisesti luottavaisuutta lisäävästi, vähentävästi tai ei ollenkaan.

Lähteminen on yksi keskeinen asia tuloksissa. Lähteminen on vaikuttanut eri tavoin eri haastateltaviin. Toisiin se on vaikuttanut niin, että on haluttu suojella itseä eroamisen tuskalta, toisiin taas ei. Lisäksi lähteminen on vaikuttanut muihin ilmiöihin ystävyysuhteissa, kuten ystävyysuhteiden loppumiseen ja läheisyyteen liittyvään ristiriitaan.

Ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös haastateltaviin itseen esimerkiksi identiteetin etsimisen kautta. Lisäksi kotimaan ja ulkomaiden välillä koettiin olevan eroja ystävyysuhteissa. Myös eri kulttuurit ovat vaikuttaneet ystävyysuhteisiin.

Tuloksista löytyy myös kuviossa 1 näkyviä jäsennyksiä ulkomailla asumisen vaikutuksiin liittyen.

Kuviossa on seitsemän jäsennyttä, joiden kautta voidaan tarkastella ulkomailla asumisen vaikutusta haastateltaviin ystävyysuhteen osapuolena. Kuvioista ilmenee hyvin vaikutusten kaksitahoisuus. Ulkomailla asuminen on voinut vaikuttaa samaan asiaan juuri päinvastaisilla tavoilla.

Ulkomailla asuminen on toisaalta helpottanut ystävyysuhteiden aloittamista. Toisaalta taas ulkomailla asuminen on vaikuttanut hidastavasti, jopa estävästi ystävyysuhteiden solmimiseen. Bell ja Daly (1984, 111) ovat tutkineet yhteenkuuluvuudentunteen etsimistä (affinity-seeking). Yhteenkuuluvuudentunteen etsiminen on prosessi, jossa toinen pyritään saamaan pitämään itsestä. Tutkimustulosten mukaan ihmisiä, joiden uskottiin käyt-

tävän monia yhteenkuulumisentunteen etsimisstrategioita (affinity-seeking strategies), pidettiin miellyttävänä, sosiaalisesti menestyvinä ja elämäänsä tyytyväisinä. Tulosten mukaan sekä persoonallisuus että tilanne vaikuttavat niin ihmisen käyttämien strategioiden määrään kuin todennäköisyyteenkin, jolla strategian käytöstä raportoitiin. Voisi päätellä, että koska ulkomailla asuminen helpottaa ystävyyssuhteiden aloittamista esimerkiksi siten, että on helpompi lähestyä ihmisiä, ovat yhteenkuulumisentunteen etsimisstrategiat kehittyneet hyvin. Aiheesta tarvittaisiin kuitenkin tutkimusta, jotta voitaisiin tietää, onko helpomman lähestymisen ja strategioiden välillä yhteyttä.

TOISAALTA		TOISAALTA
Helpottaa ystävyyssuhteiden aloittamista	—————	Vaikeuttaa ystävyyssuhteiden aloittamista
Lisää luottamusta	—————	Vähentää luottamusta
Itsen suojeleminen lähtemiseltä	—————	Ei itsen suojelua lähtemiseltä
Vaikeuttaa ystävyyssuhteiden ylläpitämistä kaukaa	—————	Ei vaikeuta ystävyyssuhteiden ylläpitämistä kaukaa
Hyvät kokemukset	—————	Huonot kokemukset
Suomalainen kulttuuri vaikuttanut	—————	Toinen kulttuuri vaikuttanut
Matkustettu lapsena	—————	Matkustettu aikuisena

KUVIO 1 Jäsennys ulkomailla asumisen vaikutuksista

Ulkomailla asumisen uskottiin toisaalta vahvistaneen luottavaisuutta ihmisiin. Toisaalta luottaminen koettiin vaikeampana ulkomailla asumisen takia. Ulkomailla asuminen on aiheuttanut myös hylkäämisen kokemuksen, joka on vaikuttanut luottamuksen puutetta. Pearcen termein ulkomailla asuminen

on vaikuttanut luottamuksen kognitiiviseen tilaan, mikä vaikuttaa luotavaiseen käyttäytymiseen (Pearce 1974, 242). Toisaalta ulkomailla asumisen voidaan ajatelleen vaikuttaneen yleiseen luottamukseen (Wheeles 1978, 144).

Ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös ulkomailta ja kotimaasta lähtemisen kautta. Lähteminen on vaikuttanut toisaalta tutkittavien käyttäytymiseen ystävyyssuhteissa niin, että itseä on pyritty suojelemaan. Toisaalta taas itseä ei ole pyritty suojelemaan. Lähtemisen vaikutuksista ei näytä olevan tieteellistä tutkimusta.

Ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös ystävyyssuhteiden ylläpitämiseen, sillä ystäviin, joihin on tutustuttu ulkomailla, on välimatkan takia erilaista pitää yhteyttä kuin lähellä asuviin. Välimatkan koettiin voivan vaikuttaa joko yhteydenpitoa vaikeuttavasti tai ei. Yhteydenpito ulkomailla syntyneisiin ystävyyssuhteisiin on määrällisesti harventunut. Internetillä on merkittävä osuus yhteydenpidossa. Aiemman tutkimuksen mukaan on mahdollista, että suhteen osapuolten taloudelliset tarpeet määräävät, että käytetään enemmän kirjoitettuja ja tietokonevälitteisiä kanavia. Internetin käytöllä oli myös vahva yhteys luottamuksen kanssa. (Aylor & Dainton 2002, 126.) Aiemman tutkimuksen mukaan suhteita voidaan ylläpitää välimatkan päästä luopumalla ylläpitotavoista, jotka ovat vaikeita lisääntyvän välimatkan takia, ja jatkamalla asioita kuten avoimuus ja luottamus, jotka voivat olla tärkeämpiä suhteen läheisyyden kannalta (Johnson 2001, 431, 432). Suurin osa tutkimuksesta, joka on tehty toisistaan kaukana asuvien suhteista, on tehty romanttisista suhteista (Aylor 2003, 127).

Ulkomailla asumisen kaksitahoisia vaikutuksia osoittaa myös se, että ulkomailla asumiseen liitettiin niin hyviä kuin huonojakin puolia. Vaikeana on koettu tietyt vaikeat hetket, lähteminen ja tuleminen sekä juurettomuus. Positiivisena on koettu, että on paljon erilaisia ihmisiä eri kulttuureista ja heidän kanssaan on voitu luoda ystävyyssuhteita. Sanottiin myös, että vaikeista hetkistä huolimatta ei ole huonoa kokemusta ulkomailla asumisesta.

On myös huomioitava, että vaikka ulkomailla asuessa koettiin toisen kulttuurin vaikuttava, on koettu toisaalta myös suomalaisuuden vaikut-

tavan. Tämä tuli esille fyysisen tunteidenosoittamisen suhteen. Toinen kulttuuri ei ainakaan edesauttanut fyysistä läheisyyttä, sillä kyseisessä kulttuurissa ei päästetä toisia fyysisesti kovin lähelle. Tämä sopii yhteen sen ajatuksen kanssa, että nykyaikana yleistyy se, että samaistutaan useampiin kulttuureihin. Identiteetin muodostumista kahden kulttuurin pohjalta on tutkittu ja tuloksena on ollut muun muassa se, että koettiin kuuluvansa kumpaankin kulttuuriin ja ei kumpaakaan täysin. Tilannetta pidettiin positiivisena. (De Korne, Byram & Fleming 2007, 296, 305.)

Ulkomailla asumisen kaksitahoisen vaikutuksen viimeinen ulottuvuus on se, että toisaalta haastateltavat ovat asuneet ulkomailla lapsena tai nuorena, mutta toisaalta myöhempi matkustaminen on merkittävässä osassa.

Tulosten perusteella löytyy myös neljä toisistaan poikkeavaa tapaa kokea, miten ulkomailla asuminen on vaikuttanut ulkomailla asuneeseen ihmiseen. Kokemustapoja ovat hyötyminen, menettäminen, käsitteleminen ja varominen. On tärkeää huomioida, että yhdellä ihmisellä voi olla useampia, jopa kaikkia kokemustapoja kustakin asiasta riippuen. Seuraavaksi kuvaillaan jokaista kokemustapaa tarkemmin.

Hyötyminen tarkoittaa sitä, että ihminen kokee hyötävänsä ulkomailla asumisesta. Ulkomailla asuminen on voinut vaikuttaa positiivisesti haastateltavan ajattelutapaan tai asenteisiin esimerkiksi niin, että hän ymmärtää erilaisuutta tai on avoimempi. Ulkomailla asuminen on voinut opettaa myös erilaisia taitoja tai tietoja, kuten taitoa lähestyä ihmisiä helpommin esimerkiksi ystävyys-suhteita muodostettaessa tai tietoa suhteiden syntyisestä. Ulkomailla lapsena tai nuorena asuneet matkustavat usein myös myöhemmin. Myöhemmän matkustamisen on koettu vaikuttaneen esimerkiksi itsestäkertomiseen positiivisesti. Ulkomailla asuminen on vaikuttanut siis epäsuorasti myös myöhempään elämään. Ulkomailla asumisesta on hyödytty myös erilaisten myönteisten kokemusten ja muihin ulkomailla asuneisiin koettavan yhteyden kautta. Samanlainen kokemus toimii yhdistävänä asiana. Tämä tukee aiempaa tutkimustulosta siitä, että ystävien välinen samankaltaisuus on merkittävässä asemassa, jopa tärkein ystävyys-suhteissa (Gareis 1999, 451).

Toisaalta ulkomailla asumisen takia koetaan myös, että on menetetty jotain. Ulkomailla asumisen takia on koettu erilaisia negatiivisia tunteita tai kokemuksia, kuten ulkopuolisuutta, juurettomuutta ja hylkäämistä. Ulkomailla asuminen on vaikuttanut myös ystävyysuhteisiin, omaan toimintaan ystävyysuhteissa ja ystäviin. Ystävyysuhteisiin ulkomailla asuminen on vaikuttanut muun muassa niin, että ystävyysuhteet ovat loppuneet lähtemisen vuoksi tai ystävyysuhteet ovat toimineet ulkomailla asumisen jälkeen terapiasuhteina. Interpersonallisessa tutkimuksessa on tutkittu paljon ystävyysuhteiden loppumista (Johnson, Wittenberg, Haigh, Wigley, Becker, Brown & Craig 2004, 54). Se, että ystävyysuhteiden loppuminen on menettämisen kokemuksessa yhtenä osa-alueena, tukee osaltaan aiemman tutkimuksen tärkeyttä. Ulkomailla asuminen on vaikuttanut haastateltavien omaan toimintaan ystävyysuhteissa esimerkiksi niin, että ei ole pidetty yhteyttä ulkomailta kotimaahan, koska se on helpompaa. Lisäksi taloudelliset seikat vaikuttavat todennäköisesti yhteydenpitoon kaukaa (Aylor & Dainton 2002, 126). Myös ystävät ovat voineet reagoida ulkomaille lähtemiseen negatiivisesti, mikä puolestaan on vaikuttanut haastateltavaan.

Käsitlemisen kokemuksessa on sopeuduttu tai käsitelty jollain tavalla tilanteet ja haasteet, joita on kohdattu. Käsitleminen on voinut liittyä johonkin, josta on koettu, että on jääty paitsi tai on jokin ongelma tai muutostilanne, joka on käsitelty ja siitä on päästy yli. Henkilö on voinut esimerkiksi kyetä sopeutumaan eri kulttuurien tapoihin tai pystynyt käsitlemään kokemansa menetykset, esimerkiksi lapsuuden ystävien puuttumisen tai ystävyysuhteiden loppumisen. Käsittelyyn voi liittyä myös etsiminen. Esimerkiksi on voitu etsiä omaa identiteettiä ja on koettu, että se on löytynyt. Kokemus, että identiteetti on ollut kadoksissa, tukee Ting-Toomeyn (1986, 122, 124) näkemystä, että ihmisen joko henkilökohtainen identiteetti tai / ja kulttuurinen identiteetti voi olla epäselvä. Toisaalta tässä tutkimuksessa esille tullut identiteetin epävarmuus ei tue ajatusta, että ihminen samaistuu vain yhteen kulttuuriin (De Korne, Byram & Fleming 2007, 305).

Varomisen kokemus viittaa puolestaan siihen, että pyritään suojaamaan itseä erilaisilta negatiiviseksi koetuilta asioilta ystävyysuhteissa. Voidaan muun muassa muodostaa ystävyysuhteet lähtemisen näkökulmasta tai vetäytyä ystävyysuhteista, kun tiedetään, että ollaan muuttamassa pois.

Tutkimuksen tulokset ovat merkittäviä, koska ne auttavat ymmärtämään sitä, miten ulkomailla asuminen vaikuttaa ystävyysuhteisiin vuotovaikutussuhteiden näkökulmasta. Koska yhä useammat ihmiset asuvat eri kulttuureissa, on ilmiö ajankohtainen ja tärkeä. Tutkimustulokset eivät kuitenkaan ole yleistettävissä, koska jos haastateltavat olisivat olleet muita, olisivat myös heidän käsityksensä ulkomailla asumisen vaikutuksista voineet olla erilaisia. Tässä tapauksessa myös tutkimustulokset olisivat luonnollisesti olleet erilaisia.

Tämän tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää yhteyksissä, joissa ollaan tekemässä ulkomailla lapsena tai nuorena asuneiden kanssa ja käsitellään heidän ystävyysuhteitaan. Konkreettisesti tuloksia voisi hyödyntää niin erilaisten yhteisöjen kuin yksilöidenkin kannalta. Nykyaikana esimerkiksi yhä useampien yritysten suomalaisia työntekijöitä asuu ulkomailla, usein perheineen, ja siksi tulisi olla tietoisia ulkomailla asumisen vaikutuksista myös vuorovaikutuksen näkökulmasta katsottuna. Kun työntekijä muuttaa ulkomaille, häntä pitäisi valmistaa muun koulutuksen yhteydessä myös viestinnästä ulkomailla. Samaan yhteyteen voisi liittää myös tämän tutkimuksen tulokset. Yhtä lailla tietoa tarvitsevat yksilöihmiset, jotka ovat asuneet ulkomailla. Niin yrityksissä kuin yksilöillekin voisi järjestää viestintäkoulutuksia, jonka osaksi ulkomailla asumisen vaikutukset voisi liittää.

Tutkimus on alussa ja siksi sitä tarvitaan lisää. Koska ystävyysuhteita on tutkittu muita suhteita vähemmän ja varsinkin, koska ulkomailla asumisen vaikutuksia niihin ei ole tutkittu lainkaan, on mahdollisia jatkotutkimushaasteita runsaasti. Koska tämä tutkimus ei kartoittanut ilmiötä täysin tyhjentävästi, voisi ulkomailla asumisen vaikutusten kartoittamista jatkaa. Lisäksi vaikutusten jokaista osa-aluetta voisi tutkia laajemmin. Ulkomailla asumisen vaikutuksia voisi tutkia myös muissa konteksteissa kuin ystä-

vyyssuhteissa. Esimerkiksi perheen sisäinen viestinnän tutkiminen avaisi todennäköisesti uusia näkymiä. Tässä tutkimuksessa tutkittiin lapsena tai nuorena ulkomailla asuneita, mutta nyky-yhteiskunnassa ulkomailla elää kaiken ikäisiä ihmisiä. Ulkomailla asuneet ihmiset vaikuttavat puolestaan monilla eri tavoin ja monissa eri asemissa esimerkiksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Siksi olisi hyödyllistä tietää, miten he vaikuttavat itse eteenpäin.

KIRJALLISUUS

Adams, R., Blietzner, R. & de Vries, B. 2000. Definition of friendship in the third age: Age, gender, and study locations effects. *Journal of Aging Studies* 1, 117–134.

Albada, K. F. & Miller, G. R. 2002. Background and current trends in the study of interpersonal communication. Teoksessa M. L. Knapp & J. A. Daly (toim.) *Handbook of interpersonal communication*. 3rd ed. Thousand Oaks: Sage, 3–20.

Altman, I. & Taylor, D. A. 1973. *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Argyle, M. & Henderson, M. 1984. The rules of friendship. *Journal of Social and Personal Relationships* 1, 211–237.

Aylor, B. A. 2003. Maintaining Long-Distance Relationships. Teoksessa D. J. Canary & M. Dainton (toim.) *Maintaining relationships through communication: relational, contextual, and cultural variations*. Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Associates, 127–139.

Aylor, B. & Dainton, M. 2002. Patterns of communication channel use in the maintenance of long-distance relationships. *Communication Research Reports* 2, 118–129.

Baxter, L. A. & Montgomery, B. M. 1996. *Relating: dialogues & dialectics*. New York: Guilford Press.

Bell, R. A. & Daly, J. A. 1984. The affinity-seeking function in communication. *Communication Monographs* 2, 91–115.

Bettini, L. M. & Norton, M. L. 1991. The pragmatics of intergenerational friendships. *Communication Reports* 2, 64–72.

Blieszner, R. & Adams, R. G. 1992. *Adult friendship*. Newbury Park: Sage.

Cargile, A. C. 1998. Meanings and modes of friendship: Verbal descriptions by native Japanese. *The Howard Journal of Communications* 4, 347–370.

Chen, T. C., Drzewiecka, J. A. & Sias, P. M. 2001. Dialectical tensions in Taiwanese international students friendships. *Qualitative Research Reports in Communication* 3, 57–65.

Collier, M. J. & Bornman, E. 1999. Core symbols in South African intercultural relationships. *International Journal of Intercultural Relations* 1, 133–156.

Cozby, P. C. 1973. Self-disclosure: a literature review. *Psychological Bulletin* 2, 73–91.

Dainton, M., Zelle, E. & Langan, E. 2003. Maintaining friendships throughout the lifespan. Teoksessa D. J. Canary & M. Dainton (toim.) *Maintaining relationships through communication: relational, contextual, and cultural variations*. Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Associates, 79–102.

Davis, K. E. & Todd, M. J. 1988. Assessing friendship: prototypes, paradigm cases, and relationship description. Teoksessa S. W. Duck & D. Perlman (toim.) *Understanding personal relationships: An interdisciplinary approach*. Repr. London: Sage, 17–38.

De Korne, H., Byram, M. & Fleming, M. 2007. Familiarising the stranger: Immigrant perceptions of cross-cultural interaction and bicultural identity. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 4, 290–307.

Dindia, K. 1997. Self-disclosure, self-identity, and relationship development: a transactional/dialectical perspective. Teoksessa S. Duck (toim.) *Handbook of personal relationships*. 2nd ed. Chichester: Wiley, 411–426.

Duck, S. W., Miell, D. K. & Gaebler, H. C. 1980. Attraction and communication in children's interactions. Teoksessa H. C. Foot, A. J. Chapman & R. J. Smith (toim.) *Friendships and social relations in children*. Chichester: John Wiley, 89–115.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Gareis, E. 1999. Adult friendship: Examples of intercultural patterns. Teoksessa M. E. Roloff (toim.) *Communication yearbook 22*. London: Sage, 431–468.

Gudykunst, W. B. 1991. *Bridging differences. Effective intergroup communication*. Newbury Park: Sage

Hays, R. B. 1988. Friendship. Teoksessa S. Duck & D. Hay (toim.) *Handbook of personal relationships: Theory, research, and interventions*. Chichester: Wiley, 391–408.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1985. *Teemahaastattelu*. 3.painos. Helsinki: Kyrriiri.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Holladay, S. J. & Kerns, K. 1999. Do age differences matter in close and casual friendships?: A comparison of age discrepant and age peer friendships. *Communication Reports* 2, 101–114.

Hughes, M., Morrison, K. & Asada, K. J. K. 2005. What's love got to do with it? Exploring the impact of the maintenance rules, love attitudes, and network support on friends with benefits relationships. *Western Journal of Communication* 1, 49–66.

Johnson, A. J. 2001. Examining the maintenance of friendships: Are there differences between geographically close and long-distance friends? *Communication Quarterly* 4, 424–435.

Johnson, A. J., Wittenberg, E., Haigh, M., Wigley, S., Becker, J., Brown, K., & Craig, E. 2004. The process of relationship development and deterioration: Turning points in friendships that have terminated. *Communication Quarterly* 1, 54–67.

Kim, H. J. 1991. Influence of language and similarity on initial intercultural attraction. Teoksessa S. Ting-Toomey & F. Korzenny (toim.) *Cross-cultural communication*. Newbury Park: Sage, 213–229.

Knapp, M. L. 1984. *Interpersonal communication and human relationships*. Boston: Allyn & Bacon.

Knapp, M. L. & Vangelisti, A. L. 2000. *Interpersonal communication and human relationships*. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon.

Lee, P. 2006. Bridging cultures: Understanding the construction of relational identity in intercultural friendship. *Journal of Intercultural Communication Research* 1, 3–22.

Marttinen, A. 1992. *Matkalaukkulapset*. Toinen painos. Helsinki: Kirjaneliö.

Matthews, S. H. 1986. *Friendships through the life course: Oral biographies in old age*. Beverly Hills: Sage.

McAdams, D. P., Healy, S. & Krause, S. 1984. Social motives and patterns of friendship. *Journal of Personality and Social Psychology* 4, 828–838.

Metsämuuronen, J. 2006 *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp.

Monsour, M. 1997. Communication and cross-sex friendships across the life cycle: A review of the literature. Teoksessa B. R. Burleson (toim.) *Communication Yearbook* 20. London: Sage, 375–414.

Monsour, M., Betty, S. & Kurzweil, N. 1993. Levels of perspectives and the perception of intimacy in cross-sex friendships: A balance theory explanation of shared perceptual reality. *Journal of Social and Personal Relationships* 4, 529–550.

Morgan, S. E. & Arasaratnam, L. A. 2003. Intercultural friendships as social excitation: Sensation seeking as a predictor of intercultural friendship seeking behaviour. *Journal Of Intercultural Communication Research* 31, 175–186.

Niiranen, P. 1990. Amerikkalainen näkökulma kasvatuksen laadulliseen tutkimukseen. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita, nro 17.

O'Meara, D. 1989. Cross-sex friendship: Four basic challenges of an ignored relationship. *Sex Roles* 21, 525–543.

Parkkila, M. Välimäki, M & Routasalo, P. 2000. Kuvaileva tutkimus pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan potilaan yksinäisyydestä. *Hoitotiede* 12, 26–35.

Pearce, W. B. 1974. Trust in interpersonal communication. *Speech Monographs* 3, 236–244.

Rawlins, W. K. 1982. Cross-sex friendship and the communicative management of sex-role expectations. *Communication Quarterly* 4, 343–352.

Rose, S. & Serafica, F. C. 1986. Keeping and ending casual, close, and best friendships. *Journal of Social and Personal relationships* 3, 275–288.

- Rubin, L. B. 1985. *Just friends: the role of friendship in our lives*. New York: Harper & Row.
- Sapadin, L. A. 1988. Friendship and gender: Perspectives of professional men and women. *Journal of Social and Personal Relationships* 5, 387–403.
- Swain, S. O. 1992. Men's friendship with women. Intimacy, sexual boundaries, and the informant role. Teoksessa P. M. Nardi (toim.) *Men's Friendships*. Newbury Park: Sage, 153-171.
- Ting-Toomey, S. 1986. Interpersonal ties in intergroup communication. Teoksessa W. B. Gudykunst (toim.) *Intergroup communication*. Baltimore: Sage, 114–126.
- Ting-Toomey, S. 1989. Identity and interpersonal bonding. Teoksessa M. K. Asante & W. B. Gudykunst (toim.) *Handbook of international and intercultural communication*. Newbury Park: Sage, 351–373.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuudesta. *Kasvatus* 5–6, 387-398.
- Vanlear, C, A, Jr. 1987. The formation of social relationships. A longitudinal study of social penetration. *Human Communication Research* 3, 299–322.
- Vanlear, C.A. 1991. Testing a cyclical model of communicative openness in relationship development: two longitudinal studies. *Communication Monographs* 4, 337–361.
- Wheless, L. R. 1978. A follow-up study of the relationships among trust, disclosure, and interpersonal solidarity. *Human Communication Research* 2, 143–157.

Wheeless, L. R. & Grotz, J. 1976. Conceptualization and measurement of reported self-disclosure. *Human Communication Research* 4, 338–346.

Wheeless, L. R. & Grotz, J. 1977. The measurement of trust and its relationship to self-disclosure. *Human Communication Research* 3, 250–257.

Wright, P. H. 1984. Self-referent motivation and the intrinsic quality of friendship. *Journal of Social and Personal relationships* 1, 115–130.